

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการการจัดการเครือข่ายและกลไกการจัดสวัสดิการที่เหมาะสม
สำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุ

โดย

ดร. พงนา พิษิตปัจจา

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ได้รับทุนอุดหนุนจากสถาบันสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ (สสพ.)
สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

6 มิถุนายน 2555

สารบัญ

หน้า

สารบัญ

สารบัญตาราง

สารบัญภาพ

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.4 ขอบเขตการศึกษา	6
1.5 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	6

บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม

2.1 แนวคิดกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน	9
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับองค์การแบบเครือข่าย	16
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
2.4 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา	39

บทที่ 3 กรณีศึกษาเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา 41

บทที่ 4 ระเบียบวิธีวิจัย

4.1 ข้อมูลเบื้องต้นของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา	49
4.2 ผู้ให้ข้อมูล	51
4.3 แหล่งข้อมูล	53
4.4 ขั้นตอนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	53
4.5 การตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล	58

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 ผลการศึกษา	
5.1 พัฒนาการของเครือข่ายผู้สูงอายุ และเครือข่ายผู้พิการ	59
5.2 การจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุ และเครือข่ายผู้พิการ	72
5.3 ตัวแบบการจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุ และเครือข่ายผู้พิการ	98
บทที่ 6 อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
6.1 อภิปรายผลการศึกษา	100
6.2 ข้อเสนอแนะ	104
บรรณานุกรม	105
ภาคผนวก ก	ก
ภาคผนวก ข	ข
ภาคผนวก ค	ค
ภาคผนวก ง	ง

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 ตารางแสดงจังหวัดที่มีจำนวนผู้สูงอายุอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปสูงสุด 3 อันดับแรกของประเทศไทย	3
1.2 ตารางแสดงจำนวนผู้พิการในแต่ละจังหวัดของภาคเหนือข้อมูล ณ วันที่ 1 สิงหาคม พุทธศักราช 2554	3
1.3 ตารางแสดงจำนวนผู้สูงอายุและผู้พิการในเขตเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา	4
2.1 ตารางแสดงองค์ประกอบของความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน	9
2.2 ตารางแสดงรูปแบบของความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนในประเทศไทย	13
2.3 ตารางแสดงรูปแบบของความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนและการเข้าไปมีส่วนร่วมของภาคเอกชน	14
2.4 ตารางแสดงกลไกของการประสานงานระหว่างองค์การภาครัฐ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับองค์กรภาคเอกชนที่แสวงหากำไร/องค์การอาสาสมัคร	21
2.5 ตารางแสดงเกณฑ์การแบ่ง และประเภทของเครือข่าย	29
3.1 ตารางแสดงจำนวนประชากรทั้งหมด จำนวนผู้สูงอายุ และจำนวนผู้พิการของ 14 หมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา ประจำปีพุทธศักราช 2554	14
3.2 ตารางแสดงโครงการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและผู้พิการของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา ประจำปีพุทธศักราช 2554	14
4.1 ตารางแสดงรายชื่อหมู่บ้าน และจำนวนประชากร ในเขตเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา	43
4.2 ตารางแสดงตัวอย่างคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม	47
5.1 ตารางแสดงจำนวนผู้สูงอายุและผู้พิการในเขตเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา	70

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร	18
2.2	แผนภาพแสดงตัวอย่างความสัมพันธ์แบบ Dyadic	19
2.3	แผนภาพแสดงวงจรชีวิตของเครือข่าย	35
2.4	แผนภาพแสดงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา	40
4.1	แผนภาพแสดงแผนที่ตำบลหนองตอง	50
5.1	แผนภาพแสดงวัสดุ อุปกรณ์ทางเลือกที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น	77
5.2	แผนภาพแสดงอุปกรณ์ออกกำลังกายที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น	86
5.3	แผนภาพแสดงตัวแบบการจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุ และเครือข่ายผู้พิการ	98
6.1	แผนภาพแสดงความสัมพันธ์และการบริหารภายในเครือข่าย	102

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาทางสังคมและความต้องการของประชาชนที่เกิดขึ้นในทุกวันนี้มีความหลากหลายและมีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งการบริหารงานของภาครัฐในการแก้ปัญหาทางสังคมดังกล่าว หรือเพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยอาศัยกลไกการทำงานแบบควบคุมและสั่งการนั้นอาจจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการได้อย่างทั่วถึงและทันทั่วถึงที่ สาเหตุเกิดจากหน่วยงานภาครัฐมีข้อจำกัดในการปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็นการมีข้อมูลข่าวสารที่จำกัด การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ การขาดความคล่องตัวในการทำงานและการใช้ทรัพยากรต่างๆ ซึ่งปัญหาดังกล่าวข้างต้นสามารถหาแนวร่วม (partnership) ที่มีความรู้ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ยกตัวอย่างเช่น การสร้างความร่วมมือในการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับองค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐด้วยกันเอง องค์กรภาคเอกชน องค์กรภาคประชาชน องค์กรที่ไม่แสวงหากำไรหรือ องค์กรอาสาสมัครสำหรับการแก้ไขปัญหาทางสังคมและเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน (วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2550: 13-16) ซึ่งสภาพการณ์ในปัจจุบันของประเทศไทยได้เน้นลักษณะของการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรที่ส่วนใหญ่เกิดจากการรวมตัวกันเป็นกลุ่มของชาวบ้าน ในชุมชนที่มีลักษณะแตกต่างกันออกไปในแต่ละด้าน เช่น ด้านการจัดการขยะ, ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม, ด้านการจัดสวัสดิการสังคม, ด้านการสาธารณสุข และด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เป็นต้น (จรัส สุวรรณมาลา, 2547) ซึ่งจะพบว่าในแต่ละด้านมีชุมชนที่มีความสามารถในการจัดการตนเอง นำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งและเป็นชุมชนที่พึ่งตนเอง ดังปรากฏอย่างเป็นรูปธรรมในการจัดตั้งเครือข่ายเป็นกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ตำบลคลองเปือย จังหวัดสงขลา บ้านหนองกลางดงจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เครือข่ายอัยการเมื่อน่าน จังหวัดน่าน บ้านห้วยหิน จังหวัดยะลา และชุมชนศิระะอโศก จังหวัดศรีสะเกษ เป็นต้น โดยชุมชนดังกล่าวจะได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรต่างๆ โดยเฉพาะองค์กรภาครัฐที่จะเข้ามาให้คำแนะนำต่างๆ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน ให้ความช่วยเหลือทางด้านทรัพยากรและมีนโยบายสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มในชุมชนต่างๆ อีกด้วย (โกวิทย์ พวงงาม, 2553: 419-596)

การดำเนินงานของเครือข่ายข้างต้นสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ ฉบับที่ 1-10 พ.ศ. 2504-2554 ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติได้มุ่งเน้นให้ภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่นๆของสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วม
ในรูปแบบของเครือข่าย เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม ประกอบกับพระราชบัญญัติกำหนด
แผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พุทธศักราช 2542 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
2550 ได้มุ่งเน้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักที่จะสร้างเครือข่ายเพื่อช่วยในการแก้ไข
ปัญหา และพัฒนาชุมชนให้เหมาะสม สอดคล้องกับวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นและชุมชนนั้นๆ ซึ่งเป็น
การเปิดโอกาสให้เครือข่ายที่มีอยู่เดิมมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น และสร้างเครือข่ายใหม่ๆให้เกิดขึ้นใน
สังคมไทย (สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน, 2554: ระบบออนไลน์; สมบูรณ์ เดชสมบูรณ์สุข, 2548: 167-204)
ซึ่งเครือข่ายที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการแก้ไขปัญหาสาธารณะที่เกิดขึ้นใน
ชุมชนนั้น ตัวอย่างเช่น กองทุนหมู่บ้านเอื้ออาทร ตำบลห้วยยายจิ๋ว จังหวัดชัยภูมิ เป็นเครือข่ายที่ถูก
พัฒนาขึ้น ภายหลังจากมีการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีพุทธศักราช 2542 โดยเริ่ม
จัดตั้งในปีพุทธศักราช 2546 เริ่มจากคณะผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลได้เล็งเห็นปัญหาความ
ยากจนของประชาชน และปัญหาการขาดแคลนดูแลเอาใจใส่ทั้งเด็ก คนชรา ผู้พิการ และผู้ที่ได้รับบาดเจ็บจาก
ภัยพิบัติต่างๆ องค์การบริหารส่วนตำบลจึงมีแนวคิดในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยให้ประชาชนดูแลซึ่ง
กันและกัน โดยจัดให้มีกองทุนหมู่บ้านเอื้ออาทรในทุกหมู่บ้าน เพื่อสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส และ
ผู้ประสบภัยพิบัติ ซึ่งกองทุนดังกล่าวจะดำเนินการโดยตัวแทนภาคประชาชน โดยที่องค์การบริหารส่วน
ตำบลห้วยยายจิ๋วจะให้การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร และคอยควบคุมดูแลการดำเนินงานตามโครงการ
ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เครือข่ายที่เกิดขึ้นข้างต้นส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่
เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น (วิระศักดิ์ เครือเทพ, 2550: 71-72)

จากตัวอย่างเครือข่ายในประเทศไทยที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นก่อนการกระจาย
อำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหลังการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
นั้นก็เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ประกอบกับประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคม
ผู้สูงอายุ เนื่องจากมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นทุกปี นอกจากนี้ยังพบอีกว่าจำนวนผู้พิการก็เพิ่มขึ้น
ทุกๆปีเช่นกัน ซึ่งจังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุสูงเป็นอันดับ 3 ของ
ประเทศ และมีจำนวนผู้พิการสูงสุดในภาคเหนือดังแสดงในตารางที่ 1.1 และตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.1 ตารางแสดงจังหวัดที่มีจำนวนผู้สูงอายุอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปสูงสุด 3 อันดับแรกของประเทศไทย

ลำดับที่	จังหวัด	จำนวนประชากรผู้สูงอายุ
1	นครราชสีมา	295,706
2	ขอนแก่น	202,271
3	เชียงใหม่	200,057

ที่มา :มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.)

ตารางที่ 1.2 ตารางแสดงจำนวนผู้พิการในแต่ละจังหวัดของภาคเหนือข้อมูล ณ วันที่ 1 สิงหาคม พุทธศักราช 2554

ลำดับที่	จังหวัด	จำนวนผู้พิการ
1	เชียงใหม่	23,533
2	นครสวรรค์	20,899
3	ลำปาง	19,215
4	เชียงราย	18,527
5	เพชรบูรณ์	18,274
6	แพร่	17,157
7	พิษณุโลก	16,924
8	กำแพงเพชร	16,900
9	พะเยา	16,512
10	สุโขทัย	14,375
11	อุดรดิตถ์	13,947
12	พิจิตร	13,350
13	น่าน	12,440
14	ลำพูน	11,642
15	ตาก	7,561
16	อุทัยธานี	7,458
17	แม่ฮ่องสอน	4,142

ที่มา : ข้อมูลทะเบียนกลางคนพิการ สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

จากสถิติจำนวนประชากรผู้สูงอายุ และจำนวนผู้พิการข้างต้นส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่มุ่งเน้นในการจัดการกับสถานการณ์เหล่านั้น โดยการกำหนดโครงการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและผู้พิการเพื่อเป็นการดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการในแต่ละพื้นที่เช่น การสร้างอาชีพของกลุ่มผู้สูงอายุ โดยเทศบาลเป็นผู้สนับสนุนด้านเงินทุน เป็นต้น สำหรับเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่ง ที่ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุและผู้พิการเป็นอย่างยิ่งทั้งนี้เนื่องจากจำนวนผู้สูงอายุและผู้พิการในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาอย่างต่อเนื่องดังแสดงในตารางที่ 1.3

ตารางที่ 1.3 ตารางแสดงจำนวนผู้สูงอายุและผู้พิการในเขตเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา

ปีพุทธศักราช	จำนวนผู้สูงอายุ	ร้อยละของผู้สูงอายุ	จำนวนผู้พิการ	ร้อยละของผู้พิการ
2549	1565	17.28	162	1.78
2550	1585	17.59	173	1.92
2551	1718	19.13	193	2.15
2552	1573	17.58	201	2.24
2553	1789	20.15	210	2.35

ที่มา : สำนักทะเบียนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา, 2553

จากสถิติดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า จำนวนผู้สูงอายุและผู้พิการมีจำนวนมากขึ้น ทำให้เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาต้องอาศัยเครือข่ายความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ในการจัดการกับบริบทของผู้สูงอายุและผู้พิการที่เพิ่มขึ้นเหล่านั้นจนประสบผลสำเร็จ ซึ่งจะเห็นได้จากรางวัลที่เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาได้รับจากองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ อำเภอหางดงมอบโล่เกียรติคุณแด่ ชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองตองมีผลการดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุดีเด่น อันดับ 1 ประจำปี 2548, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ร่วมกับคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) และหน่วยวิจัยสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมอบรางวัลอาคาร-สถานที่ที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุประเภทสวนสาธารณะ ลานชุมชน สถานที่จัดกิจกรรมในระดับตำบล ประจำปี 2551 ให้กับเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา โดยรางวัลดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้ผู้สูงอายุเหล่านั้นมีความสุข และมีจิตใจที่ดีขึ้น เพราะฉะนั้นจะต้องส่งเสริมให้ผู้สูงอายุลดการพึ่งพา และออกจากบ้านมาใช้พื้นที่สาธารณะมากขึ้น, กระตุ้นพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มอบเกียรติบัตร เพื่อแสดงว่า ศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ เป็นองค์กรที่มีผลงานสนับสนุนการ

ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุดีเด่น ประจำปี 2552, รางวัลเกียรติยศด้านหน่วยงานส่งเสริมงานสุขภาพจิตดีเด่น ด้านชุมชน ประจำปี 2552, กรมสุขภาพจิตมอบโล่ประกาศเกียรติคุณรางวัลชนะเลิศ การนำเสนอผลงาน วิชาการโดยโปสเตอร์ การบูรณาการงานสุขภาพและจิตเวชสู่เครือข่ายนอกระบบสาธารณสุขในการ ประชุมวิชาการงานสุขภาพจิตแห่งประเทศไทยครั้งที่ 1 ประจำปี 2553 และอำเภอหางดงร่วมกับ คณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขอำเภอหางดงมอบเกียรติบัตร เพื่อแสดงว่าชมรมผู้สูงอายุตำบล หนองตองพัฒนา ได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 1 ผลงานนิทรรศการของชมรมผู้สูงอายุระดับอำเภอ ประจำปี 2554 (เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา, 2554) นอกจากรางวัลที่ได้รับดังกล่าวข้างต้นแล้วทางเทศบาลตำบล หนองตองพัฒนายังมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในการจัดทำโครงการพัฒนารูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการ และคนทุกวัยในชุมชน อีกด้วย ซึ่งการจัดทำโครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความมั่นคงในการดำรงชีวิต และเพื่อจัด สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม จัดสิ่งอำนวยความสะดวก และเพื่อความปลอดภัยของผู้สูงอายุ ผู้พิการ และคน ทุกวัยในชุมชน โดยโครงการดังกล่าวต้องอาศัยเครือข่ายความร่วมมือจากสมาชิกในครอบครัว คนใน ชุมชน เทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และองค์การภายนอก เข้ามามีบทบาทในการดำเนินโครงการจนบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552)

จากผลการดำเนินงานต่างๆข้างต้น จะเห็นได้ว่าเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาไม่ได้ดำเนินการแต่ เพียงลำพังแต่อาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานในลักษณะของเครือข่ายไม่ ว่าจะเป็นเครือข่ายผู้สูงอายุ หรือเครือข่ายผู้พิการ โดยเครือข่ายของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหนองตอง พัฒนาประกอบไปด้วยสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริม ศักยภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คณะ สถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประธานชมรมผู้สูงอายุ ร้านค้าเอกชน วัด คนในชุมชน เป็น ดัน ซึ่งจะเข้ามามีบทบาทในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ส่วนเครือข่ายผู้พิการใน เขตเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนานั้นประกอบไปด้วย แพทย์ของโรงพยาบาลสวนปรุง แพทย์ของ โรงพยาบาลหางดง เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จิตอาสา เป็นต้น ซึ่งจะเข้ามามีบทบาท ในเรื่องการจ่ายยาให้กับผู้พิการทางจิตที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา จากเหตุผลที่กล่าว มาข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาว่า เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนามีพัฒนาการและการ จัดการเครือข่ายผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้พิการอย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาพัฒนาการของเครือข่ายผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้พิการของเขตเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา
- 1.2.2 เพื่อศึกษาการจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้พิการของเขตเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.3.1 ทราบถึงพัฒนาการและรูปแบบของเครือข่ายผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้พิการ
- 1.3.2 ผลการศึกษาของงานวิจัยสามารถนำไปพัฒนาแนวทางการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายในเครือข่าย
- 1.3.3 ผลการศึกษาของงานวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้พิการ

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาพัฒนาการและการจัดการของเครือข่ายผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้พิการ กรณีศึกษาเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ในครั้งนี้มีเนื้อหาที่ครอบคลุมเฉพาะเครือข่ายของผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้พิการเท่านั้น ไม่เกี่ยวข้องกับประชากรกลุ่มอื่นๆ ของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา และมีขอบเขตด้านเวลาคือ เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือนตุลาคม 2554 – เดือนมิถุนายน 2555 เท่านั้น

1.5 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

เครือข่าย หมายถึง ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับภาคเอกชนและองค์กรไม่แสวงหากำไรที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันในการจัดตั้งเครือข่าย

เครือข่ายผู้สูงอายุ หมายถึง ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับภาคเอกชนและองค์กรไม่แสวงหากำไรที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันในการจัดตั้งเครือข่ายผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา

เครือข่ายผู้พิการ หมายถึง ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับภาคเอกชนและองค์กรไม่แสวงหากำไรที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันในการจัดตั้งเครือข่ายผู้พิการในเขตเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทยที่ขึ้นทะเบียนผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา

ผู้พิการ หมายถึง บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่างๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไปที่ขึ้นทะเบียนผู้พิการในเขตเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา

องค์กรภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หมายถึง เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบวกรก โรงพยาบาลหางดง โรงพยาบาลสวนปรง สถาบันการศึกษา ตัวแทนจากกลุ่มญาติผู้ป่วยของโรงพยาบาลสวนปรง ตัวแทนจากเครือข่ายผู้สูงอายุเชียงใหม่

องค์กรภาคเอกชน หมายถึง องค์กรไม่แสวงหากำไรและองค์กรอาสาสมัคร ได้แก่ ร้านค้าภายในเขตเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา มูลนิธิแก้ว – อรุณเพื่อการพัฒนาคุณภาพ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาพัฒนาการและการจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้พิการ กรณีศึกษาเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลและเอกสารต่างๆ โดยมีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน ประกอบด้วย

- 2.1.1 ความหมายของคำว่าความร่วมมือ (Partnership)
- 2.1.2 ประเภทของความร่วมมือ (Types of partnership)
- 2.1.3 ความหมายของความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน (Public-private partnerships/PPPs)
- 2.1.4 ลักษณะเฉพาะของความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน
- 2.1.5 รูปแบบของความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน
- 2.1.6 วัตถุประสงค์ของการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน
- 2.1.7 เงื่อนไขความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับองค์การแบบเครือข่าย ประกอบด้วย

- 2.2.1 ความหมายของเครือข่าย (Network)
- 2.2.2 รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์การ
- 2.2.3 การไหลเวียนของทรัพยากรในเครือข่าย
- 2.2.4 การประสานงานในองค์การแบบเครือข่าย
- 2.2.5 องค์ประกอบของเครือข่าย
- 2.2.6 พัฒนาการเครือข่ายของประเทศไทย
- 2.2.7 ประเภทและรูปแบบของเครือข่าย
- 2.2.8 กระบวนการทำงานของเครือข่าย
- 2.2.9 การจัดการเครือข่าย
- 2.2.10 บทบาทของเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน
- 2.2.11 การก่อตัวและวงจรชีวิตของเครือข่าย
- 2.2.12 หลักการสำคัญในการสร้างเครือข่าย

- 2.2.13 โครงสร้างของเครือข่าย
- 2.2.14 ประโยชน์ของเครือข่าย
- 2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.4 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า โครงการความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนได้นำเสนอวิธีการในระยะยาว และเป็นวิธีการที่มีความยั่งยืนในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับทรัพย์สินของภาครัฐ และยังเป็นวิธีการใช้เงินภาษีที่ได้จากประชาชนได้ดีกว่า ซึ่งแนวคิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนในประเทศสหรัฐอเมริกาและยุโรปเกิดขึ้นมานานหลายศตวรรษ แต่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักเมื่อไม่นานมานี้ ประมาณหลายทศวรรษที่ผ่านมาซึ่งเป็นการนำแนวคิดดังกล่าวไปดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น Keating (อ้างใน Akintola Akintoye, Matthias Beck and Cliff Harcastle, 2003: 3)

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนที่สำคัญส่วนใหญ่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 ซึ่งจะเกิดขึ้นในหลายๆภาคส่วน เช่น ทางด้านการศึกษา, สาธารณสุขและการคมนาคม นอกจากนี้ขอบเขตของความร่วมมือยังมีการแพร่ขยายออกไป จากการควบคุมโดยภาคเอกชนจนไปถึงการควบคุมโดยภาครัฐ Savitch (อ้างใน Akintola Akintoye, Matthias Beck and Cliff Harcastle, 2003: 3)

ความร่วมมือหลายประเภทได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในประเทศต่างๆ ซึ่งสามารถสรุปองค์ประกอบของความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนได้ดังตารางต่อไปนี้ (Avantika Singh and Gyan Prakash, 2010: 831-832)

ตารางที่ 2.1 ตารางแสดงองค์ประกอบของความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน

นักวิชาการ	องค์ประกอบของความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน	
	ภาครัฐ	ภาคเอกชน
MoHFW (2005)	นิติบุคคลภาครัฐ	นิติบุคคลภาคเอกชน
Lim (2004)	การดำเนินงานร่วมกันของชุมชน ทางด้านการเงินการคลัง	การรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการ ดำเนินงานร่วมกันโดยปัจเจกบุคคล
Planning Commission (2004)	รัฐบาล	องค์การที่แสวงหากำไรและไม่ แสวงหากำไรและ

ตารางที่ 2.1 ตารางแสดงองค์ประกอบของความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน (ต่อ)

นักวิชาการ	องค์ประกอบของความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน	
	ภาครัฐ	ภาคเอกชน
Richter (2004)	รัฐบาลและองค์การระหว่างรัฐบาล เช่น UNICEF	องค์การที่แสวงหากำไรและองค์การที่ไม่แสวงหากำไร
Bennett (1991)	กระทรวง ทบวง กรมหรือองค์การที่ถูกรักษาและจัดการทางด้านการคลังโดยรัฐบาล	องค์การทุกองค์การ และปัจเจกบุคคลทุกคนที่มีหน้าที่นอกเหนือจากการควบคุมของรัฐบาล

จากองค์ประกอบของความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน สรุปได้ว่าภาครัฐประกอบไปด้วย รัฐบาล หรือองค์การที่ถูกรักษาโดยรัฐบาล ส่วนภาคเอกชนประกอบด้วยองค์การที่แสวงหากำไร และองค์การที่ไม่แสวงหากำไร

2.1.1 ความหมายของคำว่าความร่วมมือ (Partnership)

คำว่าความร่วมมือ (Partnership) มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันดังต่อไปนี้

Baru and Nundy (อ้างใน Avantika Singh and Gyan Prakash, 2010: 834) ได้อธิบายคำว่าความร่วมมือว่าคือ การกระจายอำนาจและหน้าที่ ซึ่งรัฐบาลนั้นเป็นหุ้นส่วนหลัก และองค์การที่ไม่ใช่รัฐบาลเป็นหุ้นส่วนรอง

McDonough (อ้างใน Akintola Akintoye, Matthias Beck and Cliff Hardcastle, 2003: 4) อธิบายคำว่าความร่วมมือว่า เป็นการอำนวยความสะดวก หรือการให้บริการซึ่งโอนจากภาครัฐมาให้ภาคเอกชน ดำเนินการแทน หรือเกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้การจัดการทางด้านการคลัง และเทคนิคการบริหารของภาคเอกชน

สรุปได้ว่าความร่วมมือ (Partnership) คือ การกระจายอำนาจและหน้าที่จากภาครัฐไปสู่ภาคเอกชน มีการประยุกต์ใช้การจัดการทางด้านการคลัง และเทคนิคการบริหารจัดการของภาคเอกชน

2.1.2 ประเภทของความร่วมมือ (Types of partnership)

HM Treasury (อ้างใน Akintola Akintoye, Matthias Beck and Cliff Hardcastle, 2003: 4) ได้อธิบายถึงประเภทของความร่วมว่าประกอบไปด้วย

1. รัฐได้เข้าไปเป็นหุ้นส่วน หรือเจ้าของร่วมกันกับภาคเอกชน ในกิจการที่เป็นกรรมสิทธิ์ของภาคเอกชน เช่น การเข้าตลาดหลักทรัพย์ หรือการเป็นหุ้นส่วนทางกลยุทธ์โดยอาศัยโครงสร้างที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด

2. Private finance initiative (PFI) และข้อตกลงอื่นๆ ที่ภาครัฐสัญญาที่จะจัดทำบริการที่มีคุณภาพในระยะยาว จึงได้นำทักษะในการจัดการของภาคเอกชนมาใช้ประโยชน์นั้นก็คือ ทักษะของการจัดการความเสี่ยงทางด้านการคลังที่ครอบคลุมถึงการให้สัมปทาน และการให้สิทธิในการเป็นผู้แทนในการดำเนินงาน ซึ่งหุ้นส่วนภาคเอกชนจะต้องรับผิดชอบในการจัดทำบริการสาธารณะประกอบด้วย การบำรุงรักษา การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความจำเป็น

3. การให้สิทธิในการเป็นผู้แทนในการจัดทำบริการสาธารณะ ที่มีการเตรียมเข้าสู่ตลาดที่กว้างขึ้น และข้อตกลงความร่วมมืออื่นๆ ที่ภาคเอกชนมีความเชี่ยวชาญ และมีการเงินที่ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการค้าทรัพย์สินของรัฐบาล

ส่วน Osborne and McLaughlin (อ้างใน Victor Pestoff and Taco Brandsen, 2008: 5) ได้แบ่งประเภทของความร่วมมือในการจัดทำบริการสาธารณะร่วมกันออกเป็น 3 ประเภทคือ

- 1. Co-governance** หมายถึง การจัดการที่ให้ภาคส่วนที่สามเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและส่งมอบบริการสาธารณะ
- 2. Co-management** หมายถึง การจัดการที่ให้ภาคส่วนที่สามเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตบริการร่วมกันกับภาครัฐ
- 3. Co-production** หมายถึง การจัดการที่ให้ภาคประชาชนเข้ามาผลิตบริการสาธารณะในบางส่วน ซึ่งประชาชนกลุ่มดังกล่าวเป็นผู้ให้บริการสาธารณะนั้นด้วย

2.1.3 ความหมายของความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน (Public-private partnerships/PPPs)

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันดังต่อไปนี้

MoHFM (อ้างใน Avantika Singh and Gyan Prakash, 2010: 831) ได้ให้ความหมายของความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนว่าคือ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนที่มีการระบุโครงสร้างความร่วมมือไว้อย่างชัดเจน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน และยังมีการระบุตัวชี้วัดประสิทธิภาพในการจัดทำบริการอีกด้วย

สภาความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนของประเทศสหรัฐอเมริกา (อ้างใน Akintola Akintoye, Matthias Beck and Cliff Hardcastle, 2003: 4) ได้ให้ความหมายของความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนว่าคือ ข้อตกลงระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับหน่วยงานภาคเอกชนที่แสวงหากำไร โดยอาศัยการใช้ทรัพยากรร่วมกัน และการกระจายความเสี่ยงสำหรับวัตถุประสงค์ในการจัดทำบริการสาธารณะ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐ

WHO (อ้างใน Avantika Singh and Gyan Prakash, 2010: 831) ได้ให้ความหมายของความร่วมมือ

ระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนก็คือ วิธีการรวบรวมตัวแสดงต่างๆ ทั้งจากภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อเป้าหมายในการพัฒนาทางด้านสุขภาพของประชาชน ซึ่งมีการ ตกลงร่วมกันเกี่ยวกับบทบาทและกฎเกณฑ์ต่างๆ

สภาความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนของประเทศแคนาดา (อ้างใน Akintola Akintoye, Matthias Beck and Cliff Hardcastle, 2003: 4) ได้ให้ความหมายของคำว่าความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน คือ การประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน ซึ่งอาศัยความเชี่ยวชาญของแต่ละภาคส่วนในการจัดสรรทรัพยากร การกระจายความเสี่ยงและการตอบแทน

สรุปได้ว่าความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน หมายถึง ความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน ที่มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน และมีการกระจายความเสี่ยงเพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดทำบริการสาธารณะ และการจัดทำโครงสร้างพื้นฐานสำหรับประชาชน

2.1.4 ลักษณะเฉพาะของความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน

Klijn and Teisman (อ้างใน Avantika Singh and Gyan Prakash, 2010: 831) ได้แสดงถึงลักษณะเฉพาะของความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนว่าประกอบด้วย 6 ลักษณะคือ

1. การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน
2. ความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนที่มีความยั่งยืน
3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการต่างๆระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน
4. การแบกรับความเสี่ยงในการดำเนินงานระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน
5. มีการวิเคราะห์ต้นทุน และผลประโยชน์ต่างๆระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน
6. มีการเพิ่มคุณค่าระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน

ส่วน Peter (อ้างใน Akintola Akintoye, Matthias Beck and Cliff Hardcastle, 2003: 5-6) ได้แสดงถึงลักษณะเฉพาะของความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนว่าประกอบด้วย 5 ลักษณะคือ

1. ความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับตัวแสดงจากภาครัฐกับภาคเอกชน
2. ผู้ที่เข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนสามารถที่จะต่อรองในประเด็นที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของตนได้
3. ความสัมพันธ์ระหว่างคู่ความร่วมมือเป็นไปอย่างต่อเนื่อง
4. การแลกเปลี่ยนทรัพยากรจะเกิดภายในคู่ความร่วมมือ (เงิน, ที่ดิน ฯลฯ)
5. เน้นการสร้างการรับผิดชอบร่วมกันสำหรับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม

สรุปได้ว่าลักษณะเฉพาะของความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนประกอบไปด้วย 6 ลักษณะตามแนวคิดของ Klijn and Teisman

2.1.5 รูปแบบของความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน

รัฐบาลของประเทศไทย(อ้างใน Akintola Akintoye, Matthias Beck and Cliff Hardcastle, 2003: 9-10)ได้นำเสนอรูปแบบของความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนว่าประกอบด้วย 8 ประเภท ที่ใช้สำหรับดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะ และการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ซึ่งแสดงรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.2 ตารางแสดงรูปแบบของความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนในประเทศไทย

รูปแบบ	คำอธิบายลักษณะ
การขายสินทรัพย์ (Asset sales)	การขายสินทรัพย์ส่วนเกินของภาครัฐ
Wider markets	การนำทักษะและการจัดการทางด้านการคลังของภาคเอกชนที่สามารถนำมาช่วยในการใช้สินทรัพย์ของภาครัฐให้เกิดผลดียิ่งขึ้น
Sale of Business (การเข้าตลาดหลักทรัพย์ หรือ trade sale)	การขายความเป็นหุ้นส่วนในธุรกิจที่รัฐเป็นเจ้าของ โดยการเข้าตลาดหลักทรัพย์ หรือ trade sale โดยการขายหุ้นส่วนเพียงเล็กน้อย หรือการขายหุ้นส่วนใหญ่
บริษัทห้างหุ้นส่วน (Partnership companies)	รัฐได้เข้าไปเป็นหุ้นส่วน หรือเจ้าของร่วมกับภาคเอกชนในกิจการที่เป็นกรรมสิทธิ์ของภาคเอกชน ในขณะที่ยังคงรักษาผลประโยชน์ของภาครัฐและวัตถุประสงค์ของนโยบายสาธารณะผ่านการออกกฎหมาย กฎข้อบังคับ และข้อตกลงความร่วมมือต่างๆ
Private finance initiative (PFI)	ภาครัฐสัญญาที่จะจัดทำบริการที่มีคุณภาพในระยะยาว รวมถึงการบำรุงรักษา หรือการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความจำเป็น
กิจการร่วมค้า (Joint venture)	ความร่วมมือที่ภาครัฐกับภาคเอกชนมีการรวมทรัพย์สินต่างๆ รวมถึงการเงิน การคลัง และความเชี่ยวชาญ ภายใต้การจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเติบโตในระยะยาวของมูลค่าสำหรับทั้งสองภาคส่วน
การลงทุนความร่วมมือ (Partnership investments)	ความร่วมมือต่างๆที่ภาครัฐสนับสนุนให้เกิดโครงการที่มีการลงทุนโดยภาคเอกชน
นโยบายความร่วมมือ (Policy partnerships)	ข้อตกลงต่างๆ ซึ่งภาคเอกชนไม่ว่าจะเป็นปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา หรือการนำนโยบายไปปฏิบัติ

Gentry; Fernandez; Savitch (อ้างใน Akintola Akintoye, Matthias Beck and Cliff Hardcastle, 2003: 9-12) ได้ทำการวิเคราะห์การเข้าไปมีส่วนร่วมของภาคเอกชนสามารถแบ่งได้ 5 ประเภท ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.3 ตารางแสดงรูปแบบของความร่วมมืระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนและการเข้าไปมีส่วนร่วมของภาคเอกชน

รูปแบบ Models	ความเป็น เจ้าของ Asset ownership	ผู้จัดทำบริการ Operation	ผู้ลงทุน Capital investment	ผู้รับความเสี่ยง Commercial Risk	ระยะเวลา Duration
การทำสัญญา (Alternative contract)	ภาครัฐ	ภาคเอกชน	ภาครัฐ	ภาครัฐ	ตาม ข้อตกลงใน สัญญา
สัญญาเช่า (Leasing)	ภาครัฐ	ภาครัฐ	ภาครัฐ	ภาคเอกชน	8-15 ปี
กิจการร่วมค้า (Joint venture)	ภาครัฐกับ ภาคเอกชน	ภาครัฐกับ ภาคเอกชน	ภาครัฐกับ ภาคเอกชน	ภาครัฐกับ ภาคเอกชน	ตาม ข้อตกลง
สัมปทาน (Concession)	ภาครัฐ	ภาคเอกชน	ภาคเอกชน	ภาคเอกชน	20-30 ปี
การปฏิรูป รัฐวิสาหกิจ (Privatization)	ภาคเอกชน	ภาคเอกชน	ภาคเอกชน	ภาคเอกชน	ไม่จำกัด

2.1.6 วัตถุประสงค์ของการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน

การพัฒนาของเทคโนโลยีทางการแพทย์ การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงวัย และการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและทัศนคติของผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ทำให้เกิดความต้องการบริการทางสุขภาพและสังคมที่เพิ่มขึ้น และมีความซับซ้อนยิ่งขึ้นเกินกว่าที่ระบบสุขภาพจากภาครัฐหรือเอกชนเพียงระบบเดียวจะ

ตอบสนองได้ Mur-Veeman; Hardy; Steenbergen (อ้างใน จอมขวัญ โยธาสมุทร และคณะ, 2553) ซึ่งเป็นที่มาของการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนโดยมีวัตถุประสงค์ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อเพิ่มศักยภาพ เกิดขึ้นตามความเชื่อหรือแนวคิดที่ว่าระบบสุขภาพของภาครัฐมีจุดเด่นคือความมั่นคงเพราะเป็นรัฐสวัสดิการ ทำให้สามารถจัดบริการฟรีหรือมีราคาต่ำไม่ต้องการแสวงหากำไรแต่ก็มีจุดด้อยคือ มักยึดติดกับกฎระเบียบยากต่อการเปลี่ยนแปลง ทำให้ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ขณะที่ภาคเอกชนมักมีความยืดหยุ่นที่ดีกว่า พยายามตอบสนองต่อความต้องการและข้อจำกัดของประชาชน

2. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ จุดเด่นของระบบบริการภาคเอกชนคือ ความมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เพราะไม่มีระบบอุดหนุนโดยรัฐและต้องการควบคุมต้นทุนให้ต่ำที่สุดเพื่อทำกำไร ในทางตรงกันข้ามระบบบริการภาครัฐที่มักแยกการบริหารจัดการทรัพยากรออกจากระบบค่าตอบแทนของผู้ปฏิบัติงาน มักเป็นสาเหตุให้ผู้ปฏิบัติงานขาดแรงจูงใจการประหยัดทรัพยากรหรือใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

3. เพื่อความยั่งยืนและเข้มแข็งของระบบบริการสุขภาพ หากสามารถเพิ่มศักยภาพบริการในภาครัฐให้สูงขึ้น และมีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรเพิ่มขึ้น ย่อมส่งผลให้บริการสุขภาพภาครัฐเป็นที่ต้องการและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลา บริการสุขภาพดังกล่าวย่อมมีความมั่นคงและยั่งยืนกลายเป็นจุดแข็งของระบบสุขภาพของประเทศ

2.1.7 เงื่อนไขความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน

Nishtar (อ้างใน จอมขวัญ โยธาสมุทร และคณะ, 2553) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนว่าประกอบไปด้วยประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การมุ่งหน้าไปสู่จุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายร่วมกัน ภาครัฐและเอกชนย่อมมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันในการดำเนินงาน เป้าประสงค์ของระบบสุขภาพในภาครัฐโดยทั่วไปมีเพื่อบริการประชาชนและสร้างความเท่าเทียมเสมอภาคแก่สังคม ในขณะที่เป้าหมายของภาคเอกชนจะเป็นไปได้หลายรูปแบบ เอกชนที่ไม่แสวงหากำไรมักมีจุดมุ่งหมายในทางสังคมเฉพาะเรื่อง ซึ่งอาจมีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามความสนใจ ขณะที่เอกชนซึ่งแสวงหากำไรอาจมีพันธกิจหลักในการสร้างรายได้เพื่อความอยู่รอด อย่างไรก็ตามเมื่อมีการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องร่วมกันตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและเห็นพ้องร่วมกัน ซึ่งจะทำให้ในระหว่างการค้าดำเนินงานจะไม่ถูกฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโน้มน้าวไปยังเป้าหมายประสงค์ของตนเอง

2. ผลประโยชน์ทับซ้อน หลายความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนมักมีจุดเริ่มต้นจากความตั้งใจที่จะแก้ปัญหาสังคม อย่างไรก็ตามแรงจูงใจและพื้นฐานทางความคิดและวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเอกชนที่แสวงหากำไรที่ต้องพึ่งพารายได้เพื่อความอยู่รอด รวมทั้งผลประโยชน์ก่อนใหญ่ที่เกิดขึ้นย่อมทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะทำให้การดำเนินการมีความผันแปรไปจากความตั้งใจเดิมที่กำหนดไว้คือ เพื่อสาธารณประโยชน์ บุคคลที่เกี่ยวข้องจึงต้องพึงระวังเสมอเรื่องการป้องกันการเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน อันนำมาซึ่งการเห็นประโยชน์สุขของบุคคลเหนือสาธารณประโยชน์

3. เกิดการแยกส่วนระบบสุขภาพ เพราะความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชนมักจะไม่ได้ทำทุกเรื่อง แต่จะเลือกเฉพาะบางบริการหรือบางกรณีที่มีปัจจัยอันสมควร และสามารถเห็นผลได้ชัดเจน ซึ่งทำให้เกิดระบบสุขภาพที่แยกส่วนและไม่สอดคล้องประสานสอดคล้องกับระบบสุขภาพโดยรวม สุดท้ายอาจส่งผลให้ประชาชนได้รับบริการที่ไม่ครบถ้วนและไม่เหมาะสม

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับองค์การแบบเครือข่าย

2.2.1 ความหมายของเครือข่าย (Network)

คำว่าเครือข่าย (Network) มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันดังต่อไปนี้

Oliver (อ้างใน Avantika Singh and Gyan Prakash, 2010: 834) ได้ให้ความหมายของคำว่า เครือข่าย คือ ความสัมพันธ์แบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ มีการจัดการทรัพยากรร่วมกันอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการเชื่อมโยงระหว่างองค์การเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด

O'Toole (1997: 45) ได้ให้ความหมายของคำว่าเครือข่ายว่าคือ โครงสร้างการทำงานขององค์การหลายๆองค์การที่มีการพึ่งพาอาศัยกัน โดยไม่มีองค์การหนึ่งองค์การใดอยู่ได้บังคับบัญชาขององค์การอื่นๆ

ปรีชาติ สถาปดินนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธ์ (อ้างใน พระมหาสุทิตย์ อาภาโร, 2547: 38) กล่าวว่า เครือข่าย หมายถึง การที่คนมาพบปะกัน มาประชุมกัน และทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน เพราะมีสิ่งที่ยึดโยงใจระหว่างสมาชิกเข้าด้วยกัน คือ สัมพันธภาพของสมาชิกในเครือข่าย โดยบุคคลจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างกันบนพื้นฐานของความเท่าเทียมในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านโอกาสในการสื่อสาร การเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร และการตัดสินใจในเรื่องต่างๆร่วมกัน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543: 28) กล่าวว่า เครือข่าย หมายถึง การร่วมมือระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันประเภทเดียวกัน หรือต่างประเภทกัน ภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดหมายเพื่การดำเนินกิจกรรมต่างๆ

นฤมิต นิราธร (อ้างใน พระมหาสุทิตย์ อาภาโร, 2547: 43) กล่าวถึงเครือข่ายว่าเป็นการทำงานที่เป็นรูปแบบของความร่วมมือหรือการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ดังนั้น เครือข่ายจึงหมายถึง รูปแบบการ

ประสานงานกลุ่มของคน หรือองค์การ ที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือกัน โดยการติดต่อสื่อสารอาจทำได้ทั้งการผ่านศูนย์กลาง หรือแม่ข่าย และการติดต่อโดยตรงระหว่างกลุ่ม ซึ่งมีการจัดรูปแบบหรือจัดระเบียบที่ยังคงความอิสระ โดยรูปแบบการรวมตัวแบบหลวมๆ ตามความจำเป็น หรือเป็นโครงสร้างที่มีความชัดเจน

Kapucu (อ้างใน Avantika Singh and Gyan Prakash, 2010: 834) ได้ให้ความหมายของคำว่า เครือข่ายว่าคือ กลุ่มของปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มขององค์การ โดยอยู่บนพื้นฐานของความสมัครใจ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆร่วมกัน และมีการบริหารจัดการภายในกลุ่มอย่างอิสระ

Charan; Baker; Jones et al (อ้างใน Avantika Singh and Gyan Prakash, 2010: 834) ได้ให้ความหมายของคำว่าเครือข่ายว่าคือรูปแบบการบริหารที่ดีกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับการบริหารแบบลำดับชั้น และการบริหารแบบการตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพแวดล้อมที่มีความไม่แน่นอน และมีการแข่งขัน รวมทั้งยังมีการจัดองค์การที่มีความยืดหยุ่น และสามารถควบคุมหน่วยงานภายนอกได้

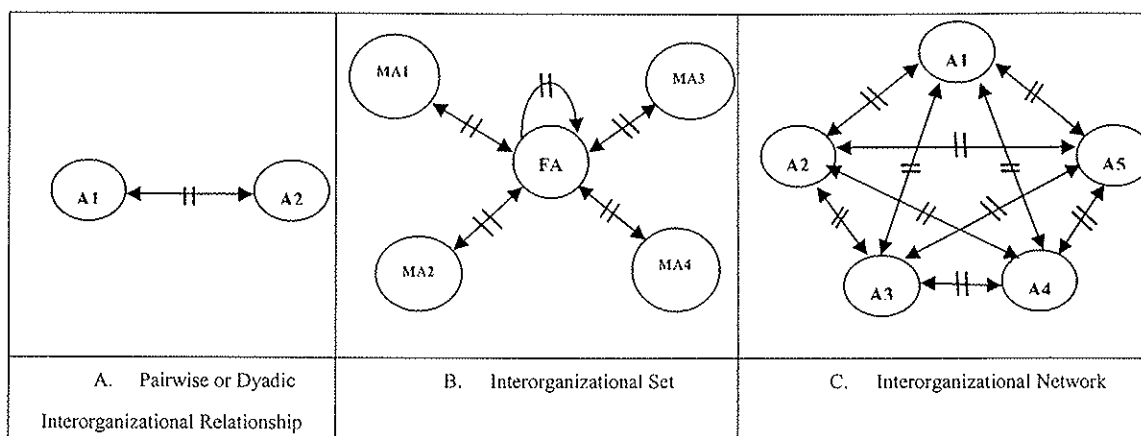
ชูชัย ศุภวงศ์ (อ้างใน พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2547: 39) ให้ความหมายของเครือข่ายทางสังคมว่า เครือข่ายเป็นเครื่องมือทางสังคมในรูปแบบของประชาสังคมที่ผู้คนในสังคมเห็นวิกฤตการณ์ หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลับซับซ้อนที่ยากแก่การแก้ไข มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีจิตสำนึกร่วมกัน มารวมตัวกัน เป็นกลุ่มหรือองค์การ (Civic group/Organization) ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือภาคสังคม (ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) เพื่อร่วมกันแก้ปัญหา หรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการ โดยมีการเชื่อมโยงเครือข่าย และประชาคมที่รวมกลุ่มขององค์การอิสระ สาธารณะประโยชน์ ปังเอกชน และสาธารณชนเข้าด้วยกัน โดยในเครือข่ายประชาคมนั้น กระบวนการเชื่อมโยง ประสาน การถ่ายทอดความคิดเห็น ทศนคติ และประสบการณ์ทางการเมืองจะช่วยยกระดับจิตสำนึกของปัจเจกบุคคลจากการเป็นฝ่ายถูกกระทำมา เป็นฝ่ายกระทำต่อสังคม

จากความหมายของคำว่าเครือข่ายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า เครือข่ายหมายถึง ความสัมพันธ์ หรือการสร้างความร่วมมือแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการของปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์การ หน่วยงาน หรือสถาบันต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากร และข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน และมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน

2.2.2 รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์การ

รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์การ ประกอบด้วย 3 รูปแบบ ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

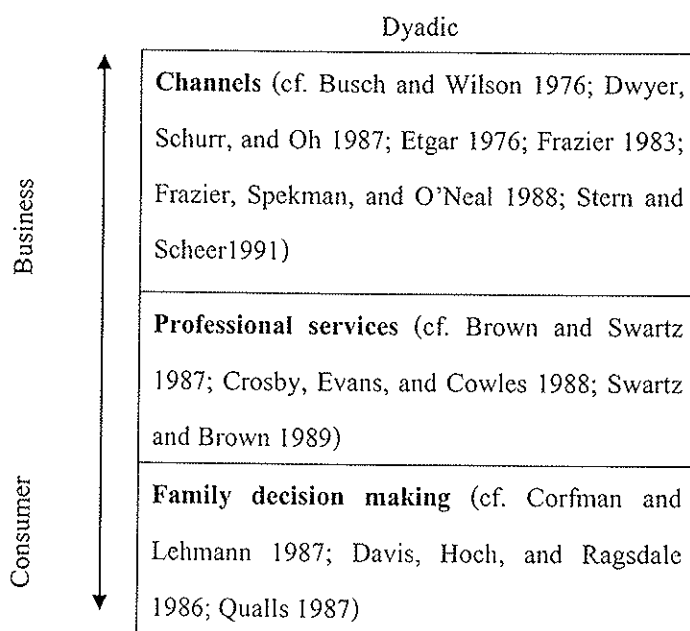
แผนภาพที่ 2.1 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร

ที่มา : Organizations Structures, Processes, and Outcomes, 2002

จากแผนภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร รูปแบบแรก คือความสัมพันธ์แบบ **Dyadic** ซึ่ง Whetten (อ้างใน Avantika Singh and Gyan Prakash, 2010: 834) ได้กล่าวว่าความสัมพันธ์แบบ Dyadic เป็นการสร้างความร่วมมือระหว่าง 2 องค์กรที่มีความเป็นอิสระ ที่มีข้อมูลมดเกี่ยวกับความจำกัดทางด้านทรัพยากร ซึ่งสอดคล้องกับ Dawn Iacobucci and Nigel Hopkins (1992: 5) ที่ได้กล่าวว่าความสัมพันธ์แบบ Dyadic เป็นความสัมพันธ์เชิงเดี่ยวระหว่างกลุ่ม 2 กลุ่ม ซึ่งแสดงตัวอย่างความสัมพันธ์ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2.2 แผนภาพแสดงตัวอย่างความสัมพันธ์แบบ Dyadic

ที่มา : Dawn Iacobucci and Nigel Hopkins, 1992

รูปแบบที่สองคือ **Interorganizational Set** ซึ่ง Evan; Caplow; Van de Ven and Ferry (อ้างใน Richard H.Hall, 2002: 218) กล่าวว่า Interorganizational Set เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่ให้ความสำคัญกับหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางของหน่วยงานอื่น นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์แบบ Dyadic กับองค์กรอื่นๆอีกด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของ Organization Set ที่เรียกว่า action set เป็นการรวมกลุ่มขององค์กรเพื่อทำงานร่วมกัน ส่งผลให้เป้าหมายที่กำหนดประสบผลสำเร็จ Whetten (อ้างใน Avantika Singh and Gyan Prakash, 2010: 835) ส่วน Aldrich (อ้างใน Richard H.Hall, 2002: 218) กล่าวว่า action set ประกอบไปด้วยกลุ่มขององค์กรที่มีการกำหนดความสัมพันธ์แบบชั่วคราว นอกจากนี้ action set อาจจะประกอบด้วยข้อตกลงแบบที่เป็นทางการ การจัดระดับแรงงานภายในกลุ่มองค์กร บรรทัดฐานทางพฤติกรรมที่มีต่อองค์กรอื่นๆ และการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนสำหรับการสรรหาสมาชิกใหม่

รูปแบบที่สามคือ **Interorganizational Network** ซึ่งเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่ประกอบด้วย ความเชื่อมโยงของทุกองค์กร โดยความเชื่อมโยงดังกล่าวเป็นความเชื่อมโยงที่มีความเฉพาะเจาะจง ซึ่งการสร้างเชื่อมโยงจะกระทำโดยการค้นหาข้อผูกมัดระหว่างองค์กรทุกองค์กร Aldrich (อ้างใน Richard H.Hall, 2002: 218) ทั้งนี้เครือข่าย (Network) ก็คือ ความเชื่อมโยงเสมือนระหว่างองค์กร หรือระบบที่ประกอบไปด้วยความเชื่อมโยงระหว่างระบบย่อยๆ Whetten (อ้างใน Avantika Singh

and Gyan Prakash, 2010: 834) นอกจากนี้เครือข่ายยังหมายถึง รูปแบบทั้งหมดของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มขององค์การ ซึ่งเครือข่ายที่เกิดขึ้นในระบบของสังคมก็เพื่อดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ และกลุ่มองค์การ หรือเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับกลุ่มประชากรเป้าหมาย (Van de Ven and Ferry, 1980)

2.2.3 การไหลเวียนของทรัพยากรในเครือข่าย

การกำหนดตำแหน่งขององค์การในเครือข่ายเป็นการตัดสินใจโดยที่พิจารณาจากความเป็นศูนย์กลางในการทำงานขององค์การ หรือตำแหน่งกลยุทธ์ขององค์การในเครือข่าย หรือความมีอิทธิพลขององค์การในการควบคุมการไหลเวียนของทรัพยากร Benson (อ้างใน Avantika Singh and Gyan Prakash, 2010: 835) เพราะฉะนั้นการควบคุมทรัพยากรจึงเป็นประเด็นที่สำคัญในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์การ Aldrich; Pfeffer; Whetten (อ้างใน Avantika Singh and Gyan Prakash, 2010: 835) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการกระจายทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางการเงิน และอำนาจหน้าที่ Benson (อ้างใน Avantika Singh and Gyan Prakash, 2010: 835) การกระจายข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนทางสังคม สิ่งอำนวยความสะดวกและบุคลากร Hall อ้างใน (Avantika Singh and Gyan Prakash, 2010: 835) ก็ถือได้ว่ามีความสำคัญตามแนวความคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมือง

การส่งมอบทรัพยากรทำให้เกิดข้อผูกพัน Whetten อ้างใน (Avantika Singh and Gyan Prakash, 2010: 835) และทำให้เกิดการพึ่งพา Baker อ้างใน (Avantika Singh and Gyan Prakash, 2010: 835) นอกจากนี้การส่งมอบทรัพยากรยังช่วยลดความเป็นอิสระในการตัดสินใจ และยังก่อให้เกิดความจำเป็นในการประสานงาน (Van de Ven and Walker, 1984) เพราะฉะนั้นองค์การต่างๆพยายามจะลดการพึ่งพาโดยใช้การควบคุมทรัพยากร (Schmidt and Kochan, 1997 & Ulrich and Barney, 1984) ทั้งนี้องค์การต่างๆ จะทำการกระจายทรัพยากร และการส่งมอบทรัพยากรผ่านทางการสร้างความเชื่อมโยงกับองค์การอื่นๆ และความเชื่อมโยงกับสภาวะแวดล้อมด้วย (Ring and Van de Ven, 1994)

2.2.4 การประสานงานในองค์การแบบเครือข่าย

Jennings (อ้างใน Avantika Singh and Gyan Prakash, 2010: 836) ได้นำเสนอประเภทของการประสานงานไว้อย่างกว้างๆว่า ประกอบไปด้วย 4 ประเภทคือ 1. วิธีการในการติดต่อสื่อสาร และการตัดสินใจ 2. กลไกสำหรับการดำเนินการในการประสานงาน 3. วิธีการในการวางแผน และ 4. กลไกที่สนับสนุนการประสานงานในการจัดทำบริการสาธารณะ นอกเหนือจากกลไกการประสานงานที่กำหนดโดย Jennings แล้ว Avantika Singh and Gyan Prakash (2010: 849-850) ยังค้นพบอีกว่า การประสานงาน

ระหว่างองค์การภาครัฐ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับองค์การภาคเอกชนที่แสวงหากำไร/องค์การอาสาสมัคร เป็นการประสานงานที่มีความเป็นทางการ มีการพึ่งพาการรายงานตามเอกสารมากกว่าการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.4 ตารางแสดงกลไกของการประสานงานระหว่างองค์การภาครัฐ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ
องค์การภาคเอกชนที่แสวงหากำไร/องค์การอาสาสมัคร

เทคนิคการประสานงาน	คำอธิบายลักษณะ
กลไกการประสานงานแบบเป็นทางการ	• การประชุมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย • เอกสารเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตามนโยบายและกลยุทธ์สำหรับกำหนดทิศทางในการปฏิบัติงาน • กฎเกณฑ์ในการทำสัญญาต่างๆ • การรายงานที่เป็นลายลักษณ์อักษร • การรายงานสถานการณ์ทางการเงิน • การตรวจสอบบัญชี • การติดตามอย่างสม่ำเสมอ • การประเมินผลอย่างเป็นอิสระ
กลไกการประสานงานแบบเป็นทางการ	• การรายงานของสมาชิกที่เป็นหน่วยงานภาคเอกชนที่แสวงหากำไร หน่วยงานอาสาสมัคร และผู้เชี่ยวชาญ • การรายงานจากแผนกต่างๆของหน่วยงาน • กำลังแรงงาน และกรรมการในระดับเมือง • ผู้อำนวยการที่ทำหน้าที่เป็นประธานของทุกหน่วยงาน และเป็นกรรมการในระดับดำเนินการ • การติดต่ออย่างไม่เป็นทางการมีความน่าเชื่อถือน้อยกว่าการติดต่อแบบเป็นทางการ • ปทัสถาน การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ความน่าเชื่อถือ และชื่อเสียงอยู่ในระดับต่ำกว่ากฎระเบียบ

2.2.5 องค์ประกอบของเครือข่าย

พระมหาสุทิตย์ อาภากร (2547) กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นเครือข่ายว่า ประกอบไปด้วย

1. หน่วยชีวิตหรือสมาชิก เป็นองค์ประกอบเบื้องต้นของความเป็นเครือข่ายที่สร้างระบบปฏิสัมพันธ์ โดยแต่ละหน่วยชีวิต และแต่ละปัจเจกบุคคล จะดำเนินการสานต่อเพื่อหาแนวร่วมในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เพื่อให้เกิดการดำรงอยู่ร่วมกัน
2. จุดมุ่งหมาย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะความเป็นเครือข่ายจะต้องมีความหมายถึงการร่วมกันอย่างมีจุดหมาย เพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์และกระบวนการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น
3. การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก การที่คนจะมารวมกลุ่ม เป็นองค์การเครือข่ายได้นั้น นอกจากจะมีความสนใจหรืออุปนิสัยใจคอที่คล้ายคลึงกันแล้ว บุคคลยังต้องมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม กล่าวคือเมื่อพวกเขาเห็นปัญหาหรือต้องการที่จะพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จิตใจที่มุ่งมั่นซึ่งเป็นปัจจัยภายในของแต่ละบุคคล ย่อมเป็นแรงขับที่นำไปสู่การคิดวิเคราะห์และการค้นหาวิธีเพื่อแก้ปัญหาเหล่านั้น รวมทั้งแสวงหาแนวร่วมจากเพื่อร่วมอุดมการณ์ เพื่อสร้างพลังอำนาจในการต่อรองหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน จนกลายเป็นองค์การเครือข่ายที่ทุกฝ่ายต่างก็มีความไว้วางใจต่อกัน
4. การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน การมีส่วนร่วม การพึ่งพาอาศัยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิก จะเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้เครือข่ายนั้นมีพลังมากขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมจะทำให้สมาชิกมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย ซึ่งจะช่วยให้ทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากันและพึ่งพากันมากขึ้น นอกจากนี้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก็มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะนำไปสู่การให้และการรับ รวมถึงการระดมทรัพยากรเพื่อให้ภารกิจที่เครือข่ายดำเนินการร่วมกันนั้นบรรลุถึงเป้าหมาย
5. ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร ถ้ากล่าวถึงเครือข่ายว่าเป็นความสัมพันธ์ที่โยงใยแล้ว สิ่งที่มีความสำคัญต่อเครือข่าย คือ ข้อมูล และการสื่อสารระหว่างกัน นับตั้งแต่การสื่อสารระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่มกับกลุ่ม และระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย รวมทั้งระบบความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยกระบวนการสื่อสารนั้นจะช่วยให้สมาชิกในเครือข่ายเกิดการรับรู้ เกิดการยอมรับในกระบวนการทำงานและช่วยรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายว่ามีองค์ประกอบที่

สำคัญ 7 ประการ คือ

1. การรับรู้มุมมองร่วมกัน (common perception) หมายถึง สมาชิกของเครือข่ายต้องมีการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุการณ์เข้าร่วมเป็นเครือข่าย เช่น มีความเข้าใจในปัญหา และมีจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาคือความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น การรับรู้ร่วมกันถือเป็นหัวใจของเครือข่ายที่จะทำให้เครือข่ายมีความต่อเนื่อง เพราะหากสมาชิกไม่มีความเข้าใจในการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย จะมีผลทำให้การประสานงานและการขอความร่วมมือในการดำเนินการเป็นไปอย่างยากลำบาก
2. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision) หมายถึง การมองจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกัน และการมีเป้าหมายที่จะไปด้วยกันจะช่วยให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีพลัง เกิดเอกภาพ และช่วยบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองความคิดที่แตกต่างลงไปได้
3. การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (mutual interest/benefit) หมายถึง การที่สมาชิกแต่ละคนจะรวมกันเป็นเครือข่าย ต้องอยู่บนฐานของผลประโยชน์ที่มีร่วมกัน ซึ่งผลประโยชน์ดังกล่าวครอบคลุมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและผลประโยชน์ที่ไม่ใช่ตัวเงินด้วย เช่น เกียรติยศ ชื่อเสียง การยอมรับ โอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ฯลฯ
4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (all stakeholder participation) หมายถึง กระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ย่อมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมมือกระทำ ดังนั้นสถานะของสมาชิกในเครือข่าย จึงควรเป็นไปในลักษณะของความเท่าเทียมกัน ในฐานะของหุ้นส่วน (partner) ของเครือข่าย ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในแนวนอน (horizontal relationship) ที่เท่าเทียมกันแทนความสัมพันธ์ในแนวตั้ง (vertical relationship)
5. การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship) หมายถึง การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็ต้องเสริมสร้างซึ่งกันและกัน โดยจุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่ายมากกว่าการไม่สร้างเครือข่าย
6. การพึ่งพิงอิงร่วมกัน (interdependence) เนื่องจากความจำกัดของสมาชิกในเครือข่ายทางด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคน ฯลฯ สมาชิกของเครือข่ายจึงไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่าง

สมบูรณ์ด้วยตัวเอง การจะทำให้เป้าหมายร่วมสำเร็จได้นั้น สมาชิกต่างจำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกัน และกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย เพื่อให้เกิดการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน

7. การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (interaction) หมายถึง การที่สมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวอาจจะเป็นการติดต่อกันผ่านทาง การเขียนหรือการพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกัน และกัน หรือกิจกรรมประชุมสัมมนาาร่วมกัน เป็นต้น ยิ่งสมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าใด ก็จะยิ่งเกิดความผูกพันภายในระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งผลของการมีปฏิสัมพันธ์ก่อให้เกิด การเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้น อันจะช่วยให้เครือข่ายเข้มแข็งยิ่งขึ้น

2.2.6 พัฒนาการเครือข่ายของประเทศไทย

การเชื่อมเป็นเครือข่ายทางสังคม มีความเกี่ยวข้องกับภาคส่วนต่างๆ ในสังคม คือ ภาครัฐ ภาค องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งแต่ละภาคส่วนนั้นเป็นกลไกหลักในการ พัฒนาสังคมไทย โดยความเป็นมาแต่ละภาคส่วนนั้นมีความแตกต่างกันซึ่งสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

- เครือข่ายภาคประชาชน

เครือข่ายภาคประชาชนนั้น เป็นการรวมตัวของภาคประชาชนในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะในชุมชน ชนบท เป็นการรวมของปัจเจกบุคคล กลุ่มคน และเครือข่าย โดยอาศัยวัฒนธรรมชุมชน กระบวนการ ทำงานร่วมกับภาคอื่นๆ และระบบเทคโนโลยี เป็นเครื่องหนุนเสริมให้เกิดการรวมตัว โดยเครือข่ายภาค ประชาชน เกิดขึ้นทั้งจากการเห็นความจำเป็นในการรวมพลังเพื่อแก้ไขปัญหา เกิดจากการเรียนรู้และการ ถ่ายทอดประสบการณ์ร่วมกัน โดยเป็นกระบวนการที่เป็นไปตามธรรมชาติ และเกิดขึ้นการส่งเสริมจาก หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่ต้องการให้องค์กร ชุมชน และสังคมมีความเข้มแข็ง มีศักยภาพใน การที่จะพัฒนาตนเอง ตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของภาครัฐหรือหน่วยงานที่กำหนดไว้

โดยกระบวนการทำงานของเครือข่ายภาคประชาชนนั้นสามารถจำแนกเป็น 2 ระดับใหญ่ๆ คือ ระดับแรกเป็นการเพิ่มความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการปรับเปลี่ยนเรียนรู้ และการจัดการตัวเองของชุมชน และระดับที่ 2 เป็นการสร้างโอกาส สร้างศักยภาพของเครือข่ายและขยายกลุ่มองค์กรชุมชน ไปยังเครือข่าย อื่นๆ จนถึงระดับจังหวัดและระดับประเทศ หรือข้ามพรมแดนนอกเขตการปกครองที่โยงใยกันอย่างทั่วถึง การรวมตัวของภาคประชาชนเหล่านี้ เป็นพลังที่ช่วยเสริมสร้างให้เกิดการพึ่งพาตนเองและการพัฒนาสังคม โดยเป้าหมายหลัก คือ การเรียนรู้ การสืบทอดภูมิปัญญาและการปรับตัวของชุมชน รวมทั้งการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และการพัฒนาประเทศ โดยเครือข่ายภาคประชาชนจะมีการกำหนดความเป็น เครือข่ายผ่านกิจกรรม ฐานอาชีพ และกระบวนการเชื่อมโยง

- **เครือข่ายภาครัฐ**

ความเป็นรัฐนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติ ภาครัฐเป็นพลังขับเคลื่อนสังคมให้ดำเนินไปอย่างเป็นระบบและนโยบายของภาครัฐแต่ละช่วงเวลา แต่ด้วยระบบที่มีมาอย่างยาวนานนั้น ได้สร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจและการรวมศูนย์ที่ยากแก่การนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม เพราะเป็นการวางรากฐาน/การวางแผนที่มาจากส่วนบนหรือผู้ที่มีอำนาจ การสร้างอำนาจนิยมของภาครัฐดังกล่าว ได้กลายเป็นการสะสมปัญหาเชิงโครงสร้างให้เกิดขึ้นอีกต่อกระบวนการพัฒนาในสังคมไทยในช่วงที่ผ่านมา แต่อย่างไรก็ตาม ในระยะต่อมาภาครัฐเองก็ได้มีการปรับตัว/ปฏิรูปกระบวนการทำงาน โดยการสนับสนุนกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น

กลุ่ม องค์กร เครือข่าย ที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งภาครัฐเหล่านี้ ส่วนใหญ่มุ่งเน้นกระบวนการพัฒนา และการเข้าไปส่งเสริมการทำงานในระดับชุมชน อำเภอ และจังหวัด โดยเป็นการเชื่อมประสานการทำงานระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนที่มีลักษณะทั้งที่เป็นแนวดิ่ง คือ จากบนลงล่าง และแนวนอน คือ การทำงานร่วมกันในระดับพื้นที่ เป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ ขาดการวางแผนร่วมกันระหว่างชาวบ้านและรัฐ ดังนั้น กลุ่ม องค์กร เครือข่ายของรัฐ หรือ โครงการต่างๆที่ภาครัฐสนับสนุนเหล่านี้ เมื่อโครงการตามภารกิจนั้นๆสิ้นสุดลง ความสัมพันธ์และความต่อเนื่อง รวมทั้งการเรียนรู้ก็สิ้นสุดลงด้วยเช่นกันเป็นความไม่ต่อเนื่อง และไม่ก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาเป็นเครือข่ายที่ยั่งยืน

- **เครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน**

ในภาคธุรกิจเอกชน เป็นที่ยอมรับกันว่า การประสานผลประโยชน์เพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลตอบแทน เป็นสิ่งที่ภาคธุรกิจเอกชนได้ดำเนินการอยู่เสมอ ภายใต้ความร่วมมือในฐานะความเป็นหุ้นส่วนต่อกัน โดยความเป็นหุ้นส่วนนั้นเป็นทั้งในรูปแบบของความร่วมมือในการผลิต การค้าขาย การประสานผลประโยชน์ และการรวมพลังเพื่อพัฒนาสังคม โดยเครือข่ายในภาคธุรกิจนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการรวมตัวของผู้ทำงานในธุรกิจประเภทเดียวกัน ซึ่งจะเห็นได้จากการที่กลุ่มองค์กรในภาคธุรกิจต่างๆมารวมตัวกันเป็นเครือข่ายภาคธุรกิจ โดยเครือข่ายภาคธุรกิจเหล่านี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการประสานผลประโยชน์และการสนับสนุนเพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของการดำเนินการทางธุรกิจ และการคืนกำไรให้กับสังคม

กระบวนการเกิดเครือข่ายของภาคธุรกิจเอกชนดังกล่าว เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสามัคคีที่จะประสานและร่วมกันรักษาผลประโยชน์ในทางธุรกิจ และนำไปสู่การพัฒนาสังคมในด้านอื่นๆ โดยในช่วงที่ผ่านมาวงการธุรกิจถูกมองว่า ฉกฉวยผลประโยชน์จากภาคประชาชนและใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง มีการผูกขาดทางการค้า ฯลฯ ซึ่งจากการมองดังกล่าว ประกอบกับการเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจทำให้ภาค

ธุรกิจเอกชนมีการปรับตัว เป็นธุรกิจที่สามารถรับใช้และคืนประโยชน์ให้กับสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะบริษัทขนาดใหญ่ ดังนั้นเครือข่ายในภาคธุรกิจจึงมีการพัฒนากระบวนการทำงานร่วมกับภาครัฐ และภาคประชาชน ในลักษณะของการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย

- เครือข่ายองค์การพัฒนาเอกชน (NGO)

องค์การพัฒนาเอกชนเป็นอีกภาคส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคม โดยมีพัฒนาการมาจากการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมขององค์กรระหว่างประเทศ ที่เข้ามาสนับสนุนกระบวนการทำงานและการเรียนรู้ของภาคประชาชน หลังจากนั้นจึงมีการสนับสนุนให้องค์การและภาคประชาชนให้ดำเนินการจัดการในประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อร่วมคลี่คลายปัญหาในสังคมเป็นภาคส่วนที่มีแนวทางในการทำงานที่หลากหลายและมีความพยายามที่จะแสวงหาและเสนอทางเลือกในการพัฒนาประเทศ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีศักยภาพในการพัฒนาและมีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง โดยมีบทบาทที่สำคัญ คือ การนำเสนอและผลักดันการแก้ไขปัญหาของผู้ด้อยโอกาสในสังคมให้ปรากฏขึ้น ซึ่งลักษณะงานขององค์การพัฒนาเอกชน คือ การเน้นการเสริมสร้างกระบวนการพัฒนา การสร้างจิตสำนึก การรวมกลุ่ม และการเผยแพร่ให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยมีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมอย่างต่อเนื่องตามภารกิจที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา

ที่ผ่านมา เครือข่ายขององค์การพัฒนาเอกชนได้มีการพัฒนาเครือข่ายเพิ่มขึ้นอย่างมากในสังคมไทย บางเครือข่ายก็ประสบผลสำเร็จในฐานะองค์การที่ให้การสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ บางองค์การเครือข่ายก็เป็นฐานทุนให้กับภาคประชาชน แต่ก็มีบางเครือข่ายที่ยังต้องพึ่งพาทุนจากต่างประเทศที่นำมาซึ่งความสงสัยในกระบวนการทำงาน

2.2.7 ประเภทและรูปแบบของเครือข่าย

การแบ่งประเภท รูปแบบ และลักษณะความสัมพันธ์ของเครือข่ายก็เพื่อสร้างความเข้าใจและมองเห็นภาพความเคลื่อนไหวของกลุ่ม องค์กร เครือข่ายต่างๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จากพัฒนาการของความ เป็นเครือข่ายในสังคมไทย จะเห็นได้ว่า มีกระบวนการเกิดขึ้นของเครือข่ายในภาคส่วนต่างๆ อย่างมากมาย ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน (NGO) และภาคประชาชน รวมทั้งในด้านแนวคิด กิจกรรม ก็มีกระบวนการแบ่งประเภทและรูปแบบของเครือข่ายออกเป็นนัยต่างๆ ดังนั้น ประเภทและรูปแบบของเครือข่ายจึงมีความแตกต่างกันไปตามนิยาม และกิจกรรมที่แต่ละกลุ่ม หรือผู้ที่ใช้กิจกรรม เครือข่ายกำหนดขึ้น โดยในที่นี้จะกล่าวถึงเกณฑ์บางประการในการจัดประเภทและรูปแบบของเครือข่าย ดังนี้ (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร, 2547)

1. เครือข่ายเชิงพื้นที่ (area) หมายถึง การรวมตัวของกลุ่ม องค์กร เครือข่าย ที่อาศัยพื้นที่

รูปธรรมหรือพื้นที่ดำเนินการเป็นปัจจัยหลักในการทำงานร่วมกัน เป็นกระบวนการพัฒนาที่อาศัยกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นเป้าหมายนำทาง และเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการที่ไม่แยกส่วนต่างๆออกจากกัน โดยยึดเอาพื้นที่เป็นที่ตั้งแห่งความสำเร็จในการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย

กิจกรรมและความสัมพันธ์ของเครือข่ายเชิงพื้นที่นั้น จะอาศัยพื้นที่ทางกายภาพเป็นฐานกำหนดกิจกรรมและประเด็นปัญหา กล่าวคือ จะมีการเชื่อมโยงกลุ่ม องค์กร และเครือข่ายในพื้นที่ให้เข้ามาร่วมปรึกษาหารือและหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ร่วมกัน โดยใช้กระบวนการที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบของคณะกรรมการร่วม การบูรณาการการจัดการเชิงพื้นที่ และการใช้ประเด็นกิจกรรมเป็นภารกิจในการทำงานร่วมกัน กิจกรรมที่เกิดขึ้นของเครือข่ายดังกล่าว จะมีความสัมพันธ์ทั้งด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และการใช้ทรัพยากรที่มาจากพื้นที่สำคัญ

ส่วนโครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายเชิงพื้นที่นั้น จะมีลักษณะกระบวนการทำงานทั้งในแนวดิ่งและแนวราบ โดยมีการรวมศูนย์กิจกรรมเข้าสู่ส่วนกลางในระดับพื้นที่ขนาดใหญ่ และมีศูนย์ประสานย่อยในพื้นที่ขนาดเล็ก เพื่อให้เกิดกิจกรรม การสื่อสาร และความเคลื่อนไหว มีแกนนำ ผู้ประสานงาน และคณะทำงานในเครือข่ายมาร่วมผลักดันกิจกรรมให้กลุ่มองค์กร และเครือข่ายย่อยอื่นๆ ทำงานตามหน้าที่และภารกิจของตน ในขณะที่ความสัมพันธ์ในแนวราบจะมีการประสานเครือข่ายย่อยตามประเด็นที่มีอยู่ในพื้นที่แล้วนำมากำหนดกิจกรรมร่วมกัน

2. เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม (issue network) ได้แก่ เครือข่ายที่ใช้ประเด็นกิจกรรม หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยหลักในการรวมกลุ่มองค์กร โดยมองข้ามมิติในเชิงพื้นที่ มุ่งเน้นการจัดการในประเด็นกิจกรรมนั้นๆอย่างจริงจัง และพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกับภาคอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

โดยลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรมนั้นสามารถแบ่งลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายได้ ตามประเด็นกิจกรรมและความสนใจที่เกิดขึ้นของฝ่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน โดยไม่ยึดติดกับพื้นที่ดำเนินการ แต่ใช้หลักของกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นตัวกำหนด ความเป็นเครือข่าย

เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรมนั้น ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากประเด็นปัญหาและความสนใจของผู้ที่ทำกิจกรรมนั้นๆ แล้วหาแนวร่วมและพัฒนาเครือข่ายขึ้นมา ดังนั้น กิจกรรมความสัมพันธ์ของเครือข่ายจึงเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของหลายฝ่ายที่ต้องการจะแก้ไขปัญหาเหล่านั้นและใช้ความเป็นเครือข่าวนั้น เป็นเครื่องมือในการพัฒนากิจกรรม โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ในการสร้างโอกาสและการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์แบบพหุภาคี

กิจกรรมการทำงานของเครือข่ายเชิงประเด็นนั้น ส่วนใหญ่จะมีลักษณะมีการทำงานในแนวราบ เพราะเกิดจากความสนใจในประเด็นปัญหาเดียวกันของปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กร และเครือข่ายที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาที่เกิดขึ้น ในขณะที่โครงสร้างความสัมพันธ์มีทั้งแนวดิ่ง และแนวราบ โดยจะมี องค์กรแม่ข่ายหรือหน่วยงานหลักที่ทำงานในด้านนั้นๆ เป็นผู้ให้หารสนับสนุนการทำงานของเครือข่าย ย่อยในระดับพื้นที่ ซึ่งแต่ละเครือข่ายที่อยู่ในพื้นที่ต่างก็มีความเป็นอิสระในการดำเนินการกับประเด็นนั้นๆ ภายใต้ศักยภาพของตนเอง ดังนั้น กิจกรรมและความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น จะมีลักษณะของการมีส่วนร่วมและ การพึ่งพาอาศัย

3. เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ ได้แก่ เครือข่ายที่เกิดขึ้น โดยอาศัยภารกิจ/กิจกรรม และการก่อตัวของกลุ่มผลประโยชน์ในสังคมเป็นแนวทางในการแบ่งเครือข่าย ซึ่งอาจแบ่งเป็นเครือข่ายภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และภาคองค์กรพัฒนาเอกชน โดยเครือข่ายต่างๆดังกล่าวมุ่งเน้นการ ดำเนินการ ภายใต้กรอบแนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของหน่วยงานหรือ โครงสร้างหลักของกลุ่มผลประโยชน์นั้นๆ

ลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายประเภทนี้ มีการก่อตัวตามภารกิจของกลุ่มผลประโยชน์ โดย กลุ่มผลประโยชน์อาจให้การสนับสนุนให้จัดตั้งเครือข่ายหรือเข้าไปเสริมสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และมีกระบวนการพัฒนาที่สอดคล้องกับภารกิจ กิจกรรม และเป้าหมายหลักของกลุ่ม/หน่วยงานนั้นๆ ซึ่ง เครือข่ายในแต่ละภาคส่วนนั้นๆ อาจมีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเชิงพื้นที่และเครือข่ายประเด็นกิจกรรม ได้ ถ้าแต่ละฝ่ายเห็นความสำคัญในการรวมพลังเพื่อแก้ไขปัญหาในภาพรวม สำหรับสังคมไทยนั้น อาจ แบ่งกลุ่มผลประโยชน์ได้ 4 ภาคส่วนใหญ่ๆ ได้แก่

- เครือข่ายภาครัฐ เช่น เครือข่ายกรมการพัฒนาชุมชน
- เครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน เช่น เครือข่ายสหภาพการค้า
- เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น เครือข่ายด้านแรงงานสวัสดิการสังคม
- เครือข่ายภาคประชาชน เช่น เครือข่ายประมงพื้นบ้าน

กิจกรรมและความสัมพันธ์ของเครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่อาจมีกิจกรรมและ ความสัมพันธ์ที่ทับซ้อนกันอยู่ โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้นของเครือข่ายดังกล่าวนั้น ส่วนใหญ่เป็นความพยายาม ของฝ่ายต่างๆที่ต้องการสร้างจุดยืนสร้างพื้นที่ทางสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยแต่ละกลุ่ม ผลประโยชน์ต่างก็พัฒนากิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายในภาคส่วนของตน ดังนั้น กิจกรรมที่เกิดขึ้นของเครือข่ายประเภทนี้ จึงมีความหลากหลายตามภารกิจของภาคส่วนนั้นๆ

ส่วนความสัมพันธ์ของเครือข่ายประเภทนี้ ก็มีความหลากหลายเช่นกัน โดยเครือข่ายภาครัฐ ส่วนใหญ่จะมีโครงสร้างความสัมพันธ์กับเครือข่ายอื่นๆ ในแนวดิ่ง มีกระบวนการส่งเสริมให้เกิดการจัดตั้งให้กับเครือข่ายภาคประชาชน หรือภาคส่วนอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจซึ่งอาจมีการครอบงำในเรื่องของทุน ทรัพยากร และการบริหารจัดการ ส่วนเครือข่ายของภาคประชาชน จะมีลักษณะความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันภายใต้ระบบความเชื่อและวัฒนธรรมชุมชน มีลักษณะความสัมพันธ์ในแนวนอนที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันและการพึ่งพาอาศัย ในขณะที่เครือข่ายของภาครัฐกิจเอกชนจะมีความทำงานในลักษณะของการประสานผลประโยชน์ต่างตอบแทน ส่วนเครือข่ายขององค์กรพัฒนาเอกชน จะมีรูปแบบความสัมพันธ์ในลักษณะของการประสานงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายอื่นๆ

อย่างไรก็ตามเครือข่ายในแต่ละภาคส่วนดังกล่าว อาจมีการประสานความสัมพันธ์ โดยผ่านช่องทางการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยพื้นที่ทางกายภาพ แต่อาจอาศัยประเด็นกิจกรรมในการเชื่อมโยง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) แบ่งเครือข่ายออกเป็นประเภทต่างๆ ซึ่งเกณฑ์ในการแบ่งประเภทของเครือข่ายมีได้หลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการใช้งาน ผลลัพธ์ที่ได้จากการจำแนก โดยในที่นี้จะยกตัวอย่างบางเกณฑ์และประยุกต์กับเครือข่ายเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2.5 ตารางแสดงเกณฑ์การแบ่ง และประเภทของเครือข่าย

เกณฑ์การแบ่ง	ประเภทของเครือข่าย
ขนาดของกลุ่ม	- เครือข่ายร่วม (total network) - เครือข่ายย่อย (sub network)
พื้นที่	- เครือข่ายระดับหมู่บ้านในพื้นที่ตำบล - เครือข่ายระดับหมู่บ้านข้ามพื้นที่ตำบล - เครือข่ายระหว่างตำบลในอำเภอใดอำเภอหนึ่ง - เครือข่ายระดับตำบลข้ามพื้นที่อำเภอ - เครือข่ายระดับอำเภอในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง - เครือข่ายระดับอำเภอข้ามพรมแดนจังหวัด - เครือข่ายระหว่างจังหวัดในภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่ง
ประเด็นที่สนใจร่วม	- เครือข่ายประเด็นที่น่าสนใจอาจแบ่งได้หลากหลาย อาทิ เครือข่ายการศึกษาทางเลือก เครือข่ายการศึกษาทางเลือก เครือข่ายการเรียนรู้
วิชาชีพของสมาชิกกลุ่ม	- เป็นการแบ่งตามวิชาชีพของสมาชิกในเครือข่าย อาทิ เครือข่ายนักการเมือง เครือข่ายนักวิชาการ เครือข่ายครูบาอาจารย์ เครือข่ายนักธุรกิจ ฯลฯ
บทบาทของกลุ่ม	- เป็นการพิจารณาถึงบทบาทหลักที่เครือข่ายนั้นดำเนินการอยู่ อาทิ เครือข่ายการศึกษาวิจัยเพื่อ

	ปฏิรูปการศึกษา เครือข่ายผู้สนับสนุนด้านการเงิน ฯลฯ
ลักษณะภาคีที่ร่วมในเครือข่าย	เกิดได้สองทางหลัก คือ - เครือข่ายแนวนอน - และเครือข่ายแนวตั้ง
ระดับความผูกพัน	การแบ่งด้วยเกณฑ์นี้ ใช้ระดับความผูกพันระหว่างบุคคลที่เป็นจุดศูนย์กลางของเครือข่ายกับภาคีต่างๆ ซึ่งอาจแบ่งได้เป็นเครือข่ายที่มีความผูกพันใกล้ชิดในระดับสูงในระดับรองลงไปถึงเครือข่ายที่มีความผูกพันในระดับห่างไกล

สมพันธ์ เตชะอธิก (อ้างใน พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2547) กล่าวถึง ลักษณะของเครือข่ายว่า อาจจำแนกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. เครือข่ายความคิด เป็นเครือข่ายที่เน้นการทำงานด้วยความคิด ความรู้ หรือเทคนิคต่างๆ เครือข่ายเหล่านี้ เป็นแหล่งที่ผู้นำได้มีโอกาสเผยแพร่แนวความคิดของตนและได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตนกับคนอื่นๆ ทำให้เกิดความคิดที่ชัดเจนขึ้น เครือข่ายความคิดนั้น มักจะเน้นเครือข่ายของกลุ่มคนที่อยู่บนสถานภาพที่คล้ายคลึงกัน แต่อยู่ต่างถิ่นกัน ได้รวมตัวกันสร้างเครือข่ายขึ้นเพื่อที่จะได้มีเวทีในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน

2. เครือข่ายกิจกรรม เป็นเครือข่ายที่เน้นการช่วยเหลือร่วมมือกันในการทำกิจกรรม ส่วนมากมักจะ เป็นเครือข่ายภายในชุมชนที่สมาชิกของเครือข่ายมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือในการทำกิจกรรมร่วมกัน

3. เครือข่ายสนับสนุนทุน เป็นเครือข่ายที่ให้การสนับสนุนทุนแก่เครือข่ายอื่นๆ ในการดำเนินงาน ซึ่งอาจเป็นทั้งกลุ่มทุนภายในเครือข่ายและมาจากภายนอกเครือข่าย

การแบ่งประเภทและรูปแบบของเครือข่ายดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งของการชี้ให้เห็นความแตกต่างของการจัดแบ่งเครือข่ายตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งอาจจะแบ่งประเภทและรูปแบบของเครือข่ายโดยนัยอื่นๆ ได้อีก อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะจัดประเภทและรูปแบบของเครือข่ายรูปแบบใด กิจกรรมและความสัมพันธ์ของเครือข่าย เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากกว่า เพราะการที่จะเป็นเครือข่ายและการรักษาความเป็นเครือข่ายให้ยั่งยืนนั้น จะต้องมีการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

2.2.8 กระบวนการทำงานของเครือข่าย

การทำงานร่วมกันถือเป็นเป็นภารกิจที่สำคัญของการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย กล่าวคือ ความเป็นเครือข่ายมีความสัมพันธ์กับงานและสัมพันธ์ภาพระหว่างกัน ซึ่งงาน/ภารกิจและความเป็นภาคีต่อกันนั้น จะนำไปสู่การเรียนรู้และการสร้างกระบวนการความเคลื่อนไหวทางสังคม โดยแต่ละเครือข่ายก็มี

กระบวนการทำงานที่แตกต่างกันไปตามสถานการณ์และเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งกระบวนการทำงานของเครือข่ายต่างๆมีลักษณะร่วมกันใน 4 ประเด็น คือ (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2547)

1. กระบวนการทำงานที่เชื่อมประสานจากจุดเล็กและขยายไปสู่หน่วยใหญ่ ในกระบวนการทำงานของเครือข่ายนั้น ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายระดับใดหรือประเภทใด สิ่งที่เครือข่ายต่างๆดำเนินการในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ การทำงานที่เชื่อมประสานจากประเด็นเล็กๆแล้วขยายไปสู่การทำงานที่หลากหลายขึ้น โดยเป็นการขยายทั้งกิจกรรม พื้นที่ และเป้าหมายการดำเนินการ เป็นกระบวนการแสวงหาแนวร่วมใหม่ เครือข่ายใหม่ ที่จะช่วยให้เครือข่ายนั้นได้มีความรู้ ประสบการณ์และมีพลังอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ โดยเป็นการที่ทุกฝ่ายเข้ามาศึกษาเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และพัฒนากิจกรรมร่วมกัน

การเริ่มต้นจากจุดเล็กและขยายเป็นหน่วยใหญ่อ้างว่า เป็นกระบวนการหนึ่งของการทำงานในเครือข่าย โดยเป็นทั้งขั้นตอนของการก่อตัวและกระบวนการทำงาน ซึ่งเครือข่ายที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีความเข้มแข็งนั้น ส่วนหนึ่งมาจากการไม่มองข้ามจุดเล็ก เริ่มต้นจากการทำงานในสิ่งที่รู้และเข้าใจ แล้วค่อยๆเชื่อมประสานกับองค์การอื่น เครือข่ายอื่นในประเด็นกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งเป็นผลให้การทำงานของเครือข่ายนั้นมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ในพื้นที่มากขึ้นและกระบวนการทำงานที่เชื่อมประสานของเครือข่ายในลักษณะนี้ เป็นการทำงานที่ควบคู่ไปทั้งการทำงานในระดับพื้นที่และการสานต่อไปในระดับนโยบาย

2. การรักษาสัมพันธภาพที่สร้างความรู้ ความหมาย และโลกทัศน์ร่วมกัน การที่เครือข่ายจะดำเนินต่อไปได้นั้น การรักษาสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกและภาคีเครือข่ายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะถ้าไม่มีการรักษาสัมพันธภาพระหว่างกันแล้ว กิจกรรมและความเคลื่อนไหวของเครือข่ายอาจมีการยุติลงเพราะขาดภาควิธีร่วมดำเนินการ ดังนั้น ในกระบวนการทำงานและการจัดการเครือข่ายจะต้องคำนึงถึงการรักษาสัมพันธภาพที่สร้างความรู้ ความหมาย และโลกทัศน์ร่วม กล่าวคือ หลังจากที่ภาคีในเครือข่ายเห็นความจำเป็นของเครือข่ายว่า มีประโยชน์ต่อการพัฒนาเครือข่ายและพัฒนาสังคม สิ่งทีคนในเครือข่ายนั้นจะพึงมีต่อกัน คือ การสร้างความรู้ และความหมายในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน เพราะคนในเครือข่ายเดียวกันย่อมจะรู้ความหมายของเครือข่ายมากกว่าคนอื่นๆ การสร้างความรู้ ความหมายในเครือข่ายเป็นการสร้างโลกทัศน์หรือมุมมองในการพัฒนาเครือข่ายให้เข้มแข็ง และเป็นการขยายแนวคิดและกระบวนการให้กว้างขวางออกไป โดยการสื่อสารจะเป็นช่องทางที่นำไปสู่การสร้างพันธมิตรและการประสานผลประโยชน์ร่วมกัน การสื่อสารทั้งทางตรงและทางอ้อมของปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กร จะทำให้เครือข่ายมองเห็นภาพความเคลื่อนไหว และการสร้างความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาความเป็นเครือข่ายให้มีความเข้มแข็ง

3.การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัว การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวเข้าหากัน เป็นสิ่งที่เครือข่ายส่วนใหญ่ได้ดำเนินการ เพราะการเรียนรู้และการปรับบทบาทเข้าหากันนั้นเป็นทั้งแนวคิดและวิธีการปฏิบัติ กล่าวคือ การที่เครือข่ายจะมีความเติบโตและมีความมั่นคงจะต้องมีการแสวงหาความรู้ มีการสะสมประสบการณ์ และมีการปรับบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับกลุ่ม องค์กร เครือข่ายและหน่วยงานอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการยอมรับในกระบวนการทำงานที่หลากหลาย

4.การพัฒนากิจกรรมและความเคลื่อนไหวเพื่อสร้างขบวนการทางนวัตกรรมและนวัตกรรมในการพัฒนา ความเป็นเครือข่ายในยุคใหม่ นอกจากจะเป็นการสร้างความเป็นภาคีร่วมบนเส้นทางของนวัตกรรมการเรียนรู้แล้วนั้น การสร้างความเป็นเครือข่ายดังกล่าว ยังก่อให้เกิดกระบวนการทำงานในรูปแบบใหม่ที่ผู้คนในสังคมไม่จำเป็นต้องเห็นหน้าตาและพบปะซึ่งกันและกันหรืออาศัยพื้นที่ดำเนินการ เพียงแต่มีความรู้สึกร่วมว่า จะต้องร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งพากัน ก็สามารถสร้างความเป็นเพื่อน เป็นพี่เป็นน้อง และความเป็นเครือข่ายได้ การเกิดขึ้นของนวัตกรรม เป็นกระบวนการทำงานของเครือข่ายในรูปแบบใหม่ ที่เน้นการประสานความร่วมมือและการช่วยเหลือซึ่งพากันในคราวที่จำเป็นเท่านั้น โดยต่างคนต่างอยู่และทำงานของตนแต่เมื่อมีปัญหาเกิดกับสังคมทุกฝ่ายก็มาร่วมมือกัน โดยการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการติดต่อสื่อสาร กระบวนการดังกล่าว ก่อให้เกิดนวัตกรรมในการพัฒนาที่จะนำไปสู่การสร้างความรู้ ความเข้าใจในสิ่งใหม่ โดยการใช้นวัตกรรมใหม่ๆ ขึ้นมาแทนคำพูดเดิมๆ ซึ่งความหมายที่แท้จริง ก็คือ การจัดการที่มีประสิทธิภาพขององค์กร และการใช้ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม

2.2.9 การจัดการเครือข่าย

แนวคิดของกลุ่มพันธมิตรแห่งดวงดาว หรือ Star Alliances (ปาริชาติ สถาปิตานนท์และชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ อังใน พระมหาสุทิตย์ อากโร, 2547) เป็นแนวคิดกลุ่มสายการบินผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม รถเช่า ธุรกิจการท่องเที่ยว และผู้โดยสาร ในการเชื่อมโยงกระบวนการทางธุรกิจเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดผลดีต่อการบริการและการจัดการธุรกิจ โดยจุดสำคัญของแนวคิด คือ การรวมกลุ่มองค์กรที่เคยเป็นคู่แข่งให้กลายเป็นพันธมิตรความร่วมมือ โดยยึดจุดหมายร่วมและการจัดสรรผลประโยชน์ระหว่างกัน ทำให้เกิดประเด็นยุทธศาสตร์ 6 ประการที่สำคัญในการจัดการเครือข่ายซึ่งทำการประสานกันอย่างเหมาะสมเพื่อเป็นแสงสว่างแห่งดวงดาวได้แก่

1. จุดมุ่งหมายร่วมการทำงานเครือข่ายที่จะเกิดประสิทธิภาพสูง หากทุกฝ่ายสามารถกำหนดร่วมกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดหมายที่ทุกฝ่ายเห็นและต้องการให้เกิดขึ้น

2. บุคคลในการทำงานของเครือข่าย บุคคลในเครือข่ายจะต้องมีจิตสำนึกร่วม มีความถนัดในงานที่ทำ และมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงาน รวมทั้งได้รับผลประโยชน์จากความเป็นสมาชิกในเครือข่าย
3. การเชื่อมโยงการทำงานของเครือข่ายจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ในการเชื่อมโยงที่เหมาะสม โดยอาจเชื่อมโยงต่อกันผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ การเชื่อมต่อ โดยมีศูนย์ประสานงานและการเชื่อมต่อโดยเทคโนโลยี
4. การสร้างความรู้สึกร่วมหลังจากการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายเครือข่ายแล้วทุกฝ่ายจะต้องมีความสึกร่วมกับกระบวนการทำงานของเครือข่าย เพื่อให้เกิดพลังในการผลักดันเป้าหมาย
5. การพัฒนาระบบที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ระบบการทำงานของเครือข่ายจะต้องสามารถและพัฒนาให้เกิดระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใสและตรวจสอบได้จากทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นการสร้างความรู้สึที่ดีต่อทุกฝ่ายและผู้ที่จะเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย
6. การจัดระบบข้อมูลข่าวสาร ระบบการติดต่อสื่อสารและสารสนเทศเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่ง ต่อความยั่งยืนของเครือข่าย เพราะจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทราบถึงกิจกรรมความเคลื่อนไหวของเครือข่าย

2.2.10 บทบาทของเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน

เครือข่ายแต่ละเครือข่ายต่างก็มีบทบาทที่แตกต่างกันออกไป บางเครือข่ายอาจมีบทบาทเป็นผู้กระทำหรือเน้นการทำงานในระดับกิจกรรมและพื้นที่ บางเครือข่ายก็มีบทบาทและหน้าที่เป็นผู้ประสานงานเพื่อให้เกิดกิจกรรมความเคลื่อนไหว บางเครือข่ายมีหน้าที่ให้การสนับสนุนในด้านทุนทรัพยากรและให้คำปรึกษาแก่เครือข่ายย่อยอื่นๆ ซึ่งบทบาทและหน้าที่ของเครือข่ายในสังคมไทย อาจจะจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ระดับกิจกรรม/การทำงาน ได้แก่ เครือข่ายที่เน้นกระบวนการทำงานในระดับพื้นที่หรือในประเด็นปัญหานั้นๆ เป็นสำคัญ โดยเป็นเครือข่ายที่มีโครงสร้างความสัมพันธ์ไม่ซับซ้อน มีแบบแผนการปฏิบัติงานที่เป็นลักษณะคล้ายงานประจำ มีกระบวนการจัดการและการทำงานที่เน้นการพึ่งพาอาศัยกันและทรัพยากรในพื้นที่

2. ระดับการสนับสนุนและประสานงาน ได้แก่ เครือข่ายที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานระหว่างเครือข่ายและภาคีต่างๆ มีบทบาทในการส่งเสริมการทำกิจกรรมของเครือข่ายย่อยในพื้นที่ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และให้ข้อมูลทางเลือกในกระบวนการทำงาน ซึ่งเครือข่ายในระดับนี้ อาจเป็นทั้งเครือข่ายเชิงพื้นที่ ที่มีการทำงานที่ครอบคลุมในระดับจังหวัด ภูมิภาคและเครือข่ายเชิงประเด็นที่ทำงานเฉพาะด้าน

3. ระดับการส่งเสริมและการให้คำปรึกษา ได้แก่ เครือข่ายองค์การ สถาบัน และหน่วยงานหลักทางสังคมที่เป็นผู้ให้การสนับสนุนให้เกิดกระบวนการพัฒนาและพัฒนาเครือข่าย ซึ่งการส่งเสริมของเครือข่ายดังกล่าว จะเป็นลักษณะของการให้คำปรึกษาและให้แนวทางปฏิบัติเครือข่ายอื่นๆ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ ดังนั้น ลักษณะความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจึงเป็นไปในลักษณะของการให้คำปรึกษาเพื่อให้เกิดผลสำเร็จมากกว่าการมีส่วนร่วมและการทำงานในเชิงลึก

2.2.11 การก่อตัวและวงจรชีวิตของเครือข่าย

พระมหาสุทิตย์ อภากรโ (2547) ได้กล่าวถึงการก่อตัวหรือการเกิดขึ้นของเครือข่ายว่า มีการก่อตัวที่หลากหลาย ทั้งเกิดขึ้นด้วยการจัดตั้งของภาคส่วนต่างๆ เกิดขึ้นตามธรรมชาติจากการเรียนรู้ร่วมกัน และเกิดขึ้นเพราะสถานการณ์ก่อให้เกิดขบวนการเครือข่าย ซึ่งจะกล่าวถึงการก่อตัวของเครือข่ายในสังคมไทย โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้านตามลักษณะการก่อตัว ได้แก่

1. เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งและการสนับสนุนของภาคส่วนต่างๆ การก่อตัวของเครือข่ายในลักษณะนี้ ส่วนใหญ่เป็นเครือข่ายที่ภาครัฐหรือหน่วยงานบางแห่งต้องการส่งเสริมหรือเข้าไปจัดตั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาตามแนวนโยบายของภาครัฐ และเพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับชุมชนในการพึ่งพาตนเอง ซึ่งโครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายที่เกิดจากการจัดตั้งนี้ จะมีลักษณะกิจกรรมและกระบวนการทำงานที่เป็นทางการ มีระบบ มีระเบียบ และมีโครงสร้างความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง ที่เป็นไปตามกระแสของแหล่งทุนและนโยบายของหน่วยงานนั้นๆ

2. เครือข่ายที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากความสมานฉันท์การร่วมแรงร่วมใจของฝ่ายต่างๆ ที่มองเห็นความจำเป็นในการเรียนรู้และการแก้ไขปัญหาาร่วม แล้วมารวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสานการติดต่อจนการพึ่งพาอาศัย โดยเป็นเครือข่ายที่มีการสื่อสารและความผูกพันที่มีชีวิตชีวา มีกระบวนการที่ประสานสอดคล้องกับความสนใจและความต้องการอย่างแท้จริงของสมาชิก มีแนวทางการดำเนินงานที่เป็นอิสระจากการครอบงำของฝ่ายต่างๆและจะเกิดขึ้นในชุมชนปฏิบัติการที่ใช้ความสมานฉันท์และการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการทำกิจกรรมร่วมกัน ส่วนโครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายในลักษณะนี้จะมีความสัมพันธ์ที่ไม่ซับซ้อน อยู่ในแนวราบบนพื้นฐานการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพึ่งพาอาศัย มีความยืดหยุ่นและมีความสอดคล้องกับบริบทที่เกิดขึ้นในสังคม

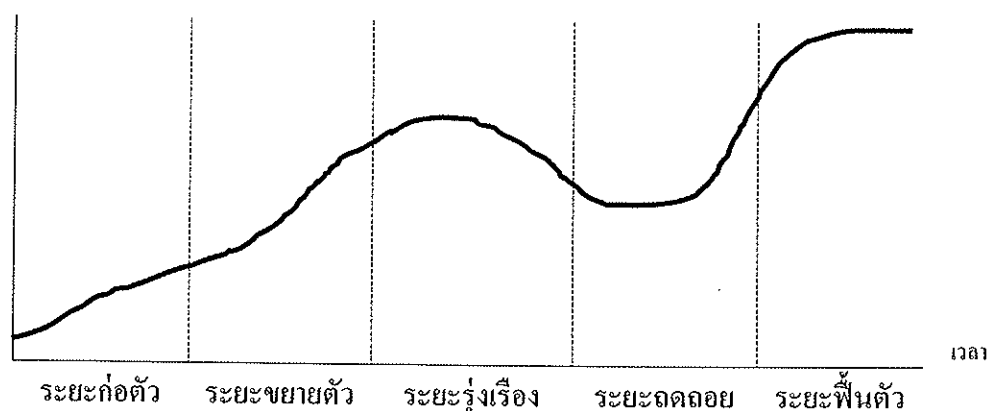
3. เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยสถานการณ์เป็นตัวกำหนด ได้แก่ เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์และประเด็นปัญหาที่ทุกฝ่ายเห็นว่า จำเป็นต้องใช้ความเป็นเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาและสร้างพลังในการเรียนรู้หรือการต่อรอง เพื่อให้เกิดการพัฒนากิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เครือข่ายที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้ จะเกิดขึ้นหลังจากที่สถานการณ์นั้นเกิดความตึงเครียดและมีผู้ประสานงานเพื่อให้เครือข่ายมีความ

ต่อเนื่อง ซึ่งโครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายในลักษณะนี้ จะมีการรวมพลังอย่างแน่นหนา บนพื้นฐานของการต่อสู้และการเรียกร้องเพื่อปกป้องและรักษาสิทธิของตนเองในการพัฒนาและมีการปรับบทบาทต่อการพัฒนาในแง่มุมที่หลากหลาย โดยเป็นกระบวนการเรียนรู้จากสถานการณ์และบริบททางสังคม

นอกจากนี้ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) ได้กล่าวถึงวงจรชีวิตของเครือข่ายว่ามี 5 ขั้นตอน คือ ระยะก่อตัว ระยะขยายตัว ระยะรุ่งเรือง ระยะถดถอย และระยะฟื้นตัว โดยวงจรชีวิตของเครือข่ายได้แสดงดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2.3 แผนภาพแสดงวงจรชีวิตของเครือข่าย

การเติบโตของเครือข่าย

จากการก่อตัวและวงจรชีวิตของเครือข่ายสามารถสรุปได้ว่าการก่อตัวและวงจรชีวิตของเครือข่ายประกอบด้วย 5 ขั้นตอนตามแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์

2.2.12 หลักการสำคัญในการสร้างเครือข่าย

Badaracco (อ้างใน สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2549) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญในการสร้างเครือข่ายว่าประกอบไปด้วย

1. บุคคล กลุ่ม องค์กร ที่มาประสานงานกันเป็นเครือข่าย ต้องมีเป้าหมายอุดมการณ์ในการทำงานที่เป็นทิศทางเดียวกัน
2. บุคคล กลุ่ม องค์กรดังกล่าวจะต้องมีความเข้าใจ และชัดเจนในการยอมรับศักยภาพ จุดอ่อน จุดแข็งของตน เพื่อช่วยให้มองเห็นประโยชน์ที่จะร่วมกันให้ หรือรับจากสมาชิกเครือข่ายด้วยกัน
3. การเป็นเครือข่าย หมายถึง การเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ และมีการพึ่งพิงระหว่างกันบนพื้นฐานความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน การเป็นเพียงผู้รับ หรือผู้ให้แต่เพียงอย่างเดียวก่อให้เกิดผลเสียต่อเครือข่ายโดยรวม

4.การเป็นเครือข่ายต้องมีความเป็นอิสระจากองค์การเดิม การร่วมมือกันในฐานะเครือข่ายเป็นการร่วมมือบนพื้นฐานที่มีประโยชน์ หรือเป้าหมายบางส่วนร่วมกัน โดยที่แต่ละเครือข่ายยังสามารถดำรงความเป็นอิสระตามพันธกิจเดิมของตนได้

5.การเป็นเครือข่ายที่มีคุณภาพ ต้องมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างเปิดเผย และสม่ำเสมอ มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเหมือนสายใยที่เชื่อม โยงกันและกันไว้ การสร้างกิจกรรมร่วมกันจะช่วยพัฒนาความเข้มแข็งของสมาชิกเครือข่าย และศูนย์กลางของเครือข่ายในระยะยาว

2.2.13 โครงสร้างของเครือข่าย

เสรี พงศ์พิศ (2548: 204) กล่าวว่า เครือข่ายเป็นทางการก็ได้ ไม่เป็นทางการก็ได้ ข้อแตกต่างอยู่ที่ว่า เครือข่ายเป็นทางการมีโครงสร้างการประสานงานอย่างเป็นทางการ ขณะที่เครือข่ายไม่เป็นทางการไม่มีโครงสร้างเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับเป้าหมาย ทรัพยากร (เวลา เงิน คน) และขึ้นอยู่กับสมาชิกเครือข่ายว่าต้องการให้มีการจัดองค์การอย่างไร ถ้าหากสมาชิกอยากแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารอย่างเดียวก็น่าจะง่าย แต่เครือข่ายจำนวนมากต้องการมีโครงสร้างที่เป็นทางการเพื่อบรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะถ้าหากว่าต้องการประสานกิจกรรมของสมาชิกด้วย เพื่อจะได้หลีกเลี่ยงการทำงานซ้ำซ้อน

อย่างไรก็ดี เครือข่ายไม่ใช่อะไรที่เคร่งครัดเข้มงวด สามารถเปลี่ยนแปลงได้ บางเครือข่ายอาจจะเริ่มต้นแบบหลวมๆ นานเข้าก็เริ่มเป็นระบบ และเป็นทางการมากขึ้น บางเครือข่ายอาจจะตรงกันข้าม คือเริ่มต้นอย่างเป็นทางการ และค่อยๆ เป็นเครือข่ายแบบหลวมๆ และไม่เป็นทางการในที่สุด ขึ้นอยู่กับสมาชิกว่าต้องการแบบไหน

2.2.14 ประโยชน์ของเครือข่าย

เสรี พงศ์พิศ (2548: 202) กล่าวว่า เครือข่ายเป็นเครื่องมือหรือวิธีการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในกรณีที่ต้องเผชิญปัญหาต่าง ปัญหาที่ใหญ่โตและซับซ้อนเกินกว่าที่ใครจะเผชิญได้โดยลำพังคนเดียว การสร้างเครือข่ายหรือทำงานเป็นเครือข่ายเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดผลกระทบที่มากกว่าในระดับภูมิภาค ระดับชาติ และระดับนานาชาติ เพราะการทำงานแบบเครือข่ายเป็นการทำงานแบบประสานพลัง (synergy) ซึ่งประโยชน์ของการทำงานเป็นเครือข่ายอธิบายได้ดังนี้

- ก่อให้เกิดผลบางอย่างที่ใครคนเดียวทำให้เกิดไม่ได้
- ทำการรณรงค์ได้กว้างกว่า และมีประสิทธิภาพมากกว่า
- ส่งอิทธิพลต่อคนอื่นในเครือข่าย และนอกเครือข่าย
- ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่อง หรือประเด็นหนึ่ง หรือการต่อสู้หนึ่งชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะมีแง่มุมหลายแง่มุมจากหลายคน หลายองค์การ

- ร่วมมือกันทำแบ่งงานกันทำ
- ลดงานที่ซ้ำซ้อนลง และลดการสิ้นเปลืองทรัพยากร
- ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด ประสบการณ์ แรงบันดาลใจ และทักษะต่างๆ
- ทำให้เกิดความสามัคคี ให้กำลังใจกัน และช่วยกันในรูปแบบต่างๆในบางกรณีช่วยให้สามารถระดมทุนได้ดี

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วนิดา ก่องคำ (2554) การสร้างเครือข่ายทางสังคมคนพิการของเทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว เพื่อศึกษาทุนทางสังคมต่อการแก้ปัญหาด้านคนพิการของเทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว เพื่อศึกษารูปแบบ และการเชื่อมโยงของระบบเครือข่ายสังคมด้านคนพิการของเทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางสังคมด้านคนพิการกับการเชื่อมโยงของระบบเครือข่ายสังคมด้านคนพิการของเทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว พบว่ารูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายสังคมด้านคนพิการในพื้นที่ยังไม่มีมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มที่เป็นรูปธรรมร่วมกัน แต่เป็นเพียงการเชื่อมประสานความร่วมมือกันตามบทบาทหน้าที่ขององค์กรหรือกลุ่มเป็นลักษณะของเครือข่ายตามโครงสร้างหน้าที่ คือ เกิดขึ้นโดยอาศัยภารกิจ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของหน่วยงานหรือกลุ่ม ส่วนกิจกรรมและความสัมพันธ์เป็นลักษณะที่แต่ละองค์กรและกลุ่ม มีการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายในภาคส่วนของตน

ศิริพร เป้งสลิ (2554) ศึกษาการกำหนดทางเลือกกลยุทธ์ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขลางค์นคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยภายนอกและภายในที่มีผลต่อการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร และเพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาส เช่น รัฐบาลกำหนดนโยบายเร่งด่วนในการสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ นโยบายสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เป็นต้น ส่วนปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็ง เช่น โครงสร้างองค์กร งบประมาณ การพัสดุและการเงินการบัญชี เป็นต้น และสำหรับกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองเขลางค์นครมีทั้งหมด 5 กลยุทธ์ ดังนี้ 1. กลยุทธ์ส่งเสริมการสร้างวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นคุณภาพที่ดีของผู้สูงอายุ 2. กลยุทธ์สร้างเสริมการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมหลากหลายรูปแบบ 3. กลยุทธ์การพัฒนาระบบมาตรฐานการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ 4. กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายบุคลากรด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และ 5. กลยุทธ์พัฒนาฐานข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ

จอมขวัญ โยธาสมุทรและคณะ (2553) ศึกษากรอบความร่วมมือระหว่างโรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขและภาคเอกชน เพื่อเข้าใจแนวคิดและปรัชญาของการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในระบบบริการสาธารณสุข ทบทวนกรณีศึกษาของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในด้านการสาธารณสุขในต่างประเทศ เพื่อเข้าใจกลวิธี จุดเด่นและจุดด้อย ทบทวนสถานการณ์ของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในด้านการสาธารณสุขในบริบทของประเทศไทย และเพื่อร่างกรอบว่าด้วยความร่วมมือระหว่างกระทรวงสาธารณสุขและเอกชน และผ่านการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งจากภาครัฐและเอกชน พบว่าในปัจจุบันความร่วมมือระหว่างโรงพยาบาลภายใต้กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานเอกชนมีอยู่ทุกหนแห่งที่นักวิจัยทำการสำรวจ ทั้งนี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทได้แก่ (1) ความร่วมมือด้านการบริการทั้งบริการตรวจและวินิจฉัยโรค ความร่วมมือด้านการรักษาพยาบาลและฟื้นฟูสภาพ และความร่วมมือด้านการบริการทั่วไป และ (2) ความร่วมมือด้านโครงสร้าง อย่างไรก็ตามความร่วมมือด้านบริการเป็นส่วนที่มีความชัดเจนและได้รับความนิยมมากที่สุด มีตั้งแต่ระดับเล็ก จนถึงระดับใหญ่

ภัสสร ลิมานนท์ และคณะ (2551) ทำการวิจัยเรื่อง ผลการกำกับติดตามประเมินภายในโครงการเครือข่ายพัฒนาอาชีพอิสระของคนพิการ เพื่อประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ วิเคราะห์มิติต่างๆ ของการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ เพื่อจัดทำข้อเสนอกลไกสนับสนุนกระบวนการพัฒนาอาชีพคนพิการ และเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพคนพิการและกลไกในการส่งเสริมอาชีพคนพิการอย่างเป็นระบบ พบประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับกลไกสนับสนุนที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพคนพิการ คือ ครอบคลุม ชุมชนองค์กรภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้เครือข่ายอาสาสมัครคนพิการในชุมชน ซึ่งทำหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ติดตามประเมินปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนพิการ และครอบคลุม กลุ่มเครือข่ายคนพิการ ผู้นำกลุ่ม และวิทยากรผู้เชี่ยวชาญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพคนพิการ และชุมชนก็เป็นกลไกสำคัญที่จะเป็นตัวช่วยให้กระบวนการพัฒนาอาชีพคนพิการประสบความสำเร็จ

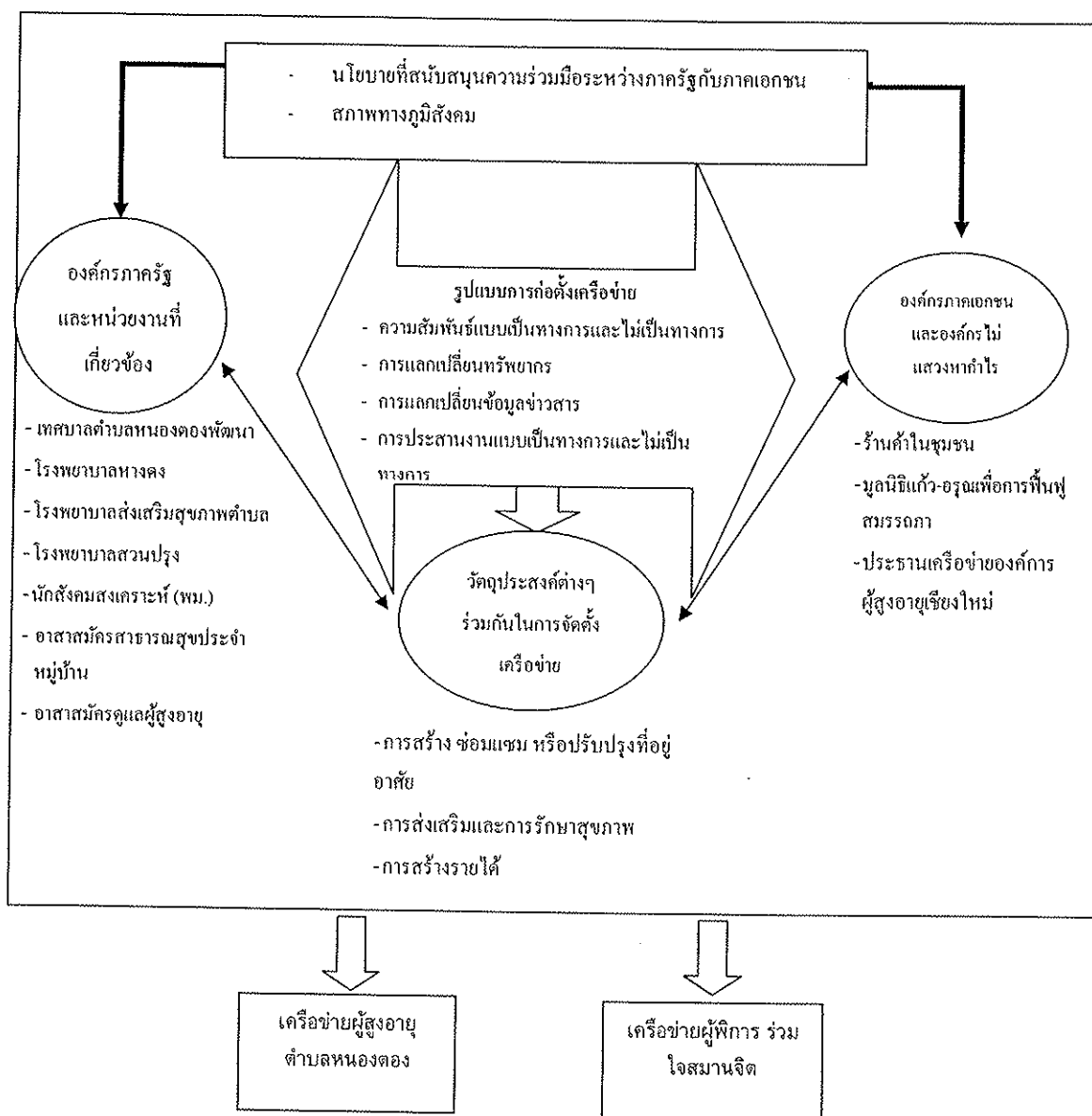
ระพีพรรณ คำหอมและคณะ (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย” พบว่า ทิศทางของงานสวัสดิการสังคมไทยในอนาคตจะเริ่มเข้าสู่รูปแบบสวัสดิการพหุลักษณะ (Welfare Pluralism) ที่ใช้รูปแบบการให้บริการที่หลากหลายตามวิถีแห่งวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อตามหลักศาสนา ค่านิยมของคนเฉพาะกลุ่ม ชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นรูปแบบที่เปิดโอกาสให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมตั้งแต่ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น ธุรกิจ เอกชน และรัฐ เข้ามาร่วมจัดบริการสังคมให้ตรงกับความต้องการของประเด็นปัญหา พื้นที่และกลุ่มมาก

ขึ้น เน้นวิธีการทำงานแบบบูรณาการ หลายวิธีการ (พหุวิธี) ตามความเหมาะสมและความพร้อมของแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้ยังพบว่า มีการผสมผสานระหว่างสวัสดิการสังคมกระแสหลักและกระแสทางเลือก ซึ่งเป็นผลบังคับใช้พระราชบัญญัติกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่เป็นการกระจายบริหารสวัสดิการสังคมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมจัดบริการให้กับประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งน่าจะทำให้บริการที่จัดมีความสอดคล้องและตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้มากขึ้น

ประสิทธิ์ ธีระพันธ์และเพ็ญประภา คิวโรจน์ (2542) ศึกษาเรื่องสถานการณ์ชมรมผู้สูงอายุไทยและแนวโน้มการพัฒนา เพื่อวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ และชี้ให้เห็นถึงเงื่อนไขหรือปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาชมรม โครงสร้างชมรมผู้สูงอายุและการบริหารจัดการ ภายใต้การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่า นโยบายของรัฐ ได้กำหนดให้หน่วยงานต่างๆ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ แต่ยังคงขาดรูปธรรมของแผนงาน โครงการ และสิ่งสนับสนุนต่างๆ แก่หน่วยปฏิบัติการในพื้นที่และเจ้าหน้าที่ทั้งด้านความคิดและวิธีปฏิบัติ การสนับสนุนของแต่ละหน่วยงานต่อการจัดตั้งและดำเนินการของชมรมนั้นขึ้นอยู่กับความสนใจของเจ้าหน้าที่แต่ละหน่วยว่าให้ความสำคัญต่อชมรมมากน้อยหรือจริงใจเพียงไร ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่ที่จัดขึ้นนั้นคือ การให้บริการรักษาพยาบาลและความรู้เรื่องสุขภาพแก่สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

2.4 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาได้ประยุกต์มาจากแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน แนวคิดที่เกี่ยวกับองค์กรแบบเครือข่ายของ Avantika Singh and Gyan Prakash (2010) ซึ่งกรอบแนวคิดได้นำเสนอเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐ (องค์กรภาครัฐ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง) กับภาคเอกชน (องค์กรภาคเอกชนที่แสวงหากำไร/องค์กรอาสาสมัคร) ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวมีรูปแบบของการก่อตั้งเครือข่าย ประกอบไปด้วย ความสัมพันธ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การแลกเปลี่ยนทรัพยากร การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการประสานงานแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ นอกจากนี้ยังมีนโยบายและสภาพทางภูมิสังคมที่สนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนอีกด้วย โดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนจะมีการกำหนดวัตถุประสงค์ต่างๆ ร่วมกันในการก่อตั้งเครือข่าย ก่อให้เกิดเครือข่ายผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้พิการ ดังแสดงในแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2.4 แสดงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

บทที่ 3

กรณีศึกษาเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา

เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เดิมเป็นสุขาภิบาลหนองตองพัฒนาตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งสุขาภิบาลหนองตองพัฒนานั้นมีตราสัญลักษณ์ประจำสุขาภิบาลเป็นเครื่องหมายที่แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของธัญญาหารและพืชผลต่างๆ จากการเกษตรกรรม มีการสร้างเหมืองฝายเพื่อการเกษตรกรรมและป้องกันน้ำท่วมในฤดูฝน มีองค์พระเจดีย์ที่บ่งบอกว่าราษฎรในสุขาภิบาลเป็นผู้ที่ขยันและปฏิบัติตามคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในการดำรงชีวิต มีการคมนาคมที่สะดวกทั้งทางบกและทางน้ำ มีการพานิชยกรรมกับชุมชนใกล้เคียงมาโดยตลอดตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน ภูมิประเทศของสุขาภิบาลหนองตองพัฒนานั้นโดยรอบเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยต้นไม้มีนานาชนิด ทั้งที่มีอยู่ตามธรรมชาติและจากการเพาะปลูกของราษฎร ด้านบนของตราสัญลักษณ์มีคำว่า “สุขาภิบาลหนองตองพัฒนา” ส่วนด้านล่างของตราสัญลักษณ์มีคำว่า “จังหวัดเชียงใหม่” ต่อมาสุขาภิบาลหนองตองพัฒนาได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 25 พฤษภาคม 2542 สุขาภิบาลหนองตองพัฒนาจึงยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาจนถึงปัจจุบัน

เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา ตั้งอยู่ที่ทิศใต้ของอำเภอหางดง และจังหวัดเชียงใหม่ มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1015 สายสันป่าตอง – ลำพูน เป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญของเทศบาลและจังหวัดเชียงใหม่สายหนึ่งที่เชื่อมต่อระหว่างจังหวัดเชียงใหม่ กับจังหวัดลำพูน มีระยะทางจากจังหวัดเชียงใหม่ ประมาณ 28 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 35 นาที มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอสันป่าตอง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน มีรายละเอียดดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อดำบลหารแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่
ทิศใต้	ติดต่อดำบลแม่ก้า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันตก	ติดต่อดำบลทุ่งด้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันออก	ติดต่อดำบลสันทราย อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ และตำบลริมปิง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มีลำน้ำปิงเป็นเส้นแบ่งเขตจังหวัดเชียงใหม่ กับจังหวัดลำพูน

เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีขอบเขตความรับผิดชอบ 1 ตำบล 14 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 8,768 คน มีจำนวนผู้สูงอายุทั้งสิ้น 1,547 คน แยกเป็นชาย 661 คน

หญิง 886คน และมีจำนวนผู้พิการทั้งสิ้น 224 คน แยกเป็นชาย 118 คน หญิง 106 คน ซึ่งสามารถแยกจำนวนประชากร จำนวนผู้สูงอายุ และจำนวนผู้พิการของ 14 หมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลหนองตอง พัฒนาดังตารางที่ 4.1 ที่มีจำนวนผู้สูงอายุและผู้พิการประมาณ 21เปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งหมด ซึ่งเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้จัดทำโครงการเกี่ยวกับผู้สูงอายุและผู้พิการ ดังจะเห็นได้จากจำนวนโครงการ 25 โครงการจาก 146 โครงการในแผนปฏิบัติการประจำปี 2554 ซึ่งโครงการดังกล่าวจะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุและผู้พิการดูแลตนเอง รวมทั้งส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชน

ตารางที่ 3.1 ตารางแสดงจำนวนประชากรทั้งหมด จำนวนผู้สูงอายุ และจำนวนผู้พิการของ

14 หมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา ประจำปีพุทธศักราช 2554

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากรทั้งหมด	จำนวนผู้สูงอายุ			จำนวนผู้พิการ		
			ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
1	คันโชด	989	63	110	173	14	14	28
2	บวกรก	1,013	75	96	171	13	6	19
3	หนองดอง	856	44	74	118	11	12	23
4	ป่าลาน	543	40	57	97	5	1	6
5	บ้านเกาะ	569	36	50	86	6	5	11
6	ท่านาค	584	59	71	130	8	4	12
7	หนองช้าง	358	42	46	88	8	9	17
8	ป่าเป้า	717	64	75	139	13	16	29
9	หนองไคร้	945	81	103	184	8	13	21
10	หนองบัว	652	53	64	117	11	9	20
11	ทุ่งแพ่ง	279	23	38	61	5	6	11
12	ท่าควาย	261	14	17	31	4	0	4
13	คันทรส	599	41	51	92	7	9	16
14	ป่าแดง	403	26	34	60	5	2	7
รวม		8,768	661	886	1,547	118	106	224

ที่มา : สำนักทะเบียนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา, 2554

การดำเนินการตามโครงการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและผู้พิการในเขตพื้นที่ตำบลหนองตองมีเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาเป็นองค์กรหลักในการดำเนินการ และมีหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงประชาชนที่เข้ามาให้การสนับสนุน เข้ามาให้ความร่วมมือในการดำเนินการตามโครงการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ และผู้พิการอีกด้วย เช่น โครงการฟื้นฟูสมรรถนะทางร่างกายผู้สูงอายุ และการพัฒนาสมรรถภาพผู้ด้อยโอกาสและประชาชนทั่วไป ซึ่งโครงการดังกล่าวมี

วัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการก็เพื่อความเป็นปกติสุขของผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และประชาชนทั่วไปให้ได้รับการฟื้นฟูสุขภาพหลังเข้ารับการบำบัดรักษามาแล้ว เพื่อสร้างเสริมและป้องกันสภาพร่างกายและจิตใจให้เป็นปกติสุขต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม และเพื่อให้โอกาสแก่ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสและประชาชนทั่วไปที่ยังไม่ได้รับการฟื้นฟูสุขภาพ ให้มีสุขภาพดีถ้วนหน้า โดยการดำเนินการของโครงการนั้นมีชมรมร่วมใจสมานจิตตำบลหนองตองเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการภายใต้การดูแลของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา และมีหน่วยงานต่างๆที่เข้ามาส่งเสริมและให้การสนับสนุนการดำเนินการของโครงการนี้ซึ่งประกอบด้วย สำนักปลัดกระทรวงกลาโหม (แพทย์ที่ปรึกษา) ศูนย์บำบัดรักษาโรงพยาบาลสวนปรุง ศูนย์สุขภาพจิตที่ 10 กรมสุขภาพจิต ฝ่ายสุขภาพจิตและยาเสพติด โรงพยาบาลหางดง ฝ่ายสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บ้านบวกรกและบ้านหนองไคร้ และกลุ่มอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (อสม./อผส.) นอกจากนี้ยังมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ และผู้พิการ คือ โครงการจัดตั้งศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุปาลาน ซึ่งโครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการก็เพื่อเป็นสถานที่ในการให้บริการแก่ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และประชาชนทั่วไปในชุมชนทางด้านการออกกำลังกาย การจัดกิจกรรมสันทนาการ เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ดูหนัง ฟังเพลง เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการในการช่วยเหลือดูแล และคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุและผู้พิการ เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ ถ่ายทอดและเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสถานที่ในการบำบัดฟื้นฟูทางด้านกายภาพ เป็นสถานที่ในการประชุม สัมมนา ฝึกอบรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ และผู้พิการ และยังเป็นสถานที่ฝึกอาชีพอีกด้วย ซึ่งการดำเนินการตามโครงการเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาจะเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการ และมีหน่วยงานที่เข้ามาให้การสนับสนุนการดำเนินการตามโครงการนี้ เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์สุขภาพจิตที่ 10 กรมสุขภาพจิต คณะเทคนิคการแพทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โรงพยาบาลหางดง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอหางดง โรงเรียนในเขตเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบวกรกและบ้านหนองไคร้ บริษัทนิมชีเส็ง สาขาตำบลหนองตอง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และประชาชนทั่วไป เป็นต้น นอกจากนี้โครงการดังกล่าวข้างต้นยังมีโครงการอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและผู้พิการในเขตเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.2 ตารางแสดงโครงการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและผู้พิการของเทศบาลตำบล
หนองทองพัฒนา ประจำปีพุทธศักราช 2554

ลำดับ	ชื่อโครงการ	กลุ่มเป้าหมาย	หน่วยงานที่ส่งเสริมและสนับสนุน
1	โครงการสร้างความสัมพันธ์ ของคน 2 วัย	- เด็ก เยาวชน - ผู้สูงอายุตำบลหนองทอง	- เทศบาลตำบลหนองทองพัฒนา - กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์
2	โครงการดำหัวผู้สูงอายุ	- ผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลหนองทองพัฒนา จำนวน 1,455 คน	- เทศบาลตำบลหนองทองพัฒนา - สภาวัฒนธรรมท้องถิ่น
3	โครงการปลูกผักกินข้าวแดงควย กัน	- ครอบครัวในชุมชนหมู่ที่ 3 ตำบลหนองทอง อำเภอ หางดง จังหวัดเชียงใหม่	- เทศบาลตำบลหนองทองพัฒนา - ชุมชนในหมู่ที่ 3
4	โครงการครูภูมิปัญญาท้องถิ่น	- ครูภูมิปัญญา - เด็ก เยาวชน - ประชาชนผู้สนใจทั่วไป	- เทศบาลตำบลหนองทองพัฒนา - คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัด หนองทอง - สภาวัฒนธรรมท้องถิ่น
5	โครงการส่งเสริมผู้สูงอายุได้ เข้าเรียนกับการศึกษานอก โรงเรียน	- ผู้สูงอายุในชุมชน	- เทศบาลตำบลหนองทองพัฒนา - ศูนย์การบริหารการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.)
6	โครงการแห่เทียนพรรษา และ วันอาสาฬหบูชา	- ผู้สูงอายุ - ประชาชนทั่วไป	- เทศบาลตำบลหนองทองพัฒนา - สภาวัฒนธรรมท้องถิ่น/คณะสงฆ์ตำบล หนองทอง
7	โครงการอบรมเตรียมตัวก่อน เข้าสู่วัยผู้สูงอายุ และวัยหลัง เกษียณ	- ผู้สูงอายุ - ผู้ที่อยู่ในวัยกำลังทำงาน	- เทศบาลตำบลหนองทองพัฒนา - สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์ จังหวัดเชียงใหม่
8	โครงการส่งเสริมอาชีพแก่ ผู้สูงอายุ (ทำโครงว่าว/คัควัว/ ทำประทีป)	- ผู้สูง อายุ ใน ชุม ชน จำนวน 60 คน	- เทศบาลตำบลหนองทองพัฒนา - สภาวัฒนธรรมท้องถิ่น
9	โครงการให้ความรู้เกี่ยวกับ สิทธิของผู้สูงอายุ/เด็ก/ผู้พิการ	- ผู้สูงอายุในชุมชน - ผู้พิการในชุมชน - เด็ก เยาวชนในชุมชน	- เทศบาลตำบลหนองทองพัฒนา - โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
10	โครงการการให้ความรู้ และ การช่วยเหลือทางกฎหมาย เบื้องต้น	- ผู้สูงอายุในชุมชน - ผู้พิการในชุมชน	- เทศบาลตำบลหนองทองพัฒนา - สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์ จังหวัดเชียงใหม่ - สำนักงานยุติธรรม จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 3.2 ตารางแสดงโครงการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและผู้พิการของเทศบาลตำบล
หนองตองพัฒนา ประจำปีพุทธศักราช 2554 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อโครงการ	กลุ่มเป้าหมาย	หน่วยงานที่ส่งเสริมและสนับสนุน
11	โครงการการจัด สภาพแวดล้อมในชุมชน (หมู่บ้านต้นแบบ)	- บ้านพักอาศัยของผู้สูงอายุ ในชุมชน - สถานที่สาธารณะใน ชุมชน - ถนนสาธารณะในชุมชน	- เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา - คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
12	โครงการส่งเสริมสุขภาพ ผู้สูงอายุ	- ผู้สูงอายุในชุมชน 14 หมู่บ้าน จำนวน 1,455 คน	- เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา - โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
13	โครงการการถ่ายทอดภูมิ ปัญญาท้องถิ่น	- คณะกรรมการศูนย์ อเนกประสงค์ผู้สูงอายุ จำนวน 28 คน - อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่ บ้าน จำนวน 40 คน	- เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา - สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์ จังหวัดเชียงใหม่ - อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (อผส.)
14	โครงการอพยพและ ลูกเสือลงพื้นที่บำเพ็ญ ประโยชน์	- อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่ บ้าน จำนวน 40 คน - ลูกเสือ	- เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา - สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์ จังหวัดเชียงใหม่ - อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (อผส.) - โรงเรียนบ้านหนองตอง
15	โครงการอบรมสมาชิก อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ที่บ้าน และศึกษาดูงาน (พมจ.)	- อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่ บ้าน จำนวน 40 คน	- เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา - สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์ จังหวัดเชียงใหม่ - อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (อผส.)
16	โครงการพัฒนาศักยภาพ คณะกรรมการ และ สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ของตำบลหนองตอง	- คณะกรรมการ และ สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ตำบลหนองตอง จำนวน 140 คน	- เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา
17	โครงการจัดตั้งชมรม 100 ปีชีวิตมีกิน	- ประชาชนผู้สนใจทั่วไป	- เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา - กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์ - สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์ จังหวัดเชียงใหม่ - ชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองตอง

ตารางที่ 3.2 ตารางแสดงโครงการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและผู้พิการของเทศบาลตำบล
หนองทองพัฒนา ประจำปีพุทธศักราช 2554 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อโครงการ	กลุ่มเป้าหมาย	หน่วยงานที่ส่งเสริมและสนับสนุน
18	โครงการฝึกอบรมนวดแผนไทย	- ผู้สูงอายุ - ประชาชนผู้สนใจทั่วไป	- เทศบาลตำบลหนองทองพัฒนา
19	โครงการฝึกอบรมการทำลูก ประคบ และความรู้ด้านสมุนไพร	- ผู้สูงอายุ - ประชาชนผู้สนใจทั่วไป	- เทศบาลตำบลหนองทองพัฒนา
20	โครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ	- ผู้สูงอายุ จำนวน 150 คน	- งานพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบล หนองทองพัฒนา
21	โครงการฝึกอบรมอาชีพหลักสูตร ระยะสั้นตามกลุ่มสนใจ	- กลุ่มสตรีแม่บ้าน - ผู้สูงอายุ - เด็ก เยาวชน รวมทั้งสามกลุ่ม จำนวน 64 คน	- งานพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบล หนองทองพัฒนา
22	โครงการส่งเสริมสวัสดิภาพและ คุ้มครองสิทธิผู้พิการ	- ผู้พิการ 100 คน - ผู้ดูแลผู้พิการ 100 คน	- ชมรมร่วมใจสมานจิต - สำนักปลัดเทศบาลตำบลหนอง ทองพัฒนา
23	โครงการส่งเสริมสวัสดิภาพและ คุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ	- ผู้สูง อายุ ใน พื้นที่ 14 หมู่บ้านละ 10 คน รวม จำนวนทั้งสิ้น 140 คน	- งานพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบล หนองทองพัฒนา - สำนักปลัดเทศบาลตำบลหนอง ทองพัฒนา
24	โครงการส่งเสริมสวัสดิภาพและ คุ้มครองสิทธิผู้ด้อยโอกาส	- กรรมการและแกนนำชมรม ร่วมใจสมานจิตตำบลหนอง ทอง ภาคประชาชน รวมทั้ง สองกลุ่มจำนวน 28 คน - สมาชิกสภาเทศบาลตำบล หนองทองพัฒนา จำนวน 12 คน - อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน 1-14 (หมู่ละ 3 คน) จำนวน 42 คน - ผู้นำชุมชน จำนวน 14 คน	- งานพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบล หนองทองพัฒนา - สำนักปลัดเทศบาลตำบลหนอง ทองพัฒนา

ตารางที่ 3.2 ตารางแสดงโครงการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและผู้พิการของเทศบาลตำบล

หนองตองพัฒนา ประจำปีพุทธศักราช 2554 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อโครงการ	กลุ่มเป้าหมาย	หน่วยงานที่ส่งเสริมและสนับสนุน
25	โครงการแข่งขันกีฬา สามสัมพันธ์คน 3 วัย	- ผู้สูงอายุในชุมชน 14 หมู่บ้าน - ประชากรวัยกลางคนในชุมชน - คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบล หนองตอง - เด็ก เยาวชน	- งานพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบล หนองตองพัฒนา - สำนักปลัดเทศบาลตำบลหนอง ตองพัฒนา - ร้านค้าในชุมชน

จากโครงการที่ปรากฏในตารางที่ 4.2 จะเห็นได้ว่าในทุกโครงการจะมีบุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการทุกโครงการ ดังนั้นการทำงานร่วมกัน หรือความสัมพันธ์ของบุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงาน องค์กร หรือเครือข่ายการทำงานจึงถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้โครงการของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาประสบความสำเร็จ เช่น โครงการให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิของผู้สูงอายุ ซึ่งโครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สูงอายุทราบถึงสิทธิของตน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่ตามสิทธิอันพึงมีตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พุทธศักราช 2546 ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ได้ดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริมและสนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการดำเนินโครงการนี้ต้องอาศัยเครือข่ายผู้สูงอายุตำบลหนองตองที่เป็นทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกชุมชนรวมถึงบุคคลภายในและภายนอกชุมชน ประกอบด้วย ผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาที่มีบทบาทในการผลักดันให้เกิดโครงการนี้และให้การสนับสนุนเงินในการดำเนินโครงการนี้อีกด้วย ส่วนเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนานั้นได้เข้ามามีบทบาทในส่วนของการเป็นทีมงานในการดำเนินการโครงการ นอกจากนี้เครือข่ายผู้สูงอายุยังประกอบด้วย ประธานกรรมการเครือข่ายองค์กรผู้สูงอายุเชิงใหม่ที่เข้ามามีบทบาทในการวิทยากรเพื่อให้ความรู้กับผู้สูงอายุ และเครือข่ายผู้สูงอายุยังประกอบด้วย ประธานชมรมผู้สูงอายุของแต่ละหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุและผู้สูงอายุที่เข้ามามีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ เชิญชวนและคัดเลือกผู้สูงอายุที่จะมาเข้าร่วมโครงการดังกล่าว เป็นต้น

ส่วนกรณีของผู้พิการทางจิตรายหนึ่งก็คือ นาย เอ ที่เกิดอาการดีดอย่าส่งผลให้นาย เอ มีอาการทางจิตบ้างเล็กน้อย จึงต้องมีการปรับยาเพื่อให้นาย เอ กลับมาเป็นคนจิตปกติ แต่ในระหว่างที่มีการปรับยานั้น นาย เอก็เกิดอาการหงุดหงิดใจ และนาย เอได้เข้าไปในเซเวนเพื่อเดินดูของ แต่ไม่ได้ซื้อและไม่ได้อคิดที่จะขโมยของ ประกอบกับนาย เอก็ไปมองพนักงานเซเวนผู้หญิงรายหนึ่งประมาณ 2-3 ครั้ง นอกจากนี้ยังมีคนมาบอกพนักงานคนนั้นว่า นาย เอเป็นผู้พิการทางจิต ส่งผลให้พนักงานรายนี้เกิดความกลัวและหวาดระแวงจึงจับนาย เอ ไปทำร้ายบริเวณหลังร้าน และทำการแจ้งตำรวจเพื่อมาจับนาย เอ จะเห็นได้ว่าจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นาย เอ ไม่ได้มีเจตนาที่จะทำร้ายใคร แต่เป็นการเข้าใจผิดกัน

เท่านั้น เมื่อเกิดเหตุการณ์แบบนี้ขึ้นส่งผลให้เครือข่ายผู้พิการตำบลหนองตองจึงต้องเข้ามาให้การช่วยเหลือนาย เอ ซึ่งเครือข่ายผู้พิการตำบลหนองตองนี้ประกอบด้วย ประธานชมรมร่วมใจสมานจิตที่เข้ามามีบทบาทในการเป็นตัวกลางในการพูดคุยเพื่อสร้างความเข้าใจในตัวของนาย เอ ให้กับพนักงานผู้หญิงคนนั้น นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการเรียกร้องสิทธิที่นาย เอ ควรจะได้รับจากผู้ที่ทำร้ายนาย เอ อีกด้วย นอกจากนี้เครือข่ายผู้พิการตำบลหนองตองยังประกอบด้วย จิตอาสาของชมรมร่วมใจสมานจิตที่เป็นแกนนำ ซึ่งจะเข้ามามีบทบาทในกรณีที่เกิดขึ้นนี้ โดยการสร้างความเข้าใจให้กับคนในชุมชนเกี่ยวกับตัวผู้พิการทางจิตว่า พวกเขาเหล่านั้นมีความพร้อมที่จะกลับสู่สังคมได้แล้วเพียงแค่คนในชุมชนควรให้ออกาสพวกเขาเหล่านั้นบ้าง จะเห็นได้ว่าเครือข่ายผู้สูงอายุตำบลหนองตองกับเครือข่ายผู้พิการตำบลหนองตองมีหน้าที่ในการประสานงาน ผลักดัน รวมถึงสนับสนุนทางด้านงบประมาณในการดำเนินโครงการหรือให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุและผู้พิการที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลหนองตอง ซึ่งรายละเอียดของการดำเนินงานเครือข่ายจะถูกนำเสนอในบทถัดไป

บทที่ 4

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบกรณีศึกษา รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลเบื้องต้นของเทศบาลตำบลหนองดองพัฒนา

การศึกษาวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาแบบกรณีศึกษาโดยเลือกกรณีศึกษาคือ เทศบาลตำบลหนองดองพัฒนา อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งข้อมูลพื้นฐานทางด้านกายภาพดังนี้

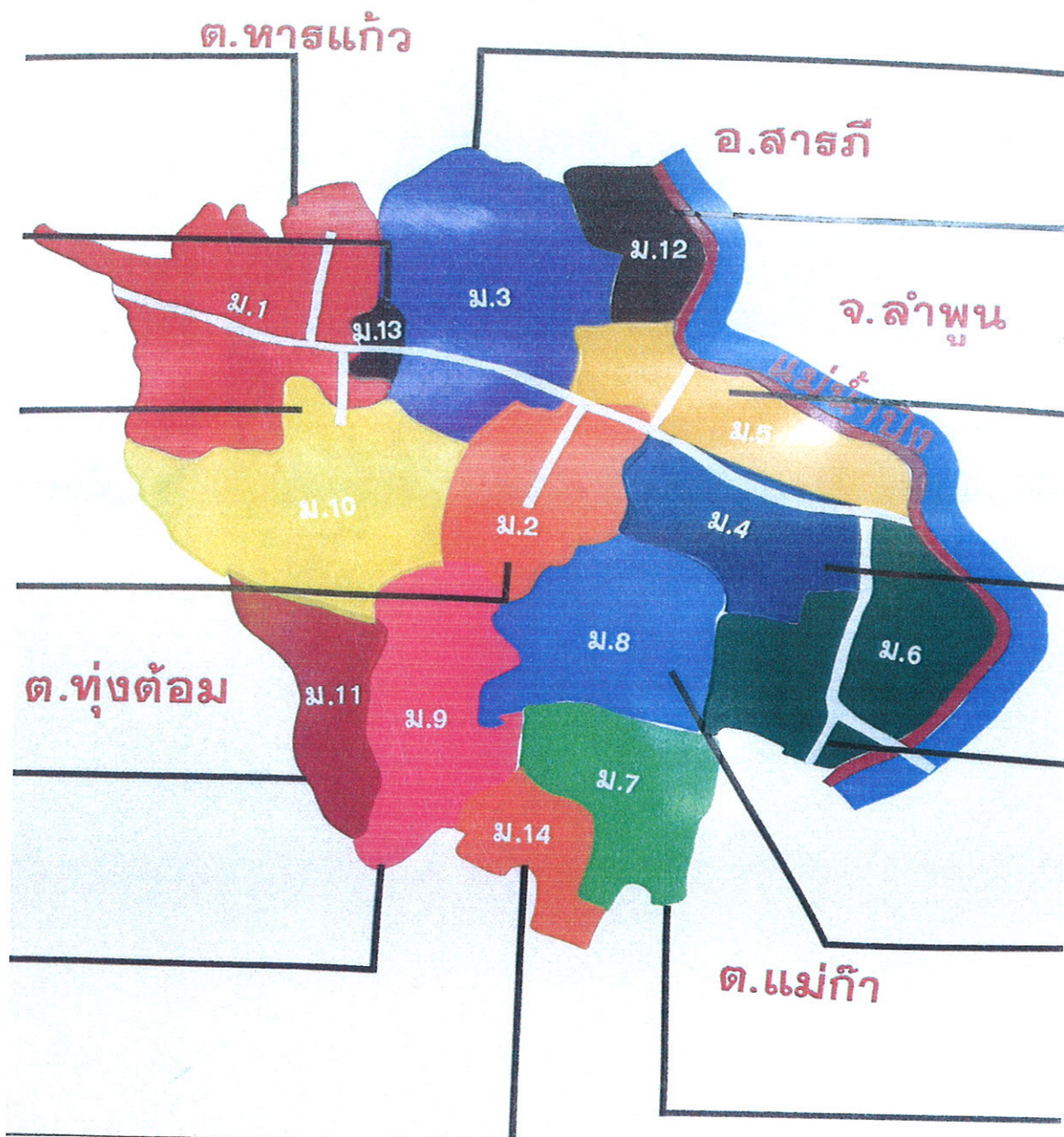
ตารางที่ 4.1 แสดงรายชื่อหมู่บ้าน และจำนวนประชากร ในเขตเทศบาลตำบลหนองดองพัฒนา

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชาย	หญิง	รวม
1	บ้านต้นโชค	478	533	1,011
2	บ้านพระเจ้าเหลื่อม	470	556	1,026
3	บ้านหนองดอง	414	449	863
4	บ้านป่าลาน	251	307	558
5	บ้านเกาะ	275	297	572
6	บ้านท่านาค	270	324	594
7	บ้านหนองช้าง	182	183	365
8	บ้านป่าเป้า	344	375	719
9	บ้านหนองไคร้	477	504	951
10	บ้านหนองบัว	329	344	673
11	บ้านทุ่งแพ่ง	130	145	275
12	บ้านท่าควาย	123	131	254
13	บ้านคันธรส	239	316	609
14	บ้านเด่น-ป่าแดง	192	201	393
	รวม	4198	4665	8863

ที่มา : สำนักทะเบียนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลหนองดองพัฒนา รายงานเมื่อวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2553

โดยแบ่งออกเป็น 2 เขต ได้แก่ หนองตองเหนือ กับ หนองตองใต้ ซึ่งแบ่งตามลักษณะภูมิประเทศ
ดังแสดงในแผนภาพที่ 5

แผนภาพที่ 4.1 แผนภาพแสดงแผนที่ตำบลหนองตอง

ที่มา: เอกสารแนะนำเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา, 2554

ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นโดยการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม ของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา (กรณีศึกษา) ในประเด็นการจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุ และเครือข่ายผู้พิการ พบว่าสามารถแบ่งเป็นกรณีศึกษาได้เป็น 2 กรณี คือ เครือข่ายผู้สูงอายุ และเครือข่ายผู้พิการ

4.2 ผู้ให้ข้อมูล

จากข้อมูลของกรณีข้างต้นในงานวิจัยชิ้นนี้จะแบ่งกรณีศึกษาออกเป็น 2 กรณี ซึ่งในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลได้ทำการสัมภาษณ์ ประธานชมรมผู้สูงอายุ และประธานชมรมผู้พิการเพื่อทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ดังนี้

1. แกนนำ บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายผู้สูงอายุ ได้แก่

- ผู้บริหารเทศบาลที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายผู้สูงอายุ	A001	จำนวน 3	คน
- เจ้าหน้าที่เทศบาลที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายผู้สูงอายุ	A002	จำนวน 5	คน
- ประธานชมรมผู้สูงอายุ	A003	จำนวน 1	คน
- ประธานผู้สูงอายุแต่ละหมู่บ้าน	A004	จำนวน 14	คน
- ผู้ใหญ่บ้าน	A005	จำนวน 14	คน
- ตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)	A006	จำนวน 14	คน
หมู่บ้านละ 1 คน			
- ตัวแทนอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อผส.) หมู่บ้านละ 1 คน	A007	จำนวน 14	คน
- เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบวกครก	A008	จำนวน 3	คน
- ประธานกรรมการเครือข่ายองค์กรผู้สูงอายุเชียงใหม่	A009	จำนวน 1	คน
- ผู้สูงอายุที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายหมู่	A010	จำนวน 14	คน
- ผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้านโดยทำการเลือกแบบบังเอิญ			
หมู่บ้านละ 2 คน 14 หมู่บ้าน	A011	จำนวน 28	คน
- ตัวแทนจากร้านค้าชุมชน	A012	จำนวน 5	คน
รวมผู้ให้ข้อมูล		จำนวน 116	คน

2. แกนนำ บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายผู้พิการ ได้แก่

- ประธานชมรมผู้พิการ	B001	จำนวน 1	คน
- ผู้ดูแลผู้พิการ	B002	จำนวน 10	คน
- ตัวแทนจากโรงพยาบาลสวนปรุงโดยเกณฑ์การคัดเลือกจะให้ความสำคัญกับเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนร่วมในเครือข่าย	B003	จำนวน 1	คน

- ประธานมูลนิธิแก้ว – อรุณเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ	B004	จำนวน 1	คน
- ผู้พิการที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายหมู่บ้านละ 1 คน	B005	จำนวน 14	คน
- ผู้พิการในแต่ละหมู่บ้านโดยทำการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นผู้พิการที่ช่วยเหลือตัวเองได้	B006	จำนวน 10	คน
- ตัวแทนจากโรงพยาบาลหางดง โดยเกณฑ์การคัดเลือกจะให้ความสำคัญกับเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนร่วมในเครือข่าย	B007	จำนวน 1	คน
รวมผู้ให้ข้อมูล		จำนวน 38	คน

4.2.1 ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

1. ผู้บริหารเทศบาล	A001	จำนวน 3	คน
2. เจ้าหน้าที่เทศบาล	A002	จำนวน 5	คน
3. ประธานชมรมผู้สูงอายุ	A003	จำนวน 1	คน
4. ตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)	A006	จำนวน 14	คน
5. ตัวแทนอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อผส.)	A007	จำนวน 14	คน
6. เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบวกรอก	A008	จำนวน 3	คน
7. ประธานกรรมการเครือข่ายองค์กรผู้สูงอายุเชียงใหม่	A009	จำนวน 1	คน
8. ผู้สูงอายุที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่าย	A010	จำนวน 14	คน
9. ผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้าน	A011	จำนวน 28	คน
10. ตัวแทนจากร้านค้าชุมชน	A012	จำนวน 5	คน
11. ประธานชมรมผู้พิการ	B001	จำนวน 1	คน
12. ผู้ดูแลผู้พิการ	B002	จำนวน 10	คน
13. ประธานสมาคมสถานสัมพันธ์ โรงพยาบาลสวนปรุง	B003	จำนวน 1	คน
14. ประธานมูลนิธิแก้ว – อรุณเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ	B004	จำนวน 1	คน
15. ผู้พิการที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่าย	B005	จำนวน 14	คน
16. ผู้พิการในแต่ละหมู่บ้าน	B006	จำนวน 10	คน
17. ตัวแทนจากโรงพยาบาลหางดง	B007	จำนวน 1	คน

รวมผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

จำนวน 126 คน

4.2.2 ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม

1. ประธานผู้สูงอายุแต่ละหมู่บ้าน	A004	จำนวน 14	คน
2. ผู้ใหญ่บ้าน	A005	จำนวน 14	คน
3. ตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)	A006	จำนวน 5	คน
4. ตัวแทนอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อผส.)	A007	จำนวน 5	คน
5. ผู้สูงอายุที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่าย	A010	จำนวน 5	คน
6. ผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้าน	A011	จำนวน 10	คน
7. ผู้พิการที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่าย	B005	จำนวน 5	คน
8. ผู้พิการในแต่ละหมู่บ้าน	B006	จำนวน 5	คน
รวมผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม		จำนวน 63	คน

4.3 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ประเภท

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับการก่อตั้งเครือข่าย บทบาทและหน้าที่ของเครือข่ายที่มีต่อผู้สูงอายุ และผู้พิการ ที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างและการทำการสนทนากลุ่ม

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ กฎหมาย และนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือขององค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครือข่าย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน และแนวความคิดเกี่ยวกับองค์การแบบเครือข่าย งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายของผู้พิการ การจัดสวัสดิการ สถานการณ์ผู้สูงอายุ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน รางวัลที่กรณีศึกษาได้รับ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.4 ขั้นตอนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนและวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลของกรณีศึกษาเกี่ยวกับประเด็นที่จะศึกษา โดยการสัมภาษณ์
และการจัดทำการสนทนากลุ่ม จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กำหนดไว้ข้างต้น

ตารางที่ 4.2 ตารางแสดงประเด็นในการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม

วิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูล	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ประเด็นคำถาม	ประเด็นการสัมภาษณ์
1.การสัมภาษณ์เชิงลึก แบบกึ่งมีโครงสร้าง	- ผู้บริหารเทศบาลที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้พิการ - ประธานชมรมผู้สูงอายุและประธานชมรมผู้พิการ	จุดเริ่มต้นของ เครือข่าย	- เครือข่ายผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้พิการของเทศบาลตำบลหนอง ทองพัฒนาเริ่มต้นโดยใคร องค์กรใดและเริ่มต้นอย่างไร
	- ผู้บริหารเทศบาลที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้พิการ - ประธานชมรมผู้สูงอายุและประธานชมรมผู้พิการ - เจ้าหน้าที่เทศบาลที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายผู้สูงอายุและผู้พิการ	วัตถุประสงค์และ รูปแบบของการก่อตั้ง เครือข่าย	- วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งเครือข่ายผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้ พิการของเทศบาลตำบลหนองทองพัฒนาคืออะไร - ทำไมจึงมีวัตถุประสงค์เช่นนั้น - การประสานงานภายในเครือข่ายเป็นอย่างไร - การดำเนินการตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวมีการจัดสรรและ แลกเปลี่ยนทรัพยากรอย่างไร
	- ผู้บริหารเทศบาลที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้พิการ - เจ้าหน้าที่เทศบาลที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายผู้สูงอายุและผู้พิการ - ประธานชมรมผู้สูงอายุและประธานชมรมผู้พิการ - ประธานผู้สูงอายุแต่ละหมู่บ้าน - ผู้สูงอายุและผู้พิการที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่าย - ผู้สูงอายุและผู้พิการ ในแต่ละหมู่บ้าน - ผู้ดูแลผู้พิการ	การจัดการเครือข่าย	- ผู้นำเครือข่ายมีการบริหารจัดการเครือข่ายอย่างไร - ในการทำงานของเครือข่ายผู้นำมีวิธีการจัดการในแต่ละ กิจกรรมอย่างไร - ท่านเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเครือข่ายอย่างไร

ตารางที่ 4.2 ตารางแสดงตารางแสดงประเด็นในการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม (ต่อ)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ประเด็นคำถาม	ประเด็นการสัมภาษณ์
1.การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง	- ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้พิการ - ประธานชมรมผู้สูงอายุและประธานชมรมผู้พิการ - เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบวกรก - ตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน - ตัวแทนอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการ - ประธานกรรมการเครือข่ายองค์การผู้สูงอายุเชียงใหม่ - ผู้สูงอายุและผู้พิการที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่าย - ตัวแทนจากโรงพยาบาลหางดง - ตัวแทนจากโรงพยาบาลสวนปรง - ผู้ดูแลผู้พิการ - ประธานมูลนิธิแก้ว – อรุณ เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ - ตัวแทนร้านค้าในชุมชน	การเข้ามาเป็นสมาชิกของเครือข่าย	- ท่านเข้ามาเป็นสมาชิกในเครือข่ายได้อย่างไร
2.การสนทนากลุ่ม	- ผู้ใหญ่บ้าน - ประธานชมรมผู้สูงอายุแต่ละหมู่บ้าน - ตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน - ตัวแทนอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการ - ผู้สูงอายุและผู้พิการ ในแต่ละหมู่บ้าน	รูปแบบและการจัดการเครือข่าย	- บทบาทของท่านในเครือข่ายผู้สูงอายุและผู้พิการเป็นอย่างไร - รูปแบบของการสื่อสารภายในเครือข่ายเป็นอย่างไร - ความร่วมมือระหว่างชุมชนในเครือข่ายผู้สูงอายุและผู้พิการเป็นอย่างไร - เทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชมรมผู้สูงอายุมีบทบาทในเครือข่ายผู้สูงอายุและผู้พิการอย่างไร

ตารางที่ 4.2 ตารางแสดงตารางแสดงประเด็นในการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม (ต่อ)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ประเด็นคำถาม	ประเด็นการสัมภาษณ์
	- ผู้สูงอายุและผู้พิการที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่าย		- เครือข่ายผู้สูงอายุและผู้พิการมีช่องทางในการติดต่อสื่อสารช่องทางใดบ้าง
3.การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม	- ผู้บริหารเทศบาลที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้พิการ - เจ้าหน้าที่เทศบาลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการ - ผู้สูงอายุและผู้พิการในแต่ละหมู่บ้าน	-	

4.5 การตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic induction) (ตุลาพงศ์ จันทวานิช, 2552 : 130 - 133) และเขียนบรรยาย (Descriptive) ตามแต่ละขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล (John W. Creswell, 1998) ดังนี้ต่อไป

4.5.1 การบรรยายรายละเอียดและบริบทของกรณีศึกษา เป็นการนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร มาทำการวิเคราะห์และเขียนบรรยายบริบทแวดล้อมของกรณีศึกษาและกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องต่อเครือข่ายและการบริหารจัดการเครือข่าย

4.5.2 การกำหนดประเด็นในการวิเคราะห์กรณีศึกษา ในขั้นตอนนี้จะเป็นการกำหนดประเด็นการพัฒนาเครือข่ายในแต่ละช่วงเวลาและการบริหารจัดการเครือข่ายในแต่ละช่วงเวลา โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม การจัดทำการสนทนากลุ่มเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่ได้ต่อการสร้างเครือข่าย รูปแบบเครือข่าย การจัดการเครือข่าย รวมทั้งผู้ที่มีบทบาทสำคัญในเครือข่าย

4.5.3 การสรุปรูปแบบความสัมพันธ์ ในขั้นตอนนี้จะเป็นการหาความสัมพันธ์เชื่อมโยงเพื่อสรุปและนำเสนอการพัฒนาเครือข่ายและตัวแบบของเครือข่ายผู้สูงอายุและผู้พิการ กับบริบทแวดล้อมที่ส่งผลต่อการพัฒนาเครือข่ายและการจัดการเครือข่าย

บทที่ 5

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของเครือข่ายผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้พิการของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา เพื่อศึกษาการจัดการของเครือข่ายผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้พิการของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง และการสนทนากลุ่ม สำหรับผลการศึกษา ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

5.1 พัฒนาการของเครือข่ายผู้สูงอายุ และเครือข่ายผู้พิการ

5.2 การจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุ และเครือข่ายผู้พิการ

5.3 ตัวแบบการจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุ และเครือข่ายผู้พิการ

ซึ่งผลการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

5.1 พัฒนาการของเครือข่ายผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้พิการ

เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่งที่ส่งเสริมและสนับสนุนเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ รวมถึงการดูแลทางด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและผู้พิการ อันเนื่องมาจากจำนวนผู้สูงอายุ และจำนวนผู้พิการในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนานั้น มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาจึงต้องดำเนินการจัดการกับบริบทเหล่านั้น แต่ก่อนหน้าที่เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาจะเข้ามามีบทบาทเป็นองค์กรหลักในการดูแลทางด้านสิทธิต่างๆ รวมถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและผู้พิการนั้น ตำบลหนองตองเดิมทีก็มีชมรมผู้สูงอายุที่ดูแลทั้งผู้สูงอายุและผู้พิการ ซึ่งการก่อตั้งของชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองตองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันประกอบด้วย 4 ยุค ประกอบกับตำบลหนองตองมีการก่อตั้งชมรมผู้พิการร่วมใจสมานจิตในระยะต่อมาอีกด้วย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ยุคแรกของชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองตองนั้น มีจุดเริ่มต้นจากการที่รัฐบาลส่วนกลางเล็งเห็นถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรที่มีแนวโน้มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เพราะฉะนั้นรัฐบาลส่วนกลางจึงให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ จึงได้มีการกำหนดแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 1 พ.ศ. 2525-2544 ซึ่งแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับดังกล่าวให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุในฐานะเป็นบุคคลที่ได้ทำคุณประโยชน์ต่อสังคม และสมควรได้รับการตอบแทน โดยแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับนี้มีการแยกมาตรการในการดำเนินงาน ซึ่งแยกส่วนตามสาขาต่างๆ ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านความมั่นคงทางรายได้ และการพึ่งพิง ด้านการศึกษาและวัฒนธรรม ด้านสวัสดิการ เป็นต้น (สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ, 2548: 82-85) นอกจากการให้ความสำคัญของผู้สูงอายุ โดยการกำหนด

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติแล้ว กระทรวงสาธารณสุขยังได้ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ ในจังหวัดต่างๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมกิจกรรมทางด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ และเป็นการดูแลทางด้าน สิทธิต่างๆที่ผู้สูงอายุควรจะได้รับ ประกอบกับในช่วงเวลาดังกล่าวแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมการให้บริการและการสนับสนุนแก่คน พิการ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขและสมศักดิ์ศรีแผนพัฒนา ฉบับนี้ส่งเสริมให้คนพิการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ได้รับการทางด้านการศึกษาในทุก าระดับ และได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ตำบลหนองตองเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีการจัดตั้งชมรม ผู้สูงอายุ ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวสถานการณ์ของผู้สูงอายุในเขตตำบลหนองตองเพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับ สถานการณ์ของผู้พิการในเขตตำบลหนองตองก็เพิ่มสูงขึ้นด้วยเช่นกัน โดยความพิการที่เกิดขึ้นกับตัวผู้ พิการไม่ว่าจะเป็น ความพิการแต่กำเนิด และความพิการที่เกิดขึ้นภายหลังจากอุบัติเหตุ หรือปัญหา สุขภาพต่างๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อตัวผู้พิการเอง ครอบครัว และสังคม

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองตองที่จัดตั้งขึ้นนั้น นอกจากจะมุ่งเน้นใน การดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่แล้ว ยังต้องมีการดูแลผู้พิการในพื้นที่อีกด้วย โดยการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ ตำบลหนองตอง มีการรวมตัวของผู้สูงอายุในพื้นที่ประมาณ 4-5 คน ซึ่งในช่วงเวลานั้น จุดมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์ในการรวมตัว เพื่อจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุนั้นก็คือ ความต้องการกิจกรรมทางด้าน สุขภาพของผู้สูงอายุ รวมถึงผู้พิการในชุมชน อันเป็นผลมาจากแผน และนโยบายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับ ผู้สูงอายุและผู้พิการที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งกิจกรรมทางด้านสุขภาพเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการตรวจ สุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค เป็นต้น โดยการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตำบลหนอง ตองนั้น จะอยู่ภายใต้การดูแลของสถานีอนามัย ซึ่งสถานีอนามัยเป็นองค์กรภาครัฐที่มีหน้าที่หลักใน เรื่องการดูแลสุขภาพ การตรวจสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการให้ความรู้ทางด้าน สุขภาพแก่ทุกคนในชุมชน (สรุปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A001, A003) ส่วนการดำเนินงานของสถานี อนามัยในการดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการนั้น เป็นการรับนโยบายจากรัฐบาลส่วนกลางมาปฏิบัติ นั่นก็คือ การปฏิบัติตามกฎหมาย พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและผู้พิการ ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าว มี กฎหมาย พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และสุขภาพ พ.ศ. 2534 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ปณัญญาผู้สูงอายุ และปณัญญาผู้พิการ โดยกฎหมาย พระราชบัญญัติแต่ละฉบับมีรายละเอียดดังนี้

พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และสุขภาพ พ.ศ. 2534 (สภาพคนพิการทุก ประเภทแห่งประเทศไทย,สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติมูลนิธิพัฒนาคน พิการไทย, 2552: 14) ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ เล็งเห็นถึงความสำคัญของผู้พิการ แต่สภาพความพิการ เป็นอุปสรรคในการดำรงชีวิต ประกอบอาชีพ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม จึงได้มีการ ส่งเสริมทางด้านสิทธิของผู้พิการในหลายๆด้าน เช่น ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา และการฝึกอาชีพ เป็น

ต้น ดังจะเห็นได้จากมาตรา 15 ผู้พิการที่จดทะเบียนจะได้รับการสงเคราะห์ พัฒนา และฟื้นฟูสมรรถภาพดังต่อไปนี้

1. การฟื้นฟูสมรรถภาพโดยวิธีการทางการแพทย์ การให้คำปรึกษาในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เพื่อปรับสภาพทางร่างกาย ทางสติปัญญา หรือทางจิตใจ หรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้น
2. การให้บริการทางด้านศึกษาทั้งภาคบังคับ หรือการศึกษาสายอาชีพ หรืออุดมศึกษา ตามแผนการศึกษาแห่งชาติตามความเหมาะสม
3. การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และการฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพของร่างกาย และสมรรถภาพที่มีอยู่ เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้
4. การส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับคนพิการ
5. การให้บริการของรัฐในเรื่องคดีความ และการติดต่อกับทางราชการนอกจากพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแล้ว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ยังได้ส่งเสริมสนับสนุน และคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุและผู้พิการ ดังจะเห็นได้จาก

มาตรา 54 บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ

มาตรา 55 บุคคลซึ่งพิการ หรือทุพพลภาพมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลืออื่นๆจากรัฐ

มาตรา 80 วรรคสอง รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพและผู้ด้อยโอกาส ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้

จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติเพื่อส่งเสริมสนับสนุนและคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุและผู้พิการ และเพื่อเป็นการนำเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในเรื่องสิทธิของผู้สูงอายุและผู้พิการมาปฏิบัติ จึงได้มีการกำหนดปณิธานว่าด้วยสิทธิคนพิการ พ.ศ. 2541 และปณิธานผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2542 เพื่อให้ผู้สูงอายุและผู้พิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและได้รับการคุ้มครองสิทธิด้านต่างๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปณิธานว่าด้วยสิทธิคนพิการ พ.ศ. 2541 ให้ความสำคัญต่อคนพิการในเรื่องเกี่ยวกับศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ มีสิทธิ และเสรีภาพแห่งบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในฐานะพลเมือง มีสิทธิเข้าร่วมในการตัดสินใจในกำหนดนโยบาย มีสิทธิได้รับการดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพและพัฒนาตั้งแต่แรกเกิดและแรกเริ่มที่พบความพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพในทุกระดับ ทุกรูปแบบของการจัดการศึกษาตามความต้องการของคนพิการ มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลือจากรัฐ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ เป็นต้น

ส่วนปัญญาผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2542 ได้ตระหนักถึงศักดิ์ศรีและคุณค่าของผู้สูงอายุ ซึ่งได้ทำประโยชน์ในฐานะที่เป็นผู้ให้แก่สังคมมาโดยตลอด ดังนั้นจึงควรได้รับผลในฐานะเป็นผู้รับจากสังคมบ้าง โดยมีการกำหนดให้ผู้สูงอายุต้องได้รับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรี ได้รับการพิทักษ์และคุ้มครองให้พ้นจากการถูกทอดทิ้ง และละเมิดสิทธิโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้และผู้พิการที่สูงอายุ ผู้สูงอายุควรได้เรียนรู้ในการดูแลสุขภาพพอนามัยของตนเอง ต้องมีหลักประกันและสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพพอนามัยอย่างครบวงจรโดยเท่าเทียมกัน รวมทั้งได้รับการดูแลจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างสงบตามคตินิยม รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคมต้องกำหนดนโยบายและแผนหลักด้านผู้สูงอายุ ส่งเสริมและประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องให้บรรลุผลตามเป้าหมาย และยังต้องตรากฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุ เพื่อเป็นหลักประกันและการบังคับใช้ในการพิทักษ์สิทธิ คุ้มครองสวัสดิภาพ และจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ เป็นต้น

จากการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองตอง ภายใต้การดูแลของสถานีนามัยที่มุ่งเน้นการดูแลทางด้านสุขภาพ โดยมีกฎหมาย พระราชบัญญัติต่างๆ ส่งเสริม และสนับสนุน แต่ชมรมผู้สูงอายุในช่วงเวลานี้มีจำนวนสมาชิกต่ำกว่าสิบคน ทำให้ไม่มีคณะกรรมการที่จะเข้ามาบริหารงานของชมรมผู้สูงอายุ มีเพียงประธานชมรมผู้สูงอายุที่ได้มาจากการเลือกตั้งจากตัวแทนผู้สูงอายุ หรือตัวแทนของประชาชนในชุมชน ที่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนเท่านั้น ประกอบกับยังไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาให้การสนับสนุน มีเพียงสถานีนามัยที่เป็นองค์กรหลักในการดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการเท่านั้น (สรุปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A001, A003)

นอกจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุและผู้พิการแล้ว ยังได้ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเอง จึงได้มีการกำหนดพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับ การกำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ตามมาตรา 16 เช่น การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การจัดทำสาธารณูปโภค สาธารณูปการ การส่งเสริม ฝึก และการประกอบอาชีพ การจัดการศึกษา การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส การบำรุงรักษาสีลปะ จาริตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมของท้องถิ่น การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล เป็นต้น โดยการจัดทำบริการสาธารณะนั้นจะได้รับงบประมาณจากการจัดสรรสัดส่วนภาษีจากรัฐบาลกลาง

และการจัดเก็บภาษีอากร และค่าธรรมเนียมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ภาษีโรงเรือน และที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีป้าย เป็นต้น

เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาเป็นอีกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่งที่ได้รับการกระจายอำนาจในการจัดทำบริการสาธารณะ และได้รับงบประมาณในการจัดทำบริการสาธารณะ ส่งผลให้เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาเป็นหน่วยงานหลักในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน การพัฒนาชุมชน การสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในชุมชน รวมถึงการเป็นหน่วยงานหลักในการดูแลชมรมผู้สูงอายุด้วย โดยได้รับการถ่ายโอนภารกิจดังกล่าวมาจากสถานีอนามัย ประกอบกับในช่วงเวลาดังกล่าวมีบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาเกษียณอายุราชการมากขึ้น ส่งผลให้ยุคนี้ ซึ่งเป็นยุคที่สองของชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองตองประสบความสำเร็จมากกว่าในยุคแรก ซึ่งจะเห็นได้จากโครงสร้างการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุในยุคแรก และยุคที่สองที่มีความแตกต่างกัน โดยในยุคแรกโครงสร้างการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุยังไม่มี ความชัดเจน จำนวนสมาชิกมีน้อย สาเหตุเกิดจาก การประชาสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุในชุมชนมีน้อย รวมถึงตำบลหนองตองมีลักษณะสังคมแบบชนบท อาชีพหลัก คือ การเกษตรกรรมส่งผลให้ประชาชนซึ่งหมายถึงผู้สูงอายุ และผู้พิการให้ความสนใจในเรื่อง การประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเอง และครอบครัวมากกว่าที่จะมาให้ความสนใจในกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ (สรุปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A001, A003)

จากการสัมภาษณ์ (สรุปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A001, A003) เกี่ยวกับโครงสร้างการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุในยุคที่สองนั้นทำให้ทราบว่าชมรมผู้สูงอายุในยุคนี้มีโครงสร้างการดำเนินงานที่มีความชัดเจนขึ้น เนื่องมาจากการที่มีข้าราชการที่เกษียณอายุเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชมรมผู้สูงอายุ ในฐานะของประธานชมรม และรองประธานชมรม โดยเฉพาะรองประธานชมรมที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ ประกอบกับการเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาในการดูแลผู้สูงอายุ และผู้พิการ ภายใต้การปฏิบัติตามกฎหมายหรือพระราชบัญญัติต่างๆ ที่เหมือนและแตกต่างจากยุคแรกของชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งกฎหมาย หรือพระราชบัญญัติที่แตกต่างจากยุคแรก เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 โดยมีรายละเอียดดังนี้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้กำหนดการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุและคนพิการ ซึ่งถูกกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้งช่วยเหลือและพัฒนาคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสให้สามารถพึ่งตัวเองได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังได้กำหนดเป้าหมายในการสร้างความมั่นคงทางสังคมและความเข้มแข็งของครอบครัว

โดยทำการขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางสังคมของกลุ่มคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสให้ครอบคลุมทุกคน

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) โดยแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับนี้ให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีประโยชน์ต่อสังคมและสมควรส่งเสริมให้คงคุณค่าไว้ให้นานที่สุด แต่กรณีที่เกิดอยู่ในสถานะต้องพึ่งพิงผู้อื่น ครอบครัวและชุมชนจะต้องเป็นด้านแรกในการเกื้อกูลเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงอยู่ในชุมชนได้อย่างมีคุณภาพที่สมเหตุ สมผลได้นานที่สุด โดยมีสวัสดิการจากรัฐเป็นระบบเสริม เพื่อให้เกิดหลักประกันในวัยสูงอายุ และความมั่นคงของสังคม ซึ่งแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับนี้ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ และมาตรการต่างๆ ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่าง บูรณาการระดับชาติ และการพัฒนานุเคราะห์ด้านผู้สูงอายุ และยุทธศาสตร์ที่ 5 การประมวล พัฒนา และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ และการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ (สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ, 2548: 82-85)

พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 (สภากันพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย,สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติมูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย, 2552: 365-390) ได้กล่าวถึงสิทธิการรับบริการสาธารณสุข โดยในมาตรา 5 ได้กำหนดว่า บุคคลทุกคนมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐาน และมีประสิทธิภาพตามที่กำหนดโดยพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งคณะกรรมการอาจกำหนดให้บุคคลที่เข้ารับบริการสาธารณสุขต้องร่วมจ่ายค่าบริการในอัตราที่กำหนดให้แก่หน่วยบริการในแต่ละครั้งที่เข้ารับบริการ เว้นแต่ผู้ยากไร้ หรือบุคคลอื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดไม่ต้องจ่าย ส่วนประเภท และขอบเขตของบริการสาธารณสุขที่บุคคลจะมีสิทธิได้รับให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนดพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 11 เรื่องสิทธิของผู้สูงอายุที่ต้องได้รับการคุ้มครอง ส่งเสริมสนับสนุน เพื่อประโยชน์ของผู้สูงอายุให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย 13 ประการ ดังนี้

1. การบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่จัดไว้โดยสะดวกรวดเร็วเป็นกรณีพิเศษ
2. การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต
3. การประกอบอาชีพ หรือการฝึกอาชีพที่เหมาะสม
4. การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน
5. การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะหรือบริการสาธารณะอื่น

6. การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม
7. การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ
8. การช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ได้รับอันตรายจากการถูกรังแกหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง
9. การให้คำแนะนำ ปรัชษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดีหรือในทางแก้ไขปัญหาคอปรครัว

10. การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง
11. การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
12. การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี
13. การอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศ

จากการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุที่มีข้าราชการเกษียณอายุที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชมรมผู้สูงอายุและเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตามอำนาจหน้าที่ ที่กฎหมายกำหนดนั้น ส่งผลให้การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุมีระบบการทำงานที่ชัดเจนมากขึ้น เช่น การจัดทำทะเบียนผู้สูงอายุ โดยรองประธานชมรมผู้สูงอายุเป็นผู้ลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูลจำนวนผู้สูงอายุในเขตตำบลหนองตอง ของแต่ละหมู่บ้านว่าผู้สูงอายุมีจำนวนเท่าไร และเจ็บป่วยด้วยโรคใดหรือไม่ หลังจากนั้นก็ทำการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลเหล่านั้น เพื่อเป็นข้อมูลที่หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ที่สนใจที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ก็สามารถนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ได้ ส่วนการจัดทำบัตรผู้สูงอายุนั้นก็เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงสิทธิต่างๆ ที่ควรจะได้รับ นอกจากนี้ยังมีการดำเนินโครงการหรือการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการที่นอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนด นั่นก็คือ การจัดตั้งสวัสดิการของชมรมผู้สูงอายุที่เรียกว่า เงินกลุ่มศพที่มุ่งเน้นไปที่การเข้ามามีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว เริ่มมาจากโครงการเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นโครงการที่ต้องการให้ผู้สูงอายุทุกคนมีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ช่วยเหลือกันตามวิถีชีวิตของคนในชนบท ซึ่งกิจกรรมเงินกลุ่มศพนั้น บุคคลที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกจะต้องมีอายุหกสิบปีขึ้นไป โดยมีการเก็บเงินจากผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิก เก็บสัปดาห์ละสิบบาท โดยเก็บล่วงหน้าครึ่งละห้าบาท ซึ่งการดำเนินกิจกรรมเงินกลุ่มศพได้รับความสนใจจากประชาชนในพื้นที่ ก็เนื่องมาจากมีรองประธานชมรมผู้สูงอายุที่ดี มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นที่ยอมรับของประชาชน ประกอบกับทางเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา ก็ให้การสนับสนุนชมรมผู้สูงอายุอีกทางหนึ่งด้วย (สรุปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล B001)

ยุคที่สามของชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองตองมีการดำเนินงานในการดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการสืบเนื่องมาจากยุคที่ผ่านมา เช่น การตรวจสุขภาพ เงินกลุ่มศพ เบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ซึ่งเบี้ยยังชีพนั้นจะดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการกระจายอำนาจให้องค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนและประชาชน โดยประกาศฉบับนี้กล่าวถึง ผู้มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์ นั่นก็คือ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วยเอดส์ นอกจากนี้ยังกล่าวถึง คุณสมบัติของผู้มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์ วิธีการพิจารณาผู้มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์ การเปลี่ยนแปลงรายชื่อผู้มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์ และงบประมาณและวิธีการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพ เป็นต้น

ซึ่งในช่วงเวลานี้การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุมีลักษณะการดำเนินงานที่เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่ผู้สูงอายุมีการรวมกลุ่มกันว่าจะทำกิจกรรมที่สนใจอะไรบ้าง เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น ทางกลุ่มก็สามารถเข้าไปขอรับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากเทศบาล เพื่อนำงบประมาณมาดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ เหล่านั้น แต่ในยุคนี้การดำเนินโครงการหรือการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุที่จะต้องขอรับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากเทศบาลนั้น ทางชมรมผู้สูงอายุจะต้องมีการจัดประชุมร่วมกันระหว่างสมาชิกกับประธานชมรม รองประธานชมรม และคณะกรรมการของชมรมผู้สูงอายุ เพื่อหาข้อตกลงร่วมกันว่า สมาชิกของชมรมผู้สูงอายุต้องการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดบ้างที่เห็นว่าเป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงผู้พิการ เมื่อหาข้อตกลงร่วมกันแล้ว ก็ดำเนินการเขียนโครงการที่เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อเสนอของบประมาณสนับสนุนจากเทศบาลต่อไป ประกอบกับในช่วงเวลาดังกล่าว คณะกรรมการของชมรมผู้สูงอายุขาดความเข้าใจในหลักการที่ถูกต้อง และมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ส่งผลให้โครงการหรือกิจกรรมภายนอกต่างๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการลดน้อยลงกว่ายุคที่ผ่านมา เช่น กิจกรรมพาผู้สูงอายุไปทัศนศึกษาที่ต่างจังหวัด เป็นต้น (สรุปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A001, A003)

ส่วนยุคปัจจุบันคือ ยุคที่สี่ของชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองตอง เป็นยุคที่มีแผน กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุและผู้พิการที่ได้กำหนดออกมาเพิ่มเติม เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 โดยมีรายละเอียดดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุและผู้พิการ ดังจะเห็นได้จาก

มาตรา 30 การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่อง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษาเพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรา 40 (6) บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้ เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และบุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติ ที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ

มาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐ จะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิ และได้รับการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น

มาตรา 53 บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และ ไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรี และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

มาตรา 54 บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

มาตรา 80 (1) รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้ คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา ปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องส่งเสริมและจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้

มาตรา 152 การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยว่า มีสาระสำคัญเกี่ยวกับเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ หากสภาผู้แทนราษฎรมิได้พิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภา ให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้น ประกอบด้วยผู้แทนองค์กรเอกชนเกี่ยวกับบุคคลประเภทนั้น มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมาธิการทั้งหมด ทั้งนี้ โดยมีสัดส่วนหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน

ส่วนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้กำหนดประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำบริการสาธารณะและสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุและผู้พิการ ดังจะเห็นได้จากยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืนซึ่งในยุทธศาสตร์ดังกล่าวจะให้ความสำคัญกับการจัดทำบริการสาธารณะและการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุและคนพิการ ในลักษณะการสร้างร่วมมือกันเป็นภาคี เครือข่าย ระหว่างภาคส่วนต่างๆ ในสังคมทั้งภาครัฐ (ส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น) ภาคเอกชน ภาคประชาชนโดยสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยเฉพาะภาคประชาชน

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ได้ให้ความหมายของคนพิการ หมายถึง บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการมองเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด นอกจากนี้พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังได้กำหนดให้ คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐตามมาตรา 20 ดังนี้

1. การบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการ เพื่อปรับสภาพทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมพฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้น ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนด

2. การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติหรือแผนการศึกษาแห่งชาติตามความเหมาะสมในสถานศึกษาเฉพาะหรือในสถานศึกษาทั่วไป หรือการศึกษาทางเลือก หรือการศึกษานอกระบบโดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม

3. การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ การให้บริการที่มีมาตรฐาน การคุ้มครองแรงงาน มาตรการเพื่อการมีงานทำ ตลอดจนได้รับการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ และบริการสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยีหรือความช่วยเหลืออื่นใด เพื่อการทำงานและประกอบอาชีพของคนพิการ ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานประกาศกำหนด

4. การยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ตลอดจนได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับคนพิการ

5. การช่วยเหลือให้เข้าถึงนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรม การพัฒนาและบริการอันเป็นสาธารณะ ผลิตภัณฑ์ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต การช่วยเหลือทางกฎหมายและการจัดหาทุนความว่าต่างแก่ต่างคดี ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

6. ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร บริการโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการสื่อสารสำหรับคนพิการทุกประเภทตลอดจนบริการสื่อสารสาธารณะจากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐ ตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนดในกฎกระทรวง

7. บริการล่ามภาษามือตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

8. สิทธิที่จะนำสัตว์นำทาง เครื่องมือหรืออุปกรณ์นำทาง หรือเครื่องช่วยความพิการใดๆ ติดตัวไปในยานพาหนะหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อประโยชน์ในการเดินทาง และการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ โดยได้รับการยกเว้นค่าบริการ ค่าธรรมเนียม และค่าเช่าเพิ่มเติมสำหรับสัตว์เครื่องมืออุปกรณ์ หรือเครื่องช่วยความพิการดังกล่าว

9. การจัดสวัสดิการเบี่ยงความพิการ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

10. การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย การมีผู้ช่วยคนพิการ หรือการจัดให้มีสวัสดิการอื่นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

ผู้ช่วยคนพิการ ให้มีสิทธิได้รับการลดหย่อนหรือยกเว้นค่าบริการ ค่าธรรมเนียมตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

คนพิการที่ไม่มีผู้ดูแลคนพิการ มีสิทธิได้รับการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยและการเลี้ยงดูจากหน่วยงานของรัฐ ในกรณีที่มิสถานสงเคราะห์เอกชนจัดที่อยู่อาศัยและสวัสดิการให้แล้ว รัฐต้องจัดเงินอุดหนุนให้แก่สถานสงเคราะห์เอกชนนั้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

ผู้ดูแลคนพิการมีสิทธิได้รับบริการให้คำปรึกษา แนะนำ ฝึกอบรมทักษะ การเลี้ยงดู การจัดการศึกษาการส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำ ตลอดจนความช่วยเหลืออื่นใด เพื่อให้พึ่งตนเองได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบคนพิการ และผู้ดูแลคนพิการมีสิทธิได้รับการลดหย่อนภาษีหรือยกเว้นภาษี ตามที่กฎหมายกำหนด

องค์กรเอกชนที่จัดให้คนพิการได้รับสิทธิประโยชน์ตามมาตรา ๖ มีสิทธิได้รับการลดหย่อนภาษีหรือยกเว้นภาษีเป็นร้อยละของจำนวนเงินค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายกำหนด

ส่วนมาตรา 21 ได้กำหนดเกี่ยวกับประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ให้ราชการส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ ข้อกำหนด ระเบียบหรือประกาศ แล้วแต่กรณี ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ได้ส่งเสริมสนับสนุนเกี่ยวกับสิทธิทางการศึกษาของคนพิการตามมาตรา 5 ไว้ดังนี้

1. ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิตพร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

2. เลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น

3. ได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษา ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของ คนพิการแต่ละประเภทและบุคคล

เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาต้องสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายต่างๆ ทั้งจากองค์กร ภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงภาคประชาชน เพื่อหาแนวทางหรือการกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันในการ จัดการกับบริบทเหล่านั้น เช่น โรงพยาบาลตำบลหางดง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ร้านค้าใน ชุมชน มูลนิธิแก้ว-อรุณ รวมถึงประธานชมรมผู้สูงอายุของทั้ง 14 หมู่บ้าน เป็นต้น ส่งผลให้ในยุคนี้เป็น ยุคที่เกิดเครือข่ายผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งการเข้ามาเป็นเครือข่ายผู้สูงอายุนั้นก็เพื่อเป็นการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมดำเนิน โครงการหรือกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ เช่น โครงการ ส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ โครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ เป็นต้น ซึ่งโครงการ ดังกล่าวจะมีศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุประจำตำบล เป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อน หรือดำเนิน โครงการเหล่านั้น นอกจากนี้ศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุประจำตำบลยังเป็นสถานที่ที่ใช้พบปะพูดคุย ของผู้สูงอายุ ผู้พิการ รวมถึงประชาชนทั่วไปอีกด้วย

ภายใต้บริบททางด้านกฎหมายข้างต้น ประกอบกับสถานการณ์ของผู้สูงอายุของประเทศไทยมี แนวโน้มเพิ่มขึ้น ประกอบกับสถานการณ์ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาที่มีจำนวน เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 17.28 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 18.40 ในปี 2550 ดังแสดงในตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 ตารางแสดงจำนวนผู้สูงอายุและผู้พิการในเขตเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา

ปีพุทธศักราช	จำนวนผู้สูงอายุ	ร้อยละของผู้สูงอายุ	จำนวนผู้พิการ	ร้อยละของผู้พิการ
2549	1565	17.28	162	1.78
2550	1585	17.59	173	1.92
2551	1718	19.13	193	2.15
2552	1573	17.58	201	2.24
2553	1629	18.40	210	2.35

จากตารางข้างต้นทั้งจำนวนผู้สูงอายุและผู้พิการที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องส่งผลให้เทศบาลตำบล หนองตองพัฒนาต้องสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายต่างๆ ทั้งจากองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึง ภาคประชาชน เพื่อหาแนวทางหรือการกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันในการจัดการกับบริบทเหล่านั้น เช่น โรงพยาบาลตำบลหางดง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ร้านค้าในชุมชน มูลนิธิแก้ว-อรุณ รวมถึงประธานชมรมผู้สูงอายุของทั้ง 14 หมู่บ้าน เป็นต้น ส่งผลให้ในยุคนี้เป็นยุคที่เกิดเครือข่าย ผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งการเข้ามาเป็นเครือข่ายผู้สูงอายุนั้นก็เพื่อเป็นการร่วมคิด ร่วมวางแผน และ ร่วมดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ เช่น โครงการส่งเสริมสวัสดิภาพ และคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ โครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ เป็นต้น ซึ่งโครงการดังกล่าวจะมีศูนย์

อเนกประสงค์ผู้สูงอายุประจำตำบล เป็นสถานที่หลักในการขับเคลื่อน หรือดำเนินโครงการเหล่านั้น นอกจากนี้ศูนย์อเนกประสงค์ผู้สูงอายุประจำตำบลยังเป็นสถานที่ที่ใช้พบปะพูดคุยของผู้สูงอายุ ผู้พิการ รวมถึงประชาชนทั่วไปอีกด้วย

ส่วนชมรมผู้พิการร่วมใจสมานจิตตำบลหนองตอง จากการสัมภาษณ์ (สรุปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล B001) ทำให้พบจุดเริ่มต้นของชมรมที่เริ่มมาจากอดีตครองประธานชมรมผู้สูงอายุยุคที่สอง เล็งเห็นถึงความสำคัญและจำนวนของผู้พิการในชุมชน โดยเฉพาะผู้พิการทางด้านสุขภาพจิต ประกอบกับในช่วงเวลานั้น ประธานชมรมสถานสัมพันธ์ ซึ่งเป็นชมรมที่ร่วมกันจัดขึ้นระหว่างญาติผู้ป่วยในโรงพยาบาลสวนปรุง¹ และประธานมูลนิธิแก้ว-อรุณ ซึ่งเป็นมูลนิธิที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยทางจิตโดยประธานชมรมสถานสัมพันธ์ และประธานมูลนิธิแก้ว-อรุณ ได้เข้ามาขยายเครือข่ายในการดูแลผู้ป่วยทางจิตในเขตตำบลหนองตอง โดยประธานชมรมสายสัมพันธ์ และประธานมูลนิธิแก้ว-อรุณ ได้สร้างข้อตกลงร่วมกันกับอดีตครองประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองตอง โดยได้สอบถามถึงความพร้อมที่จะทำงานร่วมกันในด้านการดูแลผู้ป่วยทางจิตที่ออกจากโรงพยาบาล หรือผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาจากแพทย์และผู้ป่วยได้รับอนุญาตให้กลับมารักษาที่บ้านของตน ซึ่งเริ่มจากอดีตครองประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองตอง ดำเนินการจัดหาทีมงานของตำบลหนองตอง โดยการประกาศเสียงตามสายเพื่อรับสมัครผู้ที่มีจิตอาสาเพื่อเข้ามาดูแลผู้ป่วยทางจิตในชุมชน แต่เนื่องจากทีมงานของตำบลหนองตองที่จะเข้ามาดูแลผู้ป่วยทางจิตนั้นยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยทางจิต ไม่ว่าจะเป็นผู้ป่วยจิตเภท² หรือจิตเวช³ ทางชมรมสถานสัมพันธ์ และมูลนิธิแก้ว-อรุณจึงได้จัดทีมงาน ซึ่งเป็นแพทย์ของโรงพยาบาลสวนปรุงมาบรรยาย อบรม ให้ความรู้เรื่องการใช้ชีวิตร่วมกับผู้พิการทางจิต และการดูแลผู้ป่วยทางจิตแก่ทีมงานของตำบลหนองตอง โดยได้รับการเอื้อเฟื้อสถานที่จากท่านเจ้าอาวาสวัดหนองตองในขณะนั้น นอกจากนี้ท่านเจ้าอาวาสจะเอื้อเฟื้อสถานที่ที่ใช้ในการจัดอบรมแล้ว ท่านเจ้าอาวาสยังเป็นตัวแทนมอบประกาศนียบัตร พร้อมกับให้พรกับผู้ที่ได้รับการอบรมอีกด้วย

“...ตอนที่ผมเข้ามาก็มาตั้งชมรมเพื่อดูแลคนป่วยทางจิต คุณลุง (ประธานชมรมร่วมใจสมานจิต) เข้ามาช่วย พอดูชักพักผมก็ปล่อยให้เขาทำเอง...” (ผู้ให้สัมภาษณ์ B004)

¹ โรงพยาบาลสวนปรุง สังกัดกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ให้บริการตรวจรักษาโรคเกี่ยวกับความเครียด โรคจิตเวชทั่วไป โรคระบบประสาท โรคลมชัก ปัญหาสุขภาพจิตจากแอลกอฮอล์และสารเสพติด ปัญหาสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น ปัญหาอารมณ์และพฤติกรรม และโรคที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

² จิตเภท หมายถึง โรคจิตประเภทหนึ่ง ซึ่งผู้ป่วยมีความผิดปกติของความคิด อารมณ์ การรับรู้ และพฤติกรรมส่วนใหญ่ จะเริ่มมีอาการแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยที่ผู้ป่วยไม่มีโรคทางกาย โรคทางสมอง หรือพิษจากยาที่จะเป็นสาเหตุของอาการดังกล่าว

³ จิตเวช หมายถึง โรคที่มีความผิดปกติทางจิตใจ อารมณ์ ความคิด และการแสดงออกอย่างรุนแรง เช่น ก้าวร้าว หวาดระแวง ภาพหลอน เป็นต้น ผู้ป่วยมักไม่ยอมรับว่าตนเองป่วย

การดำเนินงานภายหลังจากได้รับการอบรมแล้วนั้น จะมีอดีตครองประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองตองเป็นแกนนำ หรือเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นการดูแลผู้ป่วย การติดต่อประสานงานขอความร่วมมือ หรือการขอรับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณ ทางด้านบุคลากรจากเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา โรงพยาบาลหางดง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มูลนิธิแก้ว-อรุณ เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ เป็นต้น จากการดำเนินงานดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้เกิดเครือข่ายผู้พิการในพื้นที่ตำบลหนองตองขึ้น ซึ่งการดำเนินงานทางด้านผู้พิการในปัจจุบันนั้น นอกจากจะดูแลหรือให้การช่วยเหลือผู้พิการทางด้านสุขภาพจิตแล้ว ยังครอบคลุมถึงผู้พิการประเภทอื่นๆที่อยู่ในเขตตำบลหนองตอง สาเหตุเนื่องมาจากการเรียกร้องของผู้พิการประเภทต่างๆ เพื่อให้ทางอดีตครองประธานชมรมผู้สูงอายุและทีมงานที่มีจิตอาสาได้เข้ามาดูแลผู้พิการเหล่านั้นบ้าง ประกอบกับทางเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาขอความร่วมมือกับอดีตครองประธานชมรมผู้สูงอายุและทีมงานที่มีจิตอาสาในการเข้ามาดูแลผู้พิการประเภทอื่นๆ โดยให้เหตุผลว่าในเขตพื้นที่ตำบลหนองตองนั้น มีผู้พิการหลายประเภทและมีจำนวนมาก จึงต้องการให้ทางทีมงานที่ดูแลผู้พิการเข้ามาให้ความช่วยเหลือในการดูแลผู้พิการครอบคลุมทุกประเภท จึงจัดตั้งเป็นชมรมผู้พิการในนามของ ชมรมร่วมใจสมานจิตตำบลหนองตอง ที่มีหน้าที่ดูแลผู้พิการทุกๆประเภทในชุมชน

“...ผมได้เข้าไปพูดคุยกับอดีตครองประธานชมรมผู้สูงอายุ โดยให้เหตุผลว่า ปัจจุบันมีผู้พิการหลายประเภททั้งหู ตา จึงอยากให้คุณอา(อดีตครองประธานชมรมผู้สูงอายุ) เข้าช่วยเหลือ...” (ผู้ให้สัมภาษณ์ A001)

ชมรมร่วมใจสมานจิตตำบลหนองตอง มีอดีตครองประธานชมรมผู้สูงอายุเป็นประธานชมรมร่วมใจสมานจิตตำบลหนองตอง ส่วนคณะกรรมการชมรมก็มาจากทีมงานผู้ที่มีจิตอาสา ซึ่งจะเห็นได้ว่าการดำเนินงานต่างๆทางด้านผู้พิการในเขตตำบลหนองตองนั้นเป็นที่มาของการเกิดเครือข่ายผู้พิการโดยวัตถุประสงค์ของเครือข่ายที่เกิดขึ้นก็เป็นวัตถุประสงค์ที่เกิดจากแกนนำของชมรมผู้พิการร่วมใจสมานจิตตำบลหนองตอง นั่นก็คือประธานชมรมผู้พิการร่วมใจสมานจิตตำบลหนองตองนั่นเอง โดยรายละเอียดของการจัดการเครือข่ายจะกล่าวในหัวข้อถัดไป (สรุปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A001)

5.2 การจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุ และเครือข่ายผู้พิการ

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของชมรมผู้สูงอายุ ชมรมผู้พิการกับภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุ และผู้พิการในเขตเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนานั้น สามารถแบ่งลักษณะของการจัดการเครือข่ายออกเป็น 3 รูปแบบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.2.1 การดำเนินโครงการหรือการจัดกิจกรรมโดยมีเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาเป็นองค์กรหลัก จากการสนทนากลุ่มทำให้ทราบว่าความคิดเห็นส่วนใหญ่ของผู้ที่ได้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มในครั้งนี้พบว่า องค์กรที่สำคัญในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการก็คือ เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา เพราะผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มให้เหตุผลว่า เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาเป็นองค์กรที่มี

อำนาจและหน้าที่ในการจัดทำบริการสำหรับคนในชุมชน โดยประธานผู้สูงอายุแต่ละหมู่บ้านมองว่า เทศบาลตำบลหนองดองพัฒนาสามารถแก้ไขปัญหาข้อเรียกร้องของคนในชุมชนได้ ส่วนผู้ใหญ่บ้านให้ความเห็นว่า เทศบาลตำบลหนองดองพัฒนาเป็นองค์กรที่มีความพร้อมทั้งทางด้านงบประมาณ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมต่างๆที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ สำหรับตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตัวแทนอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อผส.) มีความเห็นว่า เทศบาลตำบลหนองดองพัฒนาเป็นหน่วยงานภาครัฐที่ใกล้ชิดกับประชาชนมาก ประกอบกับเทศบาลมีอำนาจและหน้าที่การดำเนินงานต่างๆภายในชุมชน เพราะฉะนั้นเทศบาลก็สามารถที่จะดำเนินการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการต่างๆที่เป็นประโยชน์สำหรับคนในชุมชนได้ดีกว่าหน่วยงานส่วนอื่นๆ ส่วนผู้สูงอายุที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้าน, ผู้พิการที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่าย, และผู้พิการในแต่ละหมู่บ้านมีความคิดเห็นตรงกันว่า เทศบาลตำบลหนองดองพัฒนามีงบประมาณสามารถที่จะดำเนินการได้ตามความต้องการของคนในชุมชนได้ (ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม A004, A005, A006, A007, A010, A011, B005, B006) เป็นการดำเนินงานโดยทางเทศบาลตำบลหนองดองพัฒนาจะกำหนดเป็นนโยบายเพื่อส่งเสริม สนับสนุนทางด้านการดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการ เพราะสถานการณ์ผู้สูงอายุ และผู้พิการในเขตเทศบาลตำบลหนองดองพัฒนานั้นมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทางเทศบาลตำบลหนองดองพัฒนาจึงต้องจัดการกับบริบทเหล่านั้นผ่านทางนโยบายของเทศบาลตำบลหนองดองพัฒนา ซึ่งนโยบายที่ส่งเสริม หรือสนับสนุนทางด้านการดูแลผู้สูงอายุ และผู้พิการนั้นจะถูกกำหนดออกมาในรูปแบบของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะ 3 ปี ซึ่งแผนดังกล่าวเป็นการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการบริหารการปกครองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนารายของจังหวัด โดยมีการกำหนดรายละเอียดของแผนงาน โครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นเพื่อกำหนดเป้าประสงค์การพัฒนา และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำงบประมาณ ซึ่งมีความต่อเนื่อง และเป็นแผนก้าวนำครอบคลุมระยะเวลาสามปี และจะมีการทบทวนและปรับปรุงแผนเป็นประจำทุกปี เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ความจำเป็น ความเร่งด่วน ความต้องการของชุมชน หรือตามนโยบายของจังหวัด หรือตามนโยบายของรัฐบาลกลาง ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครองและสังคม โดยการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะสามปีของเทศบาลตำบลหนองดองพัฒนานั้น คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองดองพัฒนาได้พิจารณาจากแผนยุทธศาสตร์และการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ พิจารณากฎหมายของรัฐบาลกลาง และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนาให้ด้านต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกันไว้ 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
2. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ
3. ด้านการพัฒนาสังคม

4. ด้านการพัฒนาการเมือง การบริหาร
5. ด้านการพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการกำหนดแนวทางการพัฒนาของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะสามปีของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนานั้นก็เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกคนในพื้นที่ รวมไปถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และผู้พิการด้วย ซึ่งแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะสามปีนั้นจะมีการกำหนดโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในด้านต่างๆ ซึ่งมีโครงการหนึ่งที่ถูกรับรองอยู่ในแผนปฏิบัติการประจำปีพุทธศักราช 2551 ที่มีผลการดำเนินงานที่เด่นชัดประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัลอาคาร-สถานที่ที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุประเภทสวนสาธารณะ ลานชุมชน สถานที่จัดกิจกรรมในระดับตำบล นั่นก็คือ โครงการการพัฒนารูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการ และทุกคนในชุมชน ซึ่งโครงการดังกล่าวมีจุดเริ่มต้นจากสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.) สำนักงานส่งเสริม สวัสดิภาพ และพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (สท.) และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่มีการกิจเพื่อส่งเสริมความมั่นคงในการดำเนินชีวิต โดยได้สนับสนุนด้านการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนซึ่งหนึ่งในการดำเนินการดังกล่าว คือ การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการพัฒนาสังคมไทยสู่สังคมผู้สูงอายุจากโครงการสังเคราะห์และถอดบทเรียนในโครงการพัฒนารูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งโครงการดังกล่าวจัดเก็บโดยคณะนักวิจัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ร่วมกับสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.) สำนักงานส่งเสริม สวัสดิภาพ และพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (สท.) และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในฐานะผู้สนับสนุนทางด้านการงบประมาณ โดยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่จะทำการศึกษาลำรวจในชุมชนต้นแบบภาคเหนือประกอบด้วยพื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลแม่เหียะ อำเภอเมือง และพื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมรวมทั้งการจัดตั้งอำนวยความสะดวกให้เกิดความปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุในเขตพื้นที่นั้นๆ ซึ่งจากการลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมของคณะนักวิจัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่าผู้สูงอายุในชุมชนต้นแบบภาคเหนือจะอาศัยอยู่ในบ้านของตนเองถึงร้อยละ 98 ซึ่งอุบัติเหตุส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในบ้านของตนเอง เช่น เกิดอุบัติเหตุในห้องน้ำ / ห้องอาบน้ำ ชานบ้าน ระเบียงบ้าน บันได เป็นต้น ดังนั้น อาทิ ราวจับ ทางลาด แสงสว่าง การระบายอากาศที่ดี ส่วน การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในชุมชน อาทิ ถนน สะพานทางเดิน พื้นที่ในวัด สถานเอนกนาค เป็นต้น นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบอีกว่าการทำให้ผู้สูงอายุ สมาชิกในครอบครัว คนในชุมชน องค์กรในชุมชนได้เข้าใจสภาพปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมนั้น เช่น การจัดสร้างบันไดที่มีความกว้าง หรือความชันของบันไดที่ไม่ได้มาตรฐาน เป็นต้น ผลที่ตามมา

คือความต้องการที่จะมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมขึ้น ซึ่งเมื่อทางคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้สรุปผลการศึกษาก็ดำเนินการจัดส่งข้อมูลดังกล่าวให้กับเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา

เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุรวมถึงบุคคลกลุ่มอื่น ๆ นั่นก็คือผู้พิการและทุกคนในชุมชนเทศบาลจึงดำเนินการจัดตั้งงบประมาณเพื่อสร้าง ซ่อมแซมหรือปรับปรุงบ้านให้กับผู้สูงอายุหรือผู้พิการ โดยการดำเนินโครงการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนานั้นเริ่มจากเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาติดต่อแบบเป็นทางการ โดยการส่งหนังสือเชิญให้กับคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เพื่อขอรับการสนับสนุนทางด้านบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุผู้พิการและทุกคนในชุมชนเพื่อมาจัดอบรมให้ความรู้กับผู้บริหารเทศบาล เจ้าหน้าที่เทศบาล ผู้นำชุมชน ตัวแทนจากภาคประชาชน (คนในชุมชน, ผู้สูงอายุ, ผู้พิการ) ตัวแทนจากภาคเอกชน (ร้านค้าเอกชน, บริษัท, ห้างร้านต่างๆ) โดยเรื่องที่ทางคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มาให้ความรู้ นั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับแนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมบ้าน เช่น การปรับปรุงห้องน้ำ และห้องอาบน้ำ บันได ทางเดินภายในบ้าน ห้องนอน พื้นที่พักผ่อน ห้องครัว ครัวบ้าน ทางเดินรอบบ้านให้มีความเหมาะสมและปลอดภัย และแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมชุมชน เช่น การปรับปรุงอาคารสาธารณะในชุมชน การปรับปรุงพื้นที่สาธารณะ ระบบขนส่งมวลชนในชุมชน เป็นต้น ซึ่งภายหลังจากทางเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาได้รับความรู้จากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์แล้ว ทางเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาจึงได้มีการจัดสร้างบ้านต้นแบบเพื่อเป็นบ้านตัวอย่างให้กับคนในชุมชนที่สนใจที่จะจัดสภาพแวดล้อมบ้านให้เหมาะสมและปลอดภัย ได้ดูเป็นตัวอย่างซึ่งงบประมาณที่จะนำมาจัดสร้างบ้านต้นแบบนี้ก็ได้มาจากงบประมาณของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาส่วนหนึ่งและอีกส่วนหนึ่งก็ได้มาจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนด้วยวิธีการบนพื้นฐานของวัฒนธรรมประเพณีและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน นั่นก็คือการทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อระดมเงินร่วมกันของคนในชุมชน โดยการคัดเลือกบ้านของผู้สูงอายุที่จะนำมาจัดสร้างบ้านต้นแบบนี้ทางเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาจะคัดเลือกจากผู้สูงอายุหรือผู้พิการที่ประสบปัญหาทางด้านที่อยู่อาศัยซึ่งงบประมาณบางส่วนที่นอกเหนือจากการสร้างจากต้นแบบนี้ทางเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาก็นำไปปรับปรุงซ่อมแซมบ้านของผู้สูงอายุได้อีกประมาณ 10 หลัง เพื่อให้ผู้สูงอายุหรือผู้พิการเหล่านั้นมีความมั่นคงและปลอดภัยในการดำเนินชีวิตซึ่งการจัดสร้างบ้านต้นแบบนี้จะใช้ช่างและกำลังแรงงานจากคนในชุมชนเองซึ่งวัสดุอุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการสร้างบ้านบางอย่างก็เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น เช่น ราวจับจากไม้ไผ่ เป็นต้น (สรุปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A001, A002)

นอกจากการสร้างบ้านต้นแบบแล้ว ทางเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนายังได้มีการดำเนินโครงการบ้านท้องถิ่นไทยเทคไท์องค์กรชั้น 84 พรรษา ซึ่งโครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่เกิดขึ้นเนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเจริญพระชนมายุครบ 84 พรรษา ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาแล้วมีความเห็นว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาพระองค์ทรงแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและทรงพัฒนาในด้านต่างๆเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นซึ่งกระทรวงมหาดไทยก็เป็นองค์กรหนึ่งที่มีหน้าที่หลักในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้กับประชาชน กระทรวงมหาดไทยจึงได้อนุมัติให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นร่วมกับสมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย และสมาคมองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทยกำหนดโครงการบ้านท้องถิ่นไทยเทคไท์องค์กรชั้น 84 พรรษาโดยขอความร่วมมือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งก่อสร้าง ซ่อมแซม ปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้กับผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ หรือผู้ยากจนในท้องถิ่นนั้น

เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาก็เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่งที่ได้รับแนวทางในการดำเนินโครงการดังกล่าวโดยทางเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาได้จัดตั้งงบประมาณเพื่อดำเนินการสร้าง ซ่อมแซม ปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้กับผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือผู้ด้อยโอกาสใน 14 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 หลัง นอกจากงบประมาณของเทศบาลแล้ว งบประมาณบางส่วนก็ได้มาจากการบริจาคของภาคเอกชน เช่น ร้านค้า และภาคประชาชน (คนในชุมชน) ซึ่งการดำเนินการสร้าง ซ่อมแซม ปรับปรุงที่อยู่อาศัยนั้น ทางเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาถึงเห็นถึงความสามารถของคนในท้องถิ่นจึงได้ส่งเสริม สนับสนุนให้ช่างสร้างบ้านที่เป็นคนในท้องถิ่นแต่เนื่องจากช่างสร้างบ้านที่เป็นคนในท้องถิ่นนั้นยังขาดมาตรฐานในการสร้าง ซ่อมแซม ปรับปรุงบ้านทางเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาจึงได้ขอความร่วมมือกับคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่อีกครั้งโดยอาศัยการติดต่อแบบเป็นทางการโดยการส่งหนังสือเชิญให้กับคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เพื่อเข้ามาจัดอบรมให้ความรู้กับช่างสร้างบ้านที่เป็นคนในท้องถิ่นให้มีความรู้ในเรื่องมาตรฐานในการซ่อมแซม ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงสภาพบ้านให้เหมาะสมโดยเรียกช่างที่ผ่านการอบรมว่า หมอบ้าน ซึ่งหมอบ้านในแต่ละหมู่บ้านจะเป็นบุคคลที่คอยดูแลการสร้าง ซ่อมแซมบ้านในหมู่บ้านนั้นๆ โดยอาศัยกำลังแรงงานจากชาวบ้านที่คอยผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาช่วยดำเนินการสร้างบ้านดังกล่าว

นอกจากนี้เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนายังส่งเสริม สนับสนุน ให้นำวัสดุอุปกรณ์ทางเลือกที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างบ้านดังกล่าวด้วย เช่น ราวจับไม้ไผ่ ฝาบ้าน (ฝาไผ่) การสร้างบ้านโดยไม่ใช้ตะปู ฝาไผ่อำ ดังแสดงในแผนภาพที่ 5.1 (สรุปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A001)

แผนภาพที่ 5.1 แผนภาพแสดงวัสดุ อุปกรณ์ทางเลือกที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

นอกจากการสร้างต้นแบบหรือการดำเนินโครงการบ้านท้องถิ่นไทยเกิดให้องค์ราชันย์แล้วนั้น ทางเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาฯ ได้ขอความร่วมมือจากชุมชน โดยเฉพาะในส่วนของสถานที่ราชการร้านค้าบริษัท ห้างร้านต่างๆ วัด สถานีนามัยด้วยวิธีการแบบทางการ กึ่งทางการ โดยการส่งหนังสือเชิญประกอบการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเสียงตามสายรถประชาสัมพันธ์ โดยผู้บริหารของทางเทศบาลเพื่อให้หน่วยงานหรือองค์กรเหล่านั้นเข้าร่วมอบรมในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อความปลอดภัย เช่น การทำราวจับ ทางลาด ห้องน้ำ เป็นต้น จากการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบว่าร้านค้าเอกชนก็เล็งเห็นถึงความสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการ และคนในชุมชนก็จะได้รับประโยชน์ด้วย (สรุปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A012)

นอกจากนี้เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาได้กำหนดนโยบายเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับบริษัทร้านค้าในชุมชนที่เป็นนิติบุคคลโดยกำหนดให้สามารถนำเข้าวัสดุอุปกรณ์ ค่าแรงในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมปลอดภัยต่างๆเหล่านั้นสามารถนำไปลดหย่อนภาษีกับเทศบาลได้สองเท่า ซึ่งหน่วยงานหรือองค์กรเหล่านั้นได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมภายในหน่วยงานหรือองค์กรของตนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการและทุกคนในชุมชนนอกจากนี้ทางเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา ยังได้มีการประชาสัมพันธ์ทั้งผ่านทางเสียงตามสาย หรือผ่านทางตัวแทนชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ฯลฯ) เพื่อขอความร่วมมือกับครอบครัวที่มีผู้สูงอายุหรือผู้พิการอาศัยอยู่ดำเนินการจัด

สภาพแวดล้อมภายในบ้านให้มีความเหมาะสมและมีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุหรือผู้พิการ โดยการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมปลอดภัยของทั้งหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชนรวมถึงครอบครัวที่มีผู้สูงอายุและผู้พิการอาศัยอยู่ ทางเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาได้ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้เรียกใช้ช่าง(หมอบ้าน) ที่เป็นคนในท้องถิ่นและส่งเสริมให้ใช้วัสดุอุปกรณ์ทางเลือกที่เป็นภูมิปัญญาและหาง่ายในท้องถิ่น เช่น ฝาบ้าน (ไหล) ฝาไลยอำ เป็นต้น นอกจากนี้ทางเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนายังส่งเสริมสนับสนุนวัดต่างๆที่อยู่ในเขตพื้นที่ตำบลหนองตองให้มีการจัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับผู้สูงอายุ เช่น การมีเก้าอี้ในศาลาวัด ซึ่งทางประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองตอง รวมถึงเจ้าอาวาส พระในวัดนั้นๆต้องทำความเข้าใจกับคนวัยอื่นในชุมชนเกี่ยวกับเรื่องการนำเก้าอี้มาให้กับผู้สูงอายุได้นั่งในการทำพิธีกรรมทางศาสนาเพื่อความสะดวกเหมาะสมของสรีระของผู้สูงอายุที่ขาดความยืดหยุ่น มีอาการข้อเสื่อม เมื่อเพิ่มเก้าอี้ให้กับผู้สูงอายุก็ช่วยทำให้ไม่เสียสุขภาพ และมีความสุขในการเข้าวัดมากกว่าการนั่งพับเพียบ เพราะการนั่งพับเพียบนานๆอาจก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสุขภาพและไม่มีความสุขในการเข้าวัด ซึ่งอุปกรณ์ต่างๆจะได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา ภาคเอกชน (ร้านค้า,บริษัท) ที่อยู่ในเขตตำบลหนองตองรวมถึงภาคประชาชนอีกด้วย (สรุปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A001, A002)

จากกรณีตัวอย่างดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า การดำเนินงานที่นำไปสู่การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยต่อผู้สูงอายุและทุกคนในชุมชนนั้น เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการต่างๆเหล่านั้น โดยจะเห็นได้จากการที่เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาเป็นศูนย์กลางในการติดต่อสื่อสาร ประสานงาน การแลกเปลี่ยนทรัพยากร หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆกับองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงภาคประชาชน เช่น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อขอรับการสนับสนุนทางด้านบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ปลอดภัยมาให้ความรู้ เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนายังมีการสร้างความร่วมมือกับสถานที่ราชการ ร้านค้า บริษัท ห้างร้าน วัด สถานิอนามัย ตลาดที่อยู่ภายในชุมชน เพื่อขอความร่วมมือหน่วยงาน หรือองค์กรต่างๆเหล่านั้นดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคม ปลอดภัยทางด้านกายภาพ เช่น รววจับ ทางลาด เป็นต้น

นอกจากนี้ทางเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนายังมีความร่วมมือกับสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.) สำนักงานส่งเสริม สวัสดิภาพ และพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (สท.) และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในการดำเนินงานศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดบริการเข้าถึงพื้นที่ที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดการยอมรับในการแสดงออกของผู้สูงอายุในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคล/กลุ่มบุคคล เพื่อให้กลุ่มผู้สูงอายุมีโอกาใช้ทักษะต่างๆในการมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน

เพื่อให้โอกาสผู้สูงอายุได้แสดงบทบาทในฐานะเป็นผู้ตัดสินใจ เป็นอาสาสมัคร เป็นผู้ปฏิบัติที่ได้ค่าจ้าง เป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม เป็นผู้พิทักษ์สิทธิของตนเอง กลุ่มและเป็นผู้รับบริการ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีการพัฒนาด้านกาย จิต อารมณ์ สังคม และภูมิปัญญา และเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้พิทักษ์สิทธิอย่างไม่เป็นทางการสำหรับผู้สูงอายุ โดยโครงการดังกล่าวมีเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ที่ดำเนินการกับสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.) สำนักงานส่งเสริม สวัสดิภาพ และพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (สท.) และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ก่อนหน้านี้นั้นคือ เทศบาลตำบลแม่เหิยะ อำเภอเมืองเชียงใหม่ และขยายการดำเนินงานศูนย์เนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุมาสู่ตำบลหนองตอง ซึ่งเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์เนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน

ศูนย์เนกประสงค์ผู้สูงอายุตำบลหนองตองศูนย์แรก คือ ศูนย์เนกประสงค์ผู้สูงอายุป่าเป้า ซึ่งศูนย์นี้เน้นการส่งเสริมการประกอบอาชีพ ซึ่งในเขตตำบลหนองตองมีสินค้าที่สร้างชื่อเสียงจนเป็นที่รู้จักในระดับประเทศ นั่นก็คือ กล้วย ซึ่งผู้สูงอายุส่วนใหญ่ก็จะประกอบอาชีพเหล่านี้ทำกล้วยในราคาอันละ 1 บาท โดยจะมีคนในชุมชนรับงานจากภายนอกมาให้ผู้สูงอายุทำ แต่ผลที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพเหล่านี้ทำกล้วยนั้น พบว่า ผู้สูงอายุใช้เวลากับการเหล่านี้ทั้งวัน โดยไม่หยุดพัก่อน เพื่อต้องการให้มีรายได้มากๆ ก่อให้เกิดความเครียด และสุขภาพผู้สูงอายุแย่ลง ทางเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาเล็งเห็นถึงผลดี และผลเสียของการประกอบอาชีพนี้ จึงส่งเสริมสนับสนุนให้ครอบครัวของผู้สูงอายุพาผู้สูงอายุมาร่วมกันทำงานดังกล่าวภายในศูนย์เนกประสงค์แห่งนี้ ก็เพื่อเป็นการสร้างรายได้และเป็นการรักษาสุขภาพทางกาย และทางใจ เพราะผู้สูงอายุได้พบปะพูดคุยกันในเรื่องความเป็นอยู่ ชีวิตประจำวัน เรื่องของครอบครัว ลูก หลาน เป็นต้น รวมทั้งมีการปรับเปลี่ยนอิริยาบถ และไม่ได้ทำกิจกรรมการเหล่านี้เพียงอย่างเดียว ส่งผลให้สุขภาพกายของผู้สูงอายุไม่มีปัญหา และสุขภาพใจก็ดีขึ้นด้วย ส่วนการส่งเสริมทางด้านการเกษตรนั้น เป็นการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้ปลูกผัก สมุนไพรต่างๆ ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุไม่มีความเครียด สุขภาพแข็งแรง และยังได้ผักปลอดสารพิษกลับไปทานที่บ้าน รวมถึงสามารถแบ่งปันผักหรือพืชสมุนไพรเหล่านั้นให้กับคนวัยอื่นๆ ในชุมชนด้วย (สรุปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A001, A003)

นอกจากนี้ศูนย์เนกประสงค์ผู้สูงอายุป่าเปายังมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ เช่น เป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรมสันทนาการ ดูนั่ง ฟังเพลง บริการข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ ผู้พิการ ส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิ อาทิ กิจกรรมการให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิของผู้สูงอายุ หรือการให้ความรู้ทางด้านอื่นๆ รวมถึงการส่งเสริมทางด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งการจัดกิจกรรมต่างๆจะจัดเป็นประจำโดยประมาณ 2 เดือนต่อหนึ่งครั้ง โดยกิจกรรมการให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิของผู้สูงอายุนั้น ทางเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาได้ทำการติดต่อแบบเป็นทางการ โดยการส่งหนังสือเชิญให้กับประธานกรรมการเครือข่ายองค์กรผู้สูงอายุ เชียงใหม่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการ

จัดอบรมหรือการให้ความรู้กับผู้สูงอายุในตำบลหนองตอง โดยการเชิญชวนให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ จะอาศัยการติดต่อสื่อสารแบบเป็นทางการ กึ่งทางการ และไม่เป็นทางการ ซึ่งจะเห็นได้จาก การส่งหนังสือเชิญเข้าร่วมอบรมให้กับประธานชมรมผู้สูงอายุของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อคัดเลือกสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุเพื่อเป็นตัวแทนในการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเสียงตามสาย ประชาสัมพันธ์ผ่านทางรถประชาสัมพันธ์ โดยผู้บริหารของเทศบาล เพื่อเชิญชวนให้ผู้สูงอายุมาเข้าร่วมการอบรมครั้งนี้ ประกอบกับมีการเชิญชวนโดยตรงแบบปากต่อปาก เป็นการบอกต่อกันไปเรื่อยๆจนทั่วทั้งตำบลหนองตอง ซึ่งการมาให้ความรู้ของประธานกรรมการเครือข่ายองค์กรผู้สูงอายุ เชียงใหม่ในครั้งนี้ เป็นการกล่าวถึงสิทธิของผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พุทธศักราช 2546 ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริมและสนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงานประสานกับภาคส่วนต่างๆในการจัดให้ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสิทธิตามมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ประกอบด้วย ด้านการแพทย์และสาธารณสุข ด้านการศึกษา ด้านการประกอบอาชีพ ด้านการฝึกอาชีพ ด้านการจัดหาตลาดเพื่อรองรับสินค้า ด้านการลดหย่อนค่าโดยสาร และการอำนวยความสะดวกในการเดินทาง ด้านการท่องเที่ยว ด้านกีฬาและนันทนาการ ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ด้านการช่วยเหลือในทางคดี การช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกทารุณกรรม การช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง การช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย การช่วยเหลือผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย การช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพ การช่วยเหลือเงินสงเคราะห์จัดการศพ การลดหย่อนภาษีเงินได้ การลดหย่อนภาษีให้แก่ผู้บริจาคทรัพย์สิน เงินให้กับกองทุนผู้สูงอายุ หน่วยงานของรัฐทั่วประเทศให้การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ และการมีกองทุนผู้สูงอายุ ซึ่งจากการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมพบว่า บุคคลที่จะมาเข้าร่วมกิจกรรมนี้ ก็จะประกอบด้วย ประธานชมรมผู้สูงอายุของแต่ละหมู่บ้าน ตัวแทนของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่เทศบาล ผู้บริหารเทศบาล เป็นต้น (การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม A001, A002, A011)

จากการสัมภาษณ์ บุคคลที่มาเข้าร่วมกิจกรรมถึงวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ก็เพราะต้องการความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิที่ผู้สูงอายุควรจะได้รับ ส่วนกิจกรรมในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุนั้น (สรุปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A001, A002, A006, A007, A010, A011)

“...ป่ามีความยินดีที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทุกอย่างที่ทางเทศบาลจัด เพราะเห็นว่ามันเป็นประโยชน์กับป่า...” (ผู้ให้สัมภาษณ์ A010)

ทางเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา ได้ดำเนินการประสานขอความร่วมมือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยการส่งหนังสือเชิญให้กับผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อ

ขอรับการสนับสนุนทางด้านบุคลากร (พยาบาล) เพื่อมาตรวจภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุ และจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสอบถามข้อมูลจากผู้สูงอายุว่าช่วงนี้ผู้สูงอายุอยู่ในภาวะซึมเศร้าหรือไม่ ก็เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลว่า ผู้สูงอายุคนใดเข้าข่ายที่จะมีอาการเป็นภาวะซึมเศร้าจะได้ดำเนินการรักษาอย่างทันท่วงที (สรุปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A008)

นอกจากนี้พยาบาลยังมาให้ความรู้กับผู้สูงอายุ ซึ่งการประชาสัมพันธ์เพื่อเชิญชวนให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพนั้น ก็จะประชาสัมพันธ์ผ่านทางเสียงตามสาย รถประชาสัมพันธ์ผ่านทางประธานชมรมผู้สูงอายุของแต่ละหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งเรื่องที่ทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมาให้ความรู้ นั้นเป็นเรื่องของการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุเอง ไม่ว่าจะเป็นการทานอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ ทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ และการทานอาหารที่เหมาะสมกับผู้ป่วยโรคต่างๆ เช่น อาหารที่เหมาะสมกับผู้ป่วยโรคกระดูกพรุน อาหารที่เหมาะสมกับผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุเป็นประจำสม่ำเสมอ ทำอย่างไรถึงจะมีสุขภาพจิตที่ดีไม่มีความเครียด เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการดำเนินกิจกรรมการตรวจสุขภาพทั้งผู้สูงอายุ และผู้พิการ เช่น การวัดความดัน ชีพจร เป็นต้น ต้น (การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม A001, A002, A011)

เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาร่วมมือกับคณะเทคนิคการแพทย์ โดยใช้ศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุป่าเป้าเป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรม ซึ่งการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวนอกจากจะต้องอาศัยความร่วมมือจากคณะเทคนิคการแพทย์แล้ว ทางเทศบาลยังต้องอาศัยความร่วมมือจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในการการวัดความดัน ชีพจร หรือการจดบันทึกต่างๆเพื่อรวบรวมข้อมูลทางด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ และผู้พิการเพื่อดำเนินการต่อไป รวมทั้งยังมีการอบรมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการให้กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการ ตลอดจนเยาวชนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ชุมชนสามารถที่จะดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการในชุมชนได้ รวมทั้งยังเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีของคนในครอบครัวและคนในชุมชนด้วย นอกจากนี้ศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุป่าเปายังเป็นสถานที่ในการจัดฝึกอบรมสัมมนา เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านอื่นๆ รวมทั้งยังใช้เป็นสถานที่ที่ใช้ในการแจกเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ และผู้พิการอีกด้วย

นอกจากกิจกรรมที่ทางศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุป่าเปามุ่งเน้นแล้ว บริเวณภายในและบริเวณรอบๆศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุยังมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการอีกด้วย เช่น การติดตั้งราวจับและปรับพื้นทางเดินให้เรียบ และบางช่วงของทางเดินเข้าสู่ศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุนั้นจะมีสัญลักษณ์เป็นปุ่มนูนสำหรับผู้พิการทางสายตาใช้เป็นจุดสัมผัสในการเดินเข้าสู่ศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุ เพื่อรองรับการผู้สูงอายุ ผู้พิการที่จะเข้ามาใช้ศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุ มีการปรับปรุงห้องน้ำและอุปกรณ์ภายในห้องน้ำให้มีความเหมาะสม ปลอดภัยสำหรับ

ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และทางศูนย์เนกประสงค์ผู้สูงอายุยังมีเครื่องออกกำลังกายให้บริการผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือคนในชุมชน ซึ่งเครื่องออกกำลังกายนั้นมีทั้งที่เป็นเครื่องออกกำลังกายแบบสากล และที่เป็นเครื่องออกกำลังกายแบบภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น อุปกรณ์บริหารแขนที่ดัดแปลงมาจากล้อรถจักรยาน นอกจากนั้นยังมีลานที่ใช้สำหรับออกกำลังกายกลางแจ้งเนื้อเท่าที่ทำมาจากกะลามะพร้าวที่นำมาเรียงต่อกันเพื่อสำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการหรือคนในชุมชนได้เดินออกกำลังกายพร้อมกับบริหารกล้ามเนื้อเท้าด้วย ซึ่งการจัดทำเครื่องออกกำลังกายแบบภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ดำเนินการโดยทีมช่างของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนากับคนในชุมชนที่เข้ามาช่วยจัดทำอุปกรณ์ต่างๆเหล่านั้น ประกอบกับบริเวณด้านหน้าของศูนย์เนกประสงค์ผู้สูงอายุป่าเป่ายังมีการจัดสร้างบ้านต้นแบบสำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการ ซึ่งเป็นมาตรฐานเดียวกับบ้านต้นแบบหลังแรกที่ทางคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เข้ามาดูแลการสร้างในครั้งนั้น แต่จะแตกต่างกันตรงที่บ้านต้นแบบหน้าศูนย์เนกประสงค์ผู้สูงอายุป่าเป่านั้นจะเป็นบ้านตัวอย่างที่แสดงถึงลักษณะในการติดตั้งอุปกรณ์ต่างๆให้เหมาะสม เช่นการติดตั้งปลั๊กไฟ สวิตช์ไฟว่าควรอยู่ในระดับใดถึงจะเหมาะสม นอกจากนั้นบ้านหลังนี้ยังเปิดโอกาสให้คนในชุมชน หรือผู้ที่มีความสนใจภายนอกชุมชนสามารถเข้ามาศึกษา ดูเป็นแบบอย่างได้ตลอดเวลา โดยการดำเนินการสร้างนั้นจะใช้หมอบ้านที่เป็นคนในท้องถิ่น รวมถึงใช้วัสดุ อุปกรณ์ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกด้วย เช่น ฝาบ้าน (ฝาไหล) เป็นต้น

ส่วนศูนย์เนกประสงค์ผู้สูงอายุวัดหนองตองนั้นได้รับการสนับสนุนอาคารว่างจากเจ้าคณะอำเภอ ให้ใช้จัดตั้งศูนย์เนกประสงค์ผู้สูงอายุ รวมถึงการสนับสนุนเรื่องค่าใช้จ่ายในการดูแลศูนย์เนกประสงค์ผู้สูงอายุวัดหนองตองนี้ด้วย โดยศูนย์เนกประสงค์วัดหนองตอง มุ่งเน้นการเป็นสถานที่ที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ ถ่ายทอดและเผยแพร่ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมระหว่างผู้สูงอายุกับเด็กเยาวชน เพราะบริเวณใกล้เคียงกับศูนย์เนกประสงค์ผู้สูงอายุศูนย์นี้มีโรงเรียนตั้งอยู่ อาทิ การสอนดนตรีพื้นเมืองให้กับเด็ก เยาวชนในชุมชน เป็นต้น นอกจากนั้นศูนย์เนกประสงค์ผู้สูงอายุวัดหนองตองยังเป็นสถานที่พบปะ สงสรรค์กันระหว่างผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส เด็ก และเยาวชนในชุมชนอีกด้วย (สรุปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A001)

ซึ่งผลการดำเนินของศูนย์เนกประสงค์ผู้สูงอายุทั้ง 2 ศูนย์นั้น ได้รับการตอบรับจากผู้สูงอายุ ผู้พิการ รวมถึงคนในชุมชนและนอกชุมชนจะเห็นได้จากการแสดงความคิดเห็นของประธานกรรมการเครือข่ายผู้สูงอายุเชิงใหม่

“...ผู้บริหารเทศบาลฯเขาเอาใจใส่มาก ดัดแปลงโรงเรียนเก่าให้มาเป็นศูนย์เนกประสงค์ฯเทศบาลทำได้ขนาดนี้เพราะเทศบาลฯเอาใจใส่ผู้สูงอายุและผู้พิการ...” (ผู้ให้สัมภาษณ์ A009)

ศูนย์เนกประสงค์ผู้สูงอายุได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ รวมถึงทุกคนในชุมชนที่ได้ร่วมใช้ประโยชน์จนเป็นที่รู้จักของท้องถิ่นอื่นๆ เป็นที่ศึกษาดูงานในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดำเนินการจัดสวัสดิการ และเพื่อเป็นการขยายการดำเนินงานศูนย์เนกประสงค์ผู้สูงอายุไปสู่องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นในเขตพื้นที่ อำเภอบางคอง จำนวน 11 แห่ง ซึ่งการขยายการดำเนินงานศูนย์เอนกประสงค์ ผู้สูงอายุ นั้น ทางเทศบาลตำบลหนองคองพัฒนา เริ่มดำเนินการโดยการติดต่อแบบเป็นทางการ โดยการส่งหนังสือเชิญให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอบางคอง จำนวน 11 แห่ง เพื่อเชิญให้ตัวแทนชมรมผู้สูงอายุ ผู้บริหารท้องถิ่นและพนักงาน เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้าร่วมฝึกอบรม สัมมนาเรื่องการจัดตั้งและการบริหารจัดการศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุ และทางเทศบาลตำบลหนองคองพัฒนายังขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการจากกองทุนผู้สูงอายุจำนวนเงินทั้งสิ้น 38,600 บาท ซึ่งวัตถุประสงค์ในการอบรมครั้งนี้ ก็เพื่อสร้างความตระหนัก และนำไปสู่การผลักดันเชิงนโยบายนำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อขยายเครือข่ายการดำเนินงานของศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอบางคอง และเพื่อสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างความเข้าใจในการดำเนินการจัดตั้ง และการบริหารศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุ โดยประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการขยายการดำเนินงานศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุ นั้น ก็คือ เกิดเครือข่ายการดำเนินงานศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุจำนวน 11 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอบางคอง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอบางคองเกิดความตระหนัก ตลอดจนได้รับความรู้ เกิดความเข้าใจในขั้นตอนกระบวนการ และวิธีการจัดตั้ง และบริหารจัดการศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุ ซึ่งงบประมาณที่ใช้ในการจัดอบรมในครั้งนี้

นอกจากศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุของตำบลหนองคองทั้ง 2 ศูนย์นั้น ทางเทศบาลตำบลหนองคองพัฒนายังขยายการดำเนินงานของศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุ โดยการจัดตั้งศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุป่าลานเพิ่มขึ้น ซึ่งจุดเริ่มต้นของการจัดตั้งศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุนั้นเริ่มจากการตระหนัก และการให้ความสำคัญของเทศบาลตำบลหนองคองพัฒนาต่อสถานการณ์ผู้สูงอายุ รวมถึงผู้พิการในพื้นที่ตำบลหนองคองที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ความต้องการของผู้สูงอายุ และผู้พิการในเขตตำบลหนองคองมีความต้องการบริการ หรือสวัสดิการ รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ และผู้พิการ และคนในชุมชนมากขึ้น และความต้องการเหล่านั้นก็มีความหลากหลายมากขึ้น ซึ่งการดำเนินงานของศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุจำนวน 2 ศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นนั้นยังไม่เพียงพอ และยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุ ผู้พิการ และคนในชุมชน ประกอบกับความต้องการทางด้านการบำบัดฟื้นฟูทางด้านกายภาพสำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการ และคนในชุมชนมีจำนวนมาก ทางเทศบาลจึงต้องดำเนินการจัดตั้งศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุขึ้นมาอีกจำนวน 1 ศูนย์ คือ ศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุป่าลาน ซึ่งวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุป่าลานแห่งนี้ก็คือ เพื่อเป็นสถานที่ในการให้บริการแก่ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และทุกคนในชุมชนทางด้านการออกกำลังกาย ทางด้านการจัดกิจกรรมสันทนาการ เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ดูหนัง ฟังเพลง เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการ ในการช่วยเหลือดูแลและคุ้มครองสิทธิ เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ ถ่ายทอดและเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสถานที่ในการประชุม

สัมมนา ผักกอบรม เป็นสถานที่ฝึกอาชีพ และมุ่งเน้นการให้บริการทางด้านการบำบัดฟื้นฟูทางกายภาพ แก่ผู้สูงอายุ และผู้พิการ และทุกคนที่สนใจ ซึ่งการดำเนินงานในการจัดตั้งศูนย์ก็เริ่มจากการสำรวจ ข้อมูลบริเวณที่จะจัดตั้งศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุนั้นก็คือ โรงเรียนวัดป่าลาน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบ ในการเขียนโครงการเพื่อขออนุมัติดำเนินงาน ซึ่งการจะดำเนินการจัดตั้งศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุนั้น เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาต้องขออนุญาตใช้สถานที่ อาคารเรียนรวม อาคารประกอบ และบ้านพัก ครูของโรงเรียนวัดป่าลาน เพื่อจัดตั้งศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุป่าลานต่อไป โดยแสดงเอกสารที่เป็น ลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับการขอใช้พื้นที่ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเสียก่อน เช่น ธารักษ์พื้นที่ เชียงใหม่ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองตอง เป็นต้น นอกจากการขออนุญาตเพื่อใช้สถานที่แล้ว เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนายังมีการดำเนินการจัดประชาคมหมู่บ้านในพื้นที่เป้าหมายที่จะจัดตั้ง ศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุ เพื่อให้คนทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วม และเข้าร่วมกันพูดคุย ปรีกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในประเด็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของการจัดตั้งศูนย์เอนกประสงค์ ผู้สูงอายุป่าลาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในประเด็นต่างๆร่วมกัน เมื่อทางเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา ดำเนินการเพื่อขออนุญาตใช้พื้นที่ พร้อมกับระดมความคิดเห็นจากคนในชุมชนแล้ว เทศบาลตำบล หนองตองพัฒนาจึงดำเนินการปรับปรุงอาคารต่างๆภายในโรงเรียนป่าลาน โดยทางเทศบาลตำบล หนองตองพัฒนาได้รับการช่วยเหลือจากทันตสถาน ที่สนับสนุนทางด้านกำลังแรงงานที่เป็นผู้ได้รับ โทษมาบำเพ็ญประโยชน์ในการปรับปรุงสภาพอาคารต่างๆ ซึ่งงบประมาณที่นำมาปรับปรุงอาคารนั้น เป็นงบประมาณรายจ่ายประจำปี พุทธศักราช 2554 ของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา จำนวน 420,000 บาท โดยแบ่งเป็นค่าใช้จ่ายดังนี้

1. ค่าวัสดุก่อสร้างในการดำเนินการปรับปรุง ซ่อมแซม และต่อเติม
2. ค่าวัสดุกีฬา ในการจัดซื้อเครื่องออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ
3. ค่าครุภัณฑ์กีฬา จัดซื้อลู่วิ่งไฟฟ้า
4. ค่าครุภัณฑ์วิทยาศาสตร์การแพทย์ จัดซื้อเตียงเฟวเลอร์

ภายหลังจากดำเนินการปรับปรุงอาคารโรงเรียนวัดป่าลาน เพื่อจัดตั้งเป็นศูนย์เอนกประสงค์ ผู้สูงอายุป่าลานนั้นเสร็จสิ้น ทางเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาจึงกำหนดการเปิดศูนย์เอนกประสงค์ ผู้สูงอายุป่าลานในวันที่ 9 ธันวาคม พุทธศักราช 2554 และเพื่อให้การจัดงานเปิดศูนย์เอนกประสงค์ ผู้สูงอายุป่าลานดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย จึงมีการประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ดังนี้ คณะกรรมการฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายเลขานุการ ฝ่ายจัดเตรียมสถานที่ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายพิธีการและ ประชาสัมพันธ์ ฝ่ายปฐมฤกษ์ ฝ่ายบันทึกภาพ ฝ่ายพยาบาล และฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่ง คณะกรรมการฝ่ายต่างๆส่วนใหญ่จะเป็นพนักงาน เจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา และมี บางส่วนที่เป็นพนักงาน หรือเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ เช่น ดำรงจากสถานีตำรวจภูธร หนองตอง เป็นต้น

การดำเนินงานเปิดศูนย์อเนกประสงค์ผู้สูงอายุปาลานในวันนั้นมีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ และยังมีกิจกรรมที่แสดงถึงการมีส่วนร่วม หรือความสามัคคีของคนในชุมชนอีกด้วย อาทิ กิจกรรมการทอดผ้าป่าสามัคคี โดยเป็นกิจกรรมที่คนในชุมชน หรือคนภายนอกชุมชนที่ทราบข่าวร่วมกันทำบุญ ซึ่งเงินที่ได้จากการทอดผ้าป่าในครั้งนี้จะนำไปสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์อเนกประสงค์ผู้สูงอายุปาลานต่อไป นอกจากกิจกรรมการทอดผ้าป่าแล้วยังมีกิจกรรมการตรวจสุขภาพทั้งกายและจิตใจ เช่นการวัดความดัน การชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง โดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองตอง ส่วนเรื่องสุขภาพจิตใจนั้นมีกิจกรรมให้คำปรึกษาทางด้านสุขภาพจิตใจ เช่น โรคซึมเศร้า โดยการสนับสนุนจากคณะกรรมการประสานงานสาธารณสุข อำเภอหางดง ร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่ทุกแห่ง โรงพยาบาลหางดง และโรงพยาบาลสวนปรุง นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมนวดแผนไทย โดยผู้สูงอายุในตำบลหนองตองสำหรับให้บริการแก่ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ที่สนใจ ประกอบกับมีกิจกรรมแข่งขันกีฬาเปตองระหว่างผู้สูงอายุ กับคนวัยอื่นๆ ในชุมชน เป็นต้น (การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม A001, A002, A011, B006)

นอกจากกิจกรรมที่ดำเนินโดยหน่วยงาน หรือองค์กรต่างๆ แล้ว ยังมีหน่วยงาน หรือองค์กรต่างให้การสนับสนุนอุปกรณ์ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ใช้ในการจัดงานในครั้งนี้ หรือใช้ในศูนย์อเนกประสงค์ผู้สูงอายุปาลาน เช่น บริษัท นัมชีเล็ง สนับสนุนน้ำดื่มสำหรับผู้เข้าร่วมงานเปิดศูนย์อเนกประสงค์ผู้สูงอายุปาลาน วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษสนับสนุนรถเข็นสำหรับผู้สูงอายุ และผู้พิการ โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการผลิตจากบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) จำกัด ส่วนวิทยาลัยเทคนิคอุบลราชธานีสนับสนุนรถสามล้อโยกสำหรับผู้พิการ ซึ่งเป็นการผลิตภายใต้โครงการรณรงค์จัดหาสามล้อโยกสำหรับคนพิการถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา 84 พรรษา โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และได้รับงบประมาณจากบริษัท ทรูมูฟ (true move) เป็นต้น ส่วนผู้ที่เข้าร่วมงานในครั้งนี้ที่ทางเทศบาลได้ส่งหนังสือเชิญนั้นมาจากหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน องค์กรอิสระ ประกอบด้วย ตัวแทนจากพัฒนาสังคมและความมั่นคงจังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 3 ศูนย์สุขภาพจิตที่ 10 คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ คณะเทคนิคการแพทย์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 1 เชียงใหม่ ประธานกรรมการเครือข่ายองค์กรผู้สูงอายุ เชียงใหม่ เทศบาลตำบลแม่เหียะ วัดต่างๆ นายกฯ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอหางดง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลหางดง นายอำเภอหางดง พัฒนาชุมชนอำเภอ สาธารณสุขอำเภอ มหาวิทยาลัย

นอร์ทเชียงใหม่ บริษัท นิมชีเส็ง สาขาตำบลหนองตอง ผู้กำกับสถานีตำรวจภูธรหนองตอง ผู้อำนวยการโรงเรียนในเขตตำบลหนองตอง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา พนักงาน เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ประธานอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ สมาชิกสภาเทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แม่บ้าน นักเรียน กลุ่มเกษตรกร และประชาชนทุกคนในชุมชน

การดำเนินงานของศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุปาดานนั้น มีการประชุมเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุที่ประกอบด้วยคณะกรรมการ ดังนี้ คณะกรรมการที่ปรึกษา คณะกรรมการบริหารศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุปาดาน และคณะกรรมการประจำหน่วยบริการ โดยกิจกรรมหลักของศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุปาดานมีดังนี้

ห้องออกกำลังกายและห้องกิจกรรมกายภาพบำบัดและฟื้นฟูที่มีเครื่องออกกำลังกายทั้งที่อยู่ภายในศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุ และภายนอกศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุ ซึ่งเครื่องออกกำลังกายต่างๆ เหล่านี้มีทั้งอุปกรณ์ที่เป็นลักษณะแบบสากล เช่น ลูกวิ่งไฟฟ้า จักรยานไฟฟ้า เป็นต้น อุปกรณ์ออกกำลังกายที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นวัสดุทางเลือก เช่น ครกกระเดื่องซึ่งเป็นวัสดุทางเลือกที่หาง่ายภายในท้องถิ่น ซึ่งใช้ในการออกกำลังกาย โหม่งไม้ใช้ออกกำลังกายเพื่อช่วยการเคลื่อนไหวของหัวไหล่และแขน เป็นต้น ดังแสดงในแผนภาพที่

แผนภาพที่ 5.2 แผนภาพแสดงอุปกรณ์ออกกำลังกายที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

ห้องอบสมุนไพรเพื่อบำบัดรักษา และฟื้นฟูสุขภาพของผู้สูงอายุ ผู้พิการ และทุกคนในชุมชนที่สนใจ ซึ่งภายในห้องดังกล่าวจะมีกิจกรรมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และดำเนินการโดยครูภูมิปัญญา เช่น การย่ำขาง เป็นการบำบัดรักษาอาการเจ็บปวดตามร่างกายแบบพื้นบ้านล้านนาอีกวิธีหนึ่ง โดยหมอ

จะใช้ทำขุบน้ำยา ยำบนขาง (ผาลไถ) ที่เผาไฟจนร้อนแดง แล้วไปย่ำบนร่างกายของผู้ป่วย พร้อมกับเสกคาถาอาคมกำกับ โดยจะใช้รักษาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ เอ็น ข้อ กระดูก อาการชาตามมือ เท้า แขน ขา อัมพฤกษ์ อัมพาต นอกจากนี้ยังมีการดองเส้น ซึ่งเป็นการบำบัดรักษาด้วยการดองเส้น เป็นภูมิปัญญาด้านนาโบราณ วิธีการคล้ายกับการนวดเส้นแต่ใช้ค้อนดอกแหน เพื่อให้เส้นที่ตึง หย่อนยานให้หายจากโรคอัมพฤกษ์ อัมพาต เส้นเอ็นพิการ กระดูกทับเส้น ปวดข้อ ปวดหัวเข่า และปวดทั่วร่างกาย เป็นต้น และยังมีกิจกรรมการฝังเข็ม ซึ่งเป็นการแพทย์ทางเลือก เพื่อช่วยปรับสมดุลของระบบพลังงานที่ไหลเวียนในร่างกายอีกด้วย

ห้องนวดแผนไทย เป็นห้องที่จัดให้มีกิจกรรมการนวดแผนโบราณให้กับผู้สูงอายุ ผู้พิการ และคนในชุมชนที่สนใจ ซึ่งผู้ที่จะเป็นคนนวดนั้นก็จะเป็นคนในชุมชน ทั้งผู้สูงอายุ ผู้พิการ ที่ได้รับการฝึกหลักสูตรการยกระดับฝีมือสาขาการนวดแผนไทยจากกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน

นอกจากนี้ศูนย์อเนกประสงค์ผู้สูงอายุปาลานยังมีการจัดกิจกรรมทางด้านการออกกำลังกาย เช่นการเดินแอโรบิกเพื่อสุขภาพ โดยชมรมรักษาสภาพตำบลหนองตอง และมีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมกีฬาที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และคนในชุมชน เช่น ลานกีฬาเบดอง โดยชมรมเบดองตำบลหนองตอง ประกอบกับทางเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาได้ขยายเครือข่ายศูนย์อเนกประสงค์ผู้สูงอายุ โดยใช้ศูนย์อเนกประสงค์ผู้สูงอายุปาลานแห่งนี้เป็นศูนย์กลางในการขยายเครือข่ายดังกล่าว จะเห็นได้ว่าศูนย์อเนกประสงค์ผู้สูงอายุปาลานนั้นจะเน้นกิจกรรมทางด้านสุขภาพ เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ และผู้พิการนั้นส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาทางด้านสุขภาพไม่ว่าจะเป็นการเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ การเจ็บป่วยที่เกิดจากอุบัติเหตุ เป็นต้น ซึ่งทางเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา เล็งเห็นถึงปัญหาดังกล่าวจึงเป็นผลทำให้ทางเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาจัดตั้งศูนย์อเนกประสงค์ผู้สูงอายุปาลานแห่งนี้ขึ้นมา เพื่อเป็นการบำบัดและฟื้นฟูสุขภาพผู้สูงอายุ และผู้พิการ โดยกิจกรรมที่ศูนย์อเนกประสงค์ผู้สูงอายุปาลานแห่งนี้ดำเนินการประกอบด้วย กิจกรรมออกกำลังกาย-กิจกรรมกายภาพบำบัด และฟื้นฟู ห้องอบสมุนไพร และนวดแผน เพราะกิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมทางด้านการบำบัดและฟื้นฟูสุขภาพผู้สูงอายุ และผู้พิการ อีกเหตุผลหนึ่งก็คือ เพื่อเป็นการดึงศักยภาพ และเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จึงนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมา โดยผู้ที่มีความรู้ หรือที่เรียกว่า ครูภูมิปัญญาซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนนั่นเอง

จากการดำเนินงานของศูนย์อเนกประสงค์ของผู้สูงอายุทั้ง 3 ศูนย์ของตำบลหนองตองนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นการดำเนินงานที่มีวัตถุประสงค์หลัก คือ ต้องการให้คนในชุมชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุ และผู้พิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ได้รับสิทธิตามสมควรที่จะได้รับ และสามารถดำรงชีวิตอยู่โดยไม่มีปัญหาทั้งปัญหาด้านสุขภาพกายหรือจิตใจโดยใช้ศูนย์อเนกประสงค์ของผู้สูงอายุเป็นกลไกในการดำเนินงาน ซึ่งการดำเนินงานเพื่อให้วัตถุประสงค์ดังกล่าวสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยการเข้ามาดูแลของหน่วยงานหรือองค์กร นั่นคือ เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาที่เป็นองค์กรหลักในการเข้ามาดูแลหรือการเข้ามาบริหาร

จัดการศูนย์เเนกประสงค์ของผู้สูงอายุ แต่การดำเนินงานของเทศบาลตำบลหนองดงพัฒนาเพียงองค์กรเดียวจะประสบผลสำเร็จไม่ได้ ทางเทศบาลตำบลหนองดงพัฒนาจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงาน หรือองค์กรอื่นทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงภาคประชาชนชนเข้ามาให้การสนับสนุน โดยเทศบาลตำบลหนองดงพัฒนาเป็นศูนย์กลางในการติดต่อสื่อสาร ประสานงาน การแลกเปลี่ยนทรัพยากร หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆกับองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ เช่น เทศบาลตำบลหนองดงพัฒนาดำเนินโครงการขยายการดำเนินงานศูนย์เเนกประสงค์ผู้สูงอายุไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ อำเภอหางดง จำนวน 11 แห่ง ซึ่งเทศบาลตำบลหนองดงพัฒนาต้องติดต่อประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ อำเภอหางดง จำนวน 11 แห่งนั้น เพื่อเรียนรู้เข้าร่วมการอบรม และทางเทศบาลตำบลหนองดงพัฒนายังต้องขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนผู้สูงอายุเพื่อนำงบประมาณมาดำเนินโครงการดังกล่าวอีกด้วย

จากกรณีตัวอย่างของการดำเนินโครงการหรือการจัดกิจกรรม หรือที่เรียกว่าเป็นการบริหารจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุ และเครือข่ายผู้พิการ โดยมีเทศบาลตำบลหนองดงพัฒนาเป็นองค์กรหลักหรือเป็นแกนนำหลักนั้น จะเห็นได้ว่า เทศบาลตำบลหนองดงพัฒนาจะกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆร่วมกับภาคีเครือข่าย เช่น คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น ซึ่งวัตถุประสงค์ที่กำหนดร่วมกันก็จะมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะของกิจกรรม โดยเทศบาลตำบลหนองดงพัฒนาจะเป็นแกนนำหลักในการระดมความคิดเห็นจากภาคีเครือข่ายในการกำหนดวัตถุประสงค์ เช่น กิจกรรมการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ และผู้พิการ หรือกิจกรรมการส่งเสริมทางด้านอาชีพ เป็นต้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ และผู้พิการให้มีความมั่นคง ปลอดภัย และสามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมดังกล่าว ทางเทศบาลตำบลหนองดงพัฒนาได้ระดมความคิดเห็นจาก คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ครอบครัวของผู้สูงอายุ ผู้พิการ คนในชุมชน รวมถึงผู้สูงอายุ และผู้พิการ เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน นอกจากทางเทศบาลตำบลหนองดงพัฒนาจะระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกับภาคีเครือข่ายแล้ว เทศบาลตำบลหนองดงพัฒนายังมีรูปแบบการก่อตั้งเครือข่าย นั่นคือการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยนทรัพยากรกับภาคีเครือข่าย โดยอาศัยวิธีการแบบเป็นทางการ กึ่งทางการ และไม่เป็นทางการ เช่น การติดต่อโดยใช้หนังสือราชการ การประกาศเสียงตามสาย วิธีการแบบบอกต่อ ปากต่อปาก เป็นต้น นอกเหนือจากการกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันของเทศบาลตำบลหนองดงพัฒนากับภาคีเครือข่าย และรูปแบบการก่อตั้งเครือข่ายที่หลากหลายแล้ว เทศบาลตำบลหนองดงพัฒนาในฐานะที่เป็นแกนนำหลักในการบริหารจัดการเครือข่ายทั้งเครือข่ายผู้สูงอายุ และเครือข่ายผู้พิการนั้น เทศบาลตำบลหนองดงพัฒนายังมีการกำหนดนโยบาย และอาศัยลักษณะทางภูมิประเทศ และลักษณะทางสังคม เพื่อสนับสนุนให้การ

ดำเนินงานของเครือข่าย และบริหารจัดการเครือข่ายของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาดำเนินไป ด้วยความเรียบร้อย และประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

5.2.2 การดำเนินโครงการหรือการจัดกิจกรรมโดยมีองค์กรอื่นๆ เป็นองค์กรหลัก

เป็นการดำเนินงานโดยองค์กรอื่นไม่ว่าจะเป็น องค์กรภาครัฐ หรือภาคเอกชน เป็นองค์กรหลักในการดำเนินงาน ซึ่งไม่ใช่เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาเป็นองค์กรหลัก โดยโครงการหรือกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ และผู้พิการนั้นองค์กรเหล่านั้นจะกำหนดขึ้นมาตามนโยบายขององค์กร หรือตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นขณะนั้น ซึ่งองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการเข้ามาดำเนินโครงการหรือการจัดกิจกรรมในเขตตำบลหนองตอง นั่นคือ มูลนิธิแก้ว-อรุณเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ และชมรมสามัคคี โรงพยาบาลสวนปรง ซึ่งมูลนิธิแก้ว-อรุณเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพมีจุดเริ่มต้นมาจาก ความประสงค์ของนางวิจิตร ลิมอรุณ (ผู้ป่วยจิตเวช) ได้รับที่ดินมรดกส่วนหนึ่ง แล้วดำเนินการขายที่ดินส่วนนั้น แล้วจัดสรรเงินจำนวน 10 ล้านบาท จัดตั้งมูลนิธิแก้ว-อรุณเพื่อเป็นอนุสรณ์แด่ บิดามารดา ซึ่งนางวิจิตร ลิมอรุณ และสามีได้ช่วยกันดำเนินการจัดตั้งมูลนิธิแก้ว-อรุณขึ้น ซึ่งมูลนิธิแก้ว-อรุณได้รับอนุญาตในการจัดตั้งเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พุทธศักราช 2551 และได้จดทะเบียนตามกฎหมายเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พุทธศักราช 2551 และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการบริหารมูลนิธิแก้ว-อรุณ ประกอบด้วย ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ คณะกรรมการจำนวน 4 ท่าน เภรณญิก เลขาณการ และที่ปรึกษา โดยมูลนิธิแก้ว-อรุณมีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยจิตเภท และครอบครัวในชุมชน เพื่อสนับสนุน และทำงานร่วมกับองค์กรอื่นๆที่มีวัตถุประสงค์ในการดูแลผู้ป่วยจิตเภท และครอบครัว เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม เพื่อดำเนินการสาธารณประโยชน์ หรือร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่นๆ และทางมูลนิธิแก้ว-อรุณไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ประการใด โดยมูลนิธิแก้ว-อรุณจะดำเนินการเกี่ยวกับการฟื้นฟูผู้ป่วยจิตเวช เพราะทางมูลนิธิแก้ว-อรุณได้ตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นที่ผู้ป่วยจะต้องได้รับการฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง ภายหลังออกจากโรงพยาบาล โดยทางมูลนิธิมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมค่ายครอบครัว การจัดไปทัศนศึกษา การจัดตั้งกองทุนฟื้นฟูอาชีพผู้ป่วย การมอบรางวัลให้ผู้ป่วยดีเด่น เป็นต้น

ส่วนชมรมสามัคคี โรงพยาบาลสวนปรงนั้น มีจุดเริ่มต้นจากความห่วงใยของโรงพยาบาลสวนปรงต่อผู้ป่วยจิตเวช ไม่อยากให้กลับมามีอาการซ้ำอีกภายหลังจากการที่ได้รับการดูแลจนมีอาการดีขึ้นแล้ว และเพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลจากญาติอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง ทางโรงพยาบาลสวนปรงจึงให้การสนับสนุนญาติผู้ป่วยและผู้ที่เกี่ยวข้องจัดตั้งชมรมสามัคคีขึ้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2543 ซึ่งชมรมสามัคคีได้ทำกิจกรรมต่างๆมาโดยตลอด เช่น การจัดประชุมประจำเดือนเพื่อเพิ่มความรู้ ทักษะ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วย การเยี่ยมบ้านสมาชิก การร่วมงานประเพณี และศาสนา การนำสมาชิกเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา ทัศนศึกษา เข้าค่ายฝึกทักษะทั้งในจังหวัด เชียงใหม่ กรุงเทพฯและต่างจังหวัด เป็นต้น ซึ่งประธานมูลนิธิแก้ว-อรุณ และประธานชมรมสาม

สัมพันธ์ ซึ่งเป็นบุคคลคนเดียวกัน ทำการปรึกษา ระดมความคิดเห็นกับคณะกรรมการของทั้ง 2 องค์กร มีมติว่า ต้องการขยายการดำเนินงานเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยออกสู่ชุมชนต่างๆภายในจังหวัด เชียงใหม่ เพราะญาติและผู้ป่วยที่อยู่ห่างไกลเดินทางมาร่วมกิจกรรมที่โรงพยาบาลสวนปรุงด้วยความ ลำบาก ทางมูลนิธิแก้ว-อรุณจึงจึงต้องร่วมกับชมรมสถานสัมพันธ์ ในการขยายการดำเนินงานเพื่อการ ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยออกสู่ชุมชน โดยอาศัยวิธีการที่ประธานมูลนิธิแก้ว-อรุณ และประธานชมรม สถานสัมพันธ์ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชนดำเนินการลงพื้นที่ในชุมชนต่างๆ เพื่อนำเสนอถึงจุดมุ่งหมายของมูลนิธิแก้ว-อรุณ และจุดมุ่งหมายของชมรมสถานสัมพันธ์ และเพื่อ นำเสนอถึงความสำคัญ และความจำเป็นที่ผู้ป่วยจะต้องได้รับการฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น ซึ่งทาง มูลนิธิแก้ว-อรุณ และชมรมสถานสัมพันธ์ สามารถขยายการดำเนินออกสู่ชุมชนต่างๆภายในจังหวัด เชียงใหม่ และจังหวัดใกล้เคียง อาทิ ชมรมสายสัมพันธ์สันกำแพง ชมรมจิตสหายด้วยชุมชนคนบ้าน โศก ชมรมออนใต้ ชมรมเหมืองหม้อ ชมรมจิตอาสา ร้องเม็งรักชุมชน (ตำบลหนองแห่ย์) ชมรมเปี่ยม ด้วยรัก อำเภอแมริ่ม ชมรมจิตอาสา อำเภอ จอมทอง รวมถึงทางมูลนิธิแก้ว-อรุณและชมรมสถานสัมพันธ์ ได้ขยายการทำงานมาในเขตตำบลหนองตอง ทางตำบลหนองตองจึงเข้าร่วม โครงการดังกล่าว โดยใช้ ชื่อว่า ชมรมร่วมใจสมานจิต ตำบลหนองตอง ซึ่งเริ่มแรกเป็นชมรมที่ดูแลผู้พิการทางจิต และระยะเวลา ต่อมาการดำเนินงานในการดูแลผู้พิการของชมรมร่วมใจสมานจิตนั้น ครอบคลุมผู้พิการทุกประเภท จากการขยายการทำงานของชมรมสถานสัมพันธ์ไปสู่ชุมชนต่างๆ ทางคณะกรรมการได้ทบทวนบทบาท ของชมรมสถานสัมพันธ์อีกครั้งหนึ่ง และพิจารณาแล้วเห็นว่างานที่ชมรมสถานสัมพันธ์ได้ดำเนินการ แท้จริงแล้วก็คือ งานของสมาคมนั่นเอง จึงมีมติให้ดำเนินการจัดตั้ง สมาคมสถานสัมพันธ์ โรงพยาบาล สวนปรุง โดยสมาคมจะรับงานเดิมของชมรมสถานสัมพันธ์มาดำเนินการทั้งหมด

โครงการ หรือกิจกรรมที่สำคัญ และเป็นประโยชน์สำหรับสมาชิกชมรมร่วมใจสมานจิต ตำบล หนองตอง นั่นคือ กิจกรรมค่ายครอบครัว ที่มีการดำเนินการมาหลายครั้ง โดยมูลนิธิแก้ว-อรุณ ร่วม ดำเนินการกับสมาคมสถานสัมพันธ์ ซึ่งกิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการฟื้นฟูสมรรถภาพของ ผู้ป่วยจิตเวช เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ป่วย ผู้ดูแล เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ เครือข่ายเพื่อการดูแลผู้ป่วยจิตเวช และเพื่อให้ชุมชนมีความรู้เรื่อง โรคจิตเวชและการป้องกันแก้ไขที่ ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งกิจกรรมในค่ายครอบครัวนี้จะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ เป็นการฝึกเข้าสังคม ของผู้ป่วยที่เข้าร่วมกิจกรรมค่าย เช่น กิจกรรมออกกำลังกาย เป็นกิจกรรมที่สามารถช่วยให้ผู้ป่วยฟื้นฟู ทั้งสุขภาพกาย และสุขภาพจิตใจได้ กิจกรรมพาเที่ยวนอกสถานที่ เพื่อผ่อนคลาย ลดความเครียด และ เป็นการฝึกเข้าสังคม นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้ป่วย ผู้ดูแลผู้ป่วย และทีมงานร่วมกันคิด เพื่อ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเกี่ยวกับประเด็นในการฟื้นฟูผู้ป่วยในแต่ละชุมชนอีกด้วย

โดยการดำเนินกิจกรรมค่ายครอบครัวนี้ มูลนิธิแก้ว-อรุณ และสมาคมสถานสัมพันธ์ จะเป็น องค์กรที่ให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรมดังกล่าว ประกอบกับทางมูลนิธิแก้ว-

อรุณ และสมาคมสถานสัมพันธ์ยังได้สนับสนุนทางด้านบุคลากรสำหรับการจัดกิจกรรมในครั้งนี้อีกด้วย เช่น ทีมงานที่คอยดูแลการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในค่าย เป็นต้น ซึ่งการจัดกิจกรรมค่ายครอบครัวนั้น ทางมูลนิธิแก้ว-อรุณ และสมาคมสถานสัมพันธ์จะติดต่อประสานงานกับองค์กร หรือชุมชนที่จะเข้าไป จัดกิจกรรมค่ายครอบครัว เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล วัด โรงเรียน เป็นต้น โดยอาศัย วิธีการแบบเป็นทางการ และกึ่งทางการ อาทิ การส่งหนังสือเพื่อขอใช้สถานที่ การโทรศัพท์กับองค์กร ที่เกี่ยวข้อง หรือเจ้าของสถานที่เพื่อเป็นการติดต่อในเบื้องต้น นอกจากนี้ทางมูลนิธิแก้ว-อรุณ และ สมาคมสถานสัมพันธ์ยังต้องติดต่อประสานงานกับชมรมในชุมชนต่างๆ รวมถึงชมรมร่วมใจสมานจิต ตำบลหนองตอง โดยอาศัยวิธีการแบบไม่เป็นทางการ นั่นก็คือ การติดต่อกันโดยอาศัยความสัมพันธ์ ส่วนตัว เช่น การพูดคุยกันแบบเป็นกันเองกับประธานชมรมเหล่านั้น ซึ่งชมรมร่วมใจสมานจิต ตำบล หนองตองก็อาศัยวิธีการแบบนี้ เพื่อขอความร่วมมือให้ทางชมรมคัดเลือกตัวแทนผู้พิการทางจิตพร้อม กับผู้ดูแลผู้พิการในการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายครอบครัวดังกล่าว (สรุปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล B004)

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเดินในสวนสัตว์เชียงใหม่ เพื่อผู้ป่วยจิตเวช (Mental Disorder: DE stigmatization Walk Rally) ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการออกกำลังกาย ผ่อนคลาย ความตึงเครียดทั้งทางกายและทางจิตใจ สร้างความรู้ความเข้าใจที่ดีต่อผู้ป่วยจิตเวช และประชาชน ทั่วไป รวมถึงเป็นการหารายได้ โดยการขายบัตรให้กับผู้ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมนี้รายได้ก็เพื่อใช้ในการ ดำเนินงานดูแลผู้ป่วยจิตเวชของชมรมในชุมชนต่างๆ รวมถึงชมรมร่วมใจสมานจิตตำบลหนองตอง ภายใต้การดำเนินการของสมาคมสถานสัมพันธ์ โรงพยาบาลสวนปรุงต่อไป

“...เราก็ตายบัตร เงินที่ได้จากการขายบัตรก็เป็นค่าอาหารที่ทานกัน กับรางวัล ไม่ได้เอามาเป็น กำไร ใช้ทุนหมุนเวียนใช้แล้วหมดไป...” (ผู้ให้สัมภาษณ์ B003)

โดยการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว สมาคมสถานสัมพันธ์ โรงพยาบาลสวนปรุงได้ประสานงานกับ ภาควิชากิจกรรมบำบัด คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สโมสรโรตารีเชียงใหม่ภูพิงค์ และสวนสัตว์เชียงใหม่ เพื่อขอรับการสนับสนุนทางด้านต่างๆ เช่น ด้านงบประมาณในการดำเนินการ จัดกิจกรรมดังกล่าว ด้านบุคลากรเพื่อมาดำเนินการ หรือดูแลการจัดกิจกรรมครั้งนี้ รวมถึงขอสนับสนุน ทางด้านสถานที่ในการจัดกิจกรรมดังกล่าว เป็นต้น

จากการดำเนินของมูลนิธิแก้ว-อรุณ และสมาคมสถานสัมพันธ์ โรงพยาบาลสวนปรุงนั้น จะเห็น ได้ว่าเป็นการดำเนินงานที่มีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อส่งเสริมการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ป่วยจิตเวช หลังจากได้รับการรักษาจนดีขึ้นแล้ว ซึ่งการดำเนินงานเพื่อให้วัตถุประสงค์ของกิจกรรมต่างๆ ประสบ ผลสำเร็จตามที่ต้องการได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กร หรือหน่วยงานอื่นๆ และต้องอาศัย ความร่วมมือจากชมรมในชุมชนต่างๆ ที่เป็นเครือข่ายเข้ามาให้การสนับสนุน โดยทางมูลนิธิแก้ว-อรุณ และสมาคมสถานสัมพันธ์ เป็นศูนย์กลางในการติดต่อสื่อสาร ประสานงาน การแลกเปลี่ยนทรัพยากร หรือข้อมูลต่างๆ กับองค์กร หรือหน่วยงาน และกับชมรมในชุมชนต่างๆ ที่เป็นเครือข่าย เช่น มูลนิธิ

แก้ว-อรุณ ร่วมกับสมาคมสามัคคีพันธ์จัดกิจกรรมค่ายครอบครัว ซึ่งทางมูลนิธิแก้ว-อรุณ ร่วมกับสมาคมสามัคคีพันธ์ติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน องค์กร หรือชุมชนที่จะเข้าไปจัดกิจกรรมดังกล่าว เป็นต้น

จากกรณีตัวอย่างของการดำเนินโครงการหรือการจัดกิจกรรม หรือที่เรียกว่าเป็นการบริหารจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุ และเครือข่ายผู้พิการ โดยมีองค์กรอื่นๆเป็นองค์กรหลัก หรือเป็นแกนนำหลักนั้น จะเห็นได้ว่า องค์กรเหล่านั้นจะกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆร่วมกับภาคีเครือข่าย เช่น โรงพยาบาลสวนปรุง ชมรมในชุมชนต่างๆที่เป็นเครือข่าย เป็นต้น ซึ่งวัตถุประสงค์ที่กำหนดร่วมกันก็จะมี ความแตกต่างกันไปตามลักษณะของกิจกรรม โดยองค์กรเหล่านั้นจะเป็นแกนนำหลักในการระดมความคิดเห็นจากภาคีเครือข่าย และเป็นแกนนำหลักในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งองค์กรเหล่านั้นมีรูปแบบการก่อตั้งเครือข่ายที่แตกต่างกันออกไป เช่น การติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร การแลกเปลี่ยนทรัพยากรกับภาคีเครือข่าย โดยอาศัยวิธีการแบบเป็นทางการ กึ่งทางการ และไม่เป็นทางการ เช่น การติดต่อโดยใช้หนังสือราชการ การติดต่อกันโดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว เป็นต้น นอกเหนือจากการกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันขององค์กรต่างๆเหล่านั้นกับภาคีเครือข่าย และรูปแบบการก่อตั้งเครือข่ายที่หลากหลาย และในฐานะที่เป็นแกนนำหลักในการบริหารจัดการเครือข่ายแล้ว องค์กรเหล่านั้นยังต้องอาศัยลักษณะทางภูมิประเทศ และลักษณะทางสังคม เพื่อสนับสนุนให้การดำเนินงานของเครือข่าย และบริหารจัดการเครือข่ายดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

5.2.3 การดำเนินโครงการหรือการจัดกิจกรรมที่มีชมรมที่เป็นตัวแทนจากภาคประชาชนเข้ามาเป็นแกนนำหลัก

การดำเนินโครงการหรือการจัดกิจกรรมที่เห็นเด่นชัด ก็คือ การดำเนินงานโดยชมรมร่วมใจสามานจิตตำบลหนองดอง เข้ามาเป็นแกนนำหลัก และจากการสนทนากลุ่มทำให้ทราบว่าความคิดเห็นส่วนใหญ่ของผู้ที่ได้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ ซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชนมีความต้องการให้ชุมชนเป็นแกนนำหลักในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ และผู้พิการ ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพ ด้านรายได้ ด้านสิทธิต่างๆ เป็นต้น เพราะผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มให้เหตุผลว่าชุมชนหรือภาคประชาชนยังเป็นส่วนที่สำคัญ และเป็นส่วนที่ทำให้กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการประสบผลสำเร็จและมีความยั่งยืน โดยประธานผู้สูงอายุแต่ละหมู่บ้านมองว่า ควรให้ชุมชนมาเป็นแกนนำหลักในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพราะชุมชนมีความใกล้ชิดกับผู้สูงอายุและผู้พิการและชุมชนก็จะทราบถึงปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุและผู้พิการเป็นอย่างดีก็จะสามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุและผู้พิการได้อย่างทั่วถึง ครอบคลุม ส่วนผู้ใหญ่บ้านให้ความเห็นว่า ถ้าให้ชุมชนเป็นแกนนำหลักในการบริหารจัดการหรือดำเนินกิจกรรมต่างๆด้วยตัวชุมชนเอง ชุมชนก็สามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้โดยไม่ต้องไปรอการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ สำหรับตัวแทนอาสาสมัคร

สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตัวแทนอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อผส.) มีความเห็นว่า ชุมชนมีความเข้าใจในตัวของผู้สูงอายุและผู้พิการในชุมชนมากกว่าบุคคลกลุ่มอื่นๆ เพราะฉะนั้นชุมชนก็เหมาะที่จะดำเนินการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการต่างๆที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการได้ดีกว่าคนกลุ่มอื่นๆ ส่วนผู้สูงอายุที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้าน, ผู้พิการที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่าย, และผู้พิการในแต่ละหมู่บ้านมีความคิดเห็นตรงกันว่า ถ้าให้ชุมชนมาเป็นแกนนำหลักก็จะสามารถเข้าใจถึงความต้องการของตัวผู้สูงอายุและผู้พิการได้เป็นอย่างดี (ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม A004, A005, A006, A007, A011, A012, B005, B006) แต่ก่อนที่ชมรมร่วมใจสมานจิตตำบลหนองตองจะเข้ามาเป็นแกนนำหลักได้นั้น ทางชมรมร่วมใจสมานจิตภายใต้การนำของประธานชมรมร่วมใจสมานจิตจะต้องดำเนินการ เพื่อทำความเข้าใจกับคนในชุมชนให้มีความเข้าใจร่วมกันในเรื่องความเท่าเทียมกันของคนทุกคน โดยรายแรกที่ประธานชมรมร่วมใจสมานจิตทำการทดสอบนั้น เป็นผู้ป่วยทางจิต ซึ่งวิธีการทดสอบนั้น ก็คือ การพาผู้ป่วยทางจิตไปทานข้าวที่งานศพ ซึ่งผลตอบรับคือทุกคนที่มาร่วมงานมองผู้ป่วยคนนั้นด้วยความไม่เป็นมิตร แต่ประธานชมรมร่วมใจสมานจิตได้เข้าไปทำความเข้าใจกับชาวบ้านที่มาร่วมงานครั้งนั้นถึงเหตุผลที่ประธานชมรมร่วมใจสมานจิตได้ดำเนินการแบบนี้

“...เขามีความเป็นคนเท่ากับทุกคน เท่ากันหมดความเป็นคนของเขาเท่ากับเราตรงไหนรู้ไหม ตอนที่เขาอ้วนออกมาจากท้องแม่ เขาก็ไม่มีอะไรติดตัว เราก็ไม่มีอะไรติดตัว ต่างกันเพียงเพศหญิงเพศชายเท่านั้น เพราะฉะนั้นเขามีค่าของคนเท่าเรา...” (ผู้ให้สัมภาษณ์ B001)

จะเห็นได้ว่าการกระทำของประธานชมรมร่วมใจสมานจิตนั้นก็เพื่อให้ทุกคนในชุมชนเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยทางจิตได้มีโอกาสในการเข้าสังคม ซึ่งทุกคนก็มีความเข้าใจในเจตนารมณ์ของประธานชมรมร่วมใจสมานจิต แต่การดำเนินงานของชมรมร่วมใจสมานจิตจะสำเร็จไม่ได้เลยถ้าขาดทีมงานที่เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการชมรมร่วมใจสมานจิต ซึ่งวิธีการจัดหาทีมงานนั้น จะประกาศเสียงตามสายเพื่อรับสมัครผู้ที่มีจิตอาสาเพื่อเข้ามาดูแลผู้ป่วยทางจิตในชุมชน ซึ่งมีผู้ที่ให้ความสนใจเข้าร่วมเป็นจิตอาสาเป็นจำนวนมาก และทางชมรมร่วมใจสมานจิตยังการดำเนินกิจกรรมต่างๆมากมาย ซึ่งกิจกรรมหนึ่งที่มีผลการดำเนินงานที่เด่นชัด และเป็นประโยชน์กับสมาชิกชมรมนั้นคือ ชมรมร่วมใจสมานจิต โดยประธานชมรมติดต่อประสานงานขอความร่วมมือกับ โรงพยาบาลหางดง เกี่ยวกับการจ่ายยาให้กับผู้ป่วยที่อยู่ในเขตตำบลหนองตอง ให้ย้ายสถานที่ในการรับยาของผู้ป่วยจากโรงพยาบาลสวนปรุง มาสู่ฝ่ายจิตเวชของโรงพยาบาลหางดง เพราะได้รับการร้องขอจากผู้ป่วยที่ต้องทานยาอย่างสม่ำเสมอ แต่การเดินทางไปที่โรงพยาบาลสวนปรุงเพื่อขอรับยา ผู้ป่วยมีความเดือดร้อนมาก ต้องเสี่ยงกับการเกิดอุบัติเหตุ ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปรับยาดังกล่าว ซึ่งโรงพยาบาลหางดงก็ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีทำการประสานงานกับโรงพยาบาลสวนปรุงเพื่อขอประวัติ การใช้ยาของผู้ป่วยกับโรงพยาบาลสวนปรุงจนสามารถนำยามาไว้ที่โรงพยาบาลหางดงได้สำเร็จ

“...ฝ่ายจิตเวชและกลุ่มจิตยา โรงพยาบาลทางคงมีความยินดีที่จะให้ความช่วยเหลือในเรื่องการนำประวัติการใช้ยาของผู้พิการทางจิตจากโรงพยาบาลสวนปรุงและนำมาไว้ที่โรงพยาบาลทางคง...” (ผู้ให้สัมภาษณ์ B007)

แต่การเดินทางไปรับยาที่โรงพยาบาลทางคง สำหรับผู้ป่วยบางรายก็ถือว่ายังไกลอยู่ ผู้ป่วยอาจจะไม่ทานยาอย่างสม่ำเสมอ เพราะการเดินทางไปรับยานั้นลำบาก ทางประธานชมรมร่วมใจสามานจิตก็ดำเนินการติดต่อขอความร่วมมือกับโรงพยาบาลทางคงอีกครั้ง เพื่อขอความร่วมมือให้ฝ่ายจิตเวชโรงพยาบาลทางคงให้นำยาของผู้ป่วยในเขตตำบลหนองตอง มาจ่ายให้ที่สถานีนามัย เดือนละครั้ง ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ส่วนเรื่องการทานยาของผู้ป่วยนั้นทางทีมของชมรมร่วมใจสามานจิตจะเป็นผู้คอยติดตาม ดูแลอย่างใกล้ชิด และจูงมูงหมายร่วมสูงสุดของชมรมร่วมใจสามานจิตในการดำเนินงานครั้งนี้ ก็คือ ผู้ป่วยทานยาเป็นประจำ สามารถประกอบอาชีพได้ เลี้ยงตนเองได้ และสามารถเข้าสู่สังคมได้นั่นเอง

นอกจากนี้ทางชมรมร่วมใจสามานจิตยังส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้ป่วยทางจิตที่มีอาการดีขึ้นมากแล้วได้ประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงดูตนเอง และยังสามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ โดยทางชมรมร่วมใจสามานจิตจะสอบถามจากผู้ป่วยว่า ชอบทำอะไร หรือมีความสามารถด้านไหน จากนั้นทางชมรมร่วมใจสามานจิตจะดำเนินการติดต่อกับบุคคล หรือองค์กรต่างๆทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน เพื่อขอรับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณ อุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ เช่น ผู้ป่วยในหมู่ที่ 8 คนหนึ่งชอบตัดผม ตัดผมในเล้าไก่ ทางชมรมร่วมใจสามานจิตจึงดำเนินการหาเครื่องมือให้กับผู้ป่วยรายนั้น ซึ่งผู้ป่วยก็สามารถออกมาเปิดร้านหน้าตลาดบวกรก เสียค่าเช่าสถานที่เดือนละสองพัน แต่เมื่อทางเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาดำเนินการสร้างตลาด และสร้างห้องแถว ทางชมรมร่วมใจสามานจิตจึงขอความร่วมมือกับเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาให้สนับสนุนสถานที่ในการประกอบอาชีพ จำนวน 1 ห้อง โดยเสียค่าเช่าเดือนละ 1,000 บาท ซึ่งน้อยกว่าเช่าสถานที่เดิม ผู้ป่วยรายนั้นจึงนำเงินอีก 1,000 บาทไปเป็นเงินผ่อนเครื่องปรับอากาศ แต่มีคนในชุมชนที่ใจดีซื้อเงินสดค่าเครื่องปรับอากาศให้แล้ว และให้ผู้ป่วยรายนั้นผ่อนโดยไม่เสียดอกเบี้ย นอกจากนี้ทางชมรมร่วมใจสามานจิตยังมีการประกาศถึงความพร้อมของสมาชิกชมรม และอยากให้ทุกคนเข้าไปอุดหนุนเขา อีกรายหนึ่งต้องการมีรายได้ ทางชมรมร่วมใจสามานจิตจึงติดต่อขอความอนุเคราะห์กับผู้ประกอบการกะชังปลา เพื่อรับผู้ป่วยรายนี้เข้าทำงานซึ่งผู้ประกอบการกะชังปลา ก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

นอกจากกิจกรรมดังกล่าวข้างต้นแล้ว ชมรมร่วมใจสามานจิตยังดำเนินโครงการฟื้นฟูสมรรถนะทางร่างกายผู้สูงอายุ และการพัฒนาสมรรถนะผู้ด้อยโอกาส และประชาชนทั่วไป ซึ่งโครงการดังกล่าวมีจุดเริ่มต้นจากชมรมร่วมใจสามานจิตเล็งเห็นถึงความต้องการของผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และประชาชนทั่วไปที่เข้ารับการบำบัดรักษาจากโรงพยาบาล ยังมีความจำเป็นที่ต้องได้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถนะ และพัฒนาสมรรถภาพทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ให้มีสุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์ และเพื่อ

ป้องกัน หลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่จะกลับเข้าไปรักษาที่โรงพยาบาลซ้ำอีก ซึ่งวัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการดังกล่าว ก็เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส และประชาชนทั่วไปได้รับการฟื้นฟูสุขภาพหลังเข้ารับการบำบัดรักษา เพื่อสร้างเสริมและป้องกันสภาพร่างกายและจิตใจให้เป็นปกติ ไม่มีผลกระทบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม และเพื่อให้โอกาสแก่ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส และประชาชนทั่วไปที่ยังไม่ได้รับการฟื้นฟูสุขภาพ ให้มีสุขภาพที่ดีขึ้นหน้า โดยการดำเนินโครงการดังกล่าว ชมรมร่วมใจสมานจิตตำบลหนองตอง ซึ่งเป็นแกนนำหลักในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน หรือองค์กรต่างๆ เช่นการขอความร่วมมือกับ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 1 เชียงใหม่ ตามแผนสุขภาพชุมชนระดับหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น และขอความร่วมมือกับเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา ตามแผนงานประเภท 3 การสร้างเสริมสุขภาพโดยประชาชน และชุมชนท้องถิ่น ซึ่งการขอความร่วมมือดังกล่าว เพื่อขอรับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณในการดำเนินโครงการนี้ นอกจากนี้ทางชมรมร่วมใจสมานจิตยังติดต่อขอความร่วมมือกับสำนักปลัดกระทรวงกลาโหม เพื่อขอรับการสนับสนุนทางด้านบุคลากรทางการแพทย์ ซึ่งเป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางการฝังเข็ม เพื่อเป็นวิทยากรในการดำเนินโครงการดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีองค์กร หรือหน่วยงานที่ให้ความร่วมมือกับทางชมรมร่วมใจสมานจิตในการดำเนินโครงการนี้ ประกอบด้วย ศูนย์บำบัดรักษาโรงพยาบาลสวนปรุง ฝ่ายสุขภาพจิต และยาเสพติดโรงพยาบาลหางดง ศูนย์บำบัดรักษาโรงพยาบาลสวนปรุง ศูนย์สุขภาพจิตที่ 10 กรมสุขภาพจิต โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บ้านบวกรก และบ้านหนองไคร้ รวมถึงอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ และทีมงานของชมรมร่วมใจสมานจิต เป็นต้น ส่วนการประชาสัมพันธ์เพื่อเชิญชวนชาวบ้านที่สนใจ โดยเฉพาะผู้พิการ และผู้สูงอายุ ซึ่งวิธีการประชาสัมพันธ์นั้น จะขอความร่วมมือแบบกึ่งทางการกับเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาให้ดำเนินการประกาศเสียงตามสาย เพื่อบอกข่าวให้ผู้ที่ต้องการเข้ารับการฟื้นฟูทราบวันและเวลา สถานที่ที่จะให้บริการ

นอกจากนี้ทางชมรมร่วมใจสมานจิตยังดำเนินกิจกรรมที่ส่งเสริมการเข้าสังคมของผู้พิการทางจิตอีกด้วย เช่น การพาไปทัศนศึกษานอกสถานที่ (พืชสวนโลก) การจัดงานปีใหม่ โดยพาไปรับประทานอาหารที่ภัตตาคาร ซึ่งงบประมาณในการจัดกิจกรรมเหล่านี้ ชมรมร่วมใจสมานจิตเขียนโครงการขึ้นมาเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา ประกอบกับชมรมร่วมใจสมานจิตยังขอรับการสนับสนุนจากภาคเอกชนอีกด้วย เช่น ขอรับการสนับสนุนอุปกรณ์ หรือสิ่งของต่างๆ เพื่อที่จะมอบให้กับผู้พิการ เป็นต้น

จากการทำงานของชมรมร่วมใจสมานจิตส่งผลให้การดำเนินงานในการดูแลผู้ป่วยทางจิตนั้น ประสบผลสำเร็จ ก็คือ กรณีของผู้ป่วยรายหนึ่งเป็นผู้ชาย (นาย บี) ซึ่งตอนแรกนาย บี ก็ยังไม่มีอาการป่วยทางจิต และเขาก็เรียนจบการศึกษาระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เกี่ยวกับงานช่าง เมื่อเรียนจบนาย บี ก็สมัครเข้าทำงานที่สถานประกอบการแห่งหนึ่ง แต่เนื่องจากการทำงานสร้างความ

กดดัน ประกอบกับนายจ้างก็สร้างความเครียดให้กับนาย บี โดยการเร่งการทำงานเพื่อให้เสร็จเร็วที่สุด เมื่อนาย บี ได้รับความกดดัน และเกิดความเครียดในที่สุด เขาจึงเกิดอาการชัก และต่อมานายจ้างก็ไล่เขาออกจากงาน ส่งผลให้นาย บี เกิดความเครียด และมีความผิดปกติทางจิต มีอาการประสาทหลอน คิดว่ามีคนจะมาทำร้ายอยู่ตลอดเวลา นาย บี จึงต้องเข้ารับการรักษาด้านจิต และนาย บี ก็ต้องอาศัยอยู่ภายในบ้าน โดยไม่ได้ประกอบอาชีพ ซึ่งนาย บี จะเก็บตัวอยู่ในบ้านโดยไม่ออกไปพบปะผู้คน ไม่อาบน้ำ ทางชมรมร่วมใจสมานจิตจึงดำเนินการช่วยเหลือนาย บี โดยอาศัยสมาชิกของชมรมที่เป็นจิตอาสา หมุนเวียนกันเข้าไปพูดคุยกับนาย บี ซึ่งจิตอาสาคนแรกเข้าไปพูดคุยแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ จึงต้องเปลี่ยนจิตอาสาคนอื่น ๆ เข้าไปพูดคุยจนประสบผลสำเร็จ สามารถชักชวนนาย บี ให้ออกมาจากการเก็บตัวอยู่ภายในบ้าน สามารถบอกให้นาย บี อาบน้ำได้ และสามารถกลับสู่สังคมได้

“...น้องเนี่ยบ่ค่อยไปไหนอยู่แต่ในบ้าน ป้าๆ ก็เปลี่ยนกันเข้าไปอุ้มกับเขา คนนั้นไปอุ้ม บ่าได้ผลก็เปลี่ยนกันเข้าไปอุ้ม แล้วก็ดึงเป็นมาเข้าสังคม บอกให้เป็นอาบน้ำ พอบอกอะหยั่งก้อบ่เดียวอาบน้ำวันละสองรอบ...” (ผู้ให้สัมภาษณ์ B002)

(น้องคนนี้ไม่ไปไหนอยู่แต่ในบ้าน ป้าก็เปลี่ยนกันเข้าไปพูดคุยกับเขา คนแรกไปพูดคุยแต่ไม่ได้ผล เลยเปลี่ยนกันไปพูดคุยจนสามารถนำเขากลับสู่สังคมได้ บอกให้อาบน้ำก็ทำตาม)

นอกจากนี้ทางชมรมร่วมใจสมานจิตคอยติดตามดูแลนาย บี เกี่ยวกับการรับประทานยาตามที่แพทย์สั่งอย่างครบถ้วน ส่งผลให้นาย บี มีอาการดีขึ้นจนเกือบจะเป็นปกติ แต่ยังคงรับประทานยาอยู่ และเมื่อนาย บี อาการดีขึ้นความรู้ทางด้านช่างที่เขาเคยเรียนมานั้นก็กลับมา ส่งผลให้เขาสามารถนำความรู้เหล่านั้นมาประกอบอาชีพ เพื่อเลี้ยงตนเอง และนอกจากนั้นยังสามารถเลี้ยงครอบครัวของเขาได้ แต่อย่างไรก็ตามทางชมรมร่วมใจสมานจิตยังคงให้การสนับสนุนนาย บี เช่น การทำความเข้าใจกับคนในชุมชนให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับความพร้อมของนาย บี ที่สามารถเข้าสู่สังคมได้เหมือนคนปกติ และสามารถประกอบอาชีพได้ ขอให้คนในชุมชนเปิดโอกาสให้การสนับสนุนเขา ซึ่งคนในชุมชนก็ให้การตอบรับเป็นอย่างดี ให้การสนับสนุนโดยการไว้วางใจให้นาย บี ช่วยซ่อมอุปกรณ์ หรือเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ จนขณะนี้มีงานเป็นจำนวนมาก และทำให้เขามีรายได้เพียงพอ และเมื่อนาย บี ได้รับความช่วยเหลือจากชมรมร่วมใจสมานจิตจนเขาสามารถประกอบอาชีพได้ นาย บี จึงตอบแทนทางชมรมร่วมใจสมานจิตโดยการเป็นจิตอาสาช่วยงานของทางชมรมร่วมใจสมานจิตทุกอย่างที่เขาพอจะช่วยได้ หรือช่วยงานตามที่ทางชมรมขอความร่วมมือกับเขา จากกรณีของนาย บี จะเห็นได้ว่าการทำงานของชมรมร่วมใจสมานจิตเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยทางจิต ประสบความสำเร็จอย่างมาก สามารถทำให้ผู้ป่วยมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถประกอบอาชีพ มีรายได้เพื่อเลี้ยงตนเอง และครอบครัวได้

“...คลุกคลีกับพี่เป็น เขาหันคนอื่นมา เขาดีขึ้นก็ช่วยพี่เป็นต่อ ตอนที่เรายังไม่ดี เป็นคนไข้ ยังไม่ได้เป็นแกนนำ พอเริ่มดีขึ้นก็ช่วยพี่เค้า ดีขึ้นละ พี่แล้วมีกระดูก ตอนนี้ไม่ค่อยมีละ ไม่ค่อยแรง พัฒนาขึ้น ตอนแรกปรับยา ยังไม่ได้สมบูรณ์ ตอนนี้ดีขึ้น...” (ผู้ให้สัมภาษณ์ B005)

(ผูกพันกับพี่เขา เราเห็นคนอื่นมาช่วยให้เราดีขึ้นก็เลยช่วยพี่เขาต่อ ตอนที่เรายังสติไม่ดี เป็นคนไข้ยังไม่ได้เป็นแกนนำ พอเริ่มดีขึ้นก็ตามพี่เขามา ตอนนี้ดีขึ้นแล้ว ปีที่แล้วมีอาการกระตุก แต่ตอนนี้ไม่ค่อยเกิดอาการแล้ว ตอนแรกมีการปรับยาแต่ก็ยังไม่ค่อยดีขึ้น แต่ตอนนี้ดีขึ้นแล้ว)

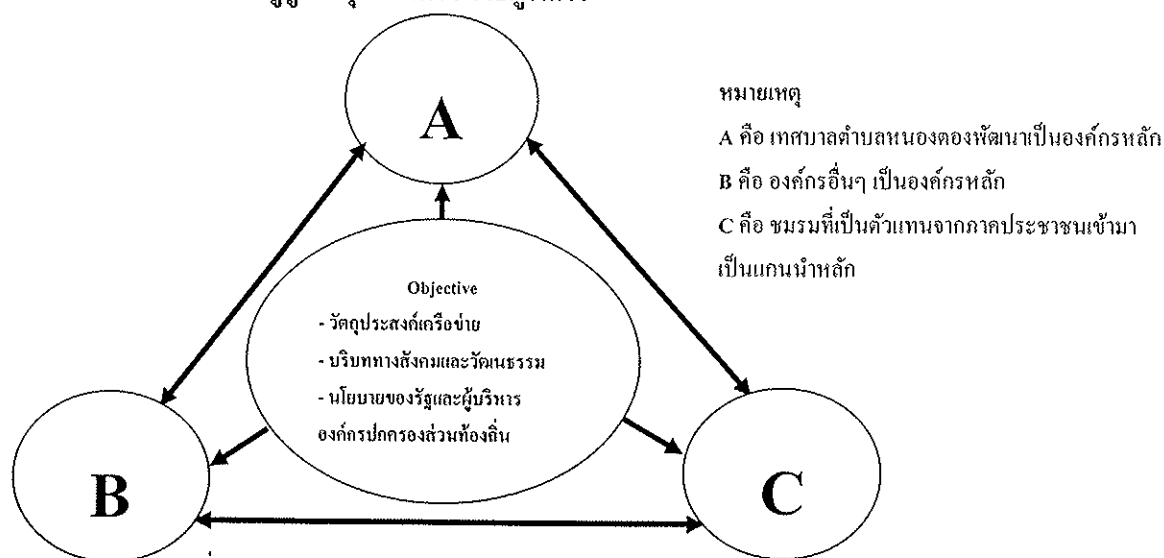
จากการดำเนินของชมรมร่วมใจสมานจิตตำบลหนองตองนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นการดำเนินงานที่มีวัตถุประสงค์หลัก คือ ผู้พิการหรือผู้สูงอายุสามารถเข้าสู่สังคมได้ สามารถประกอบอาชีพได้ และเลี้ยงตนเองได้ ซึ่งการดำเนินงานเพื่อให้วัตถุประสงค์ของกิจกรรมต่างๆ ประสบผลสำเร็จตามที่ต้องการได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือจาก คณะทำงานของชมรมเอง ต้องสร้างความร่วมมือกับองค์กร หรือหน่วยงานอื่นๆ และต้องอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนที่มีความเข้าใจในตัวผู้พิการ ไม่ว่าจะเป็นพิการทางกาย หรือทางจิตก็ตาม ประกอบกับคนในชุมชนต้องเข้ามาให้การสนับสนุน โดยทางชมรมร่วมใจสมานจิตจะเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน และเป็นศูนย์กลางในการติดต่อสื่อสาร ประสานงาน การแลกเปลี่ยนทรัพยากร หรือข้อมูลต่างๆ กับองค์กร หรือหน่วยงาน รวมถึงคนในชุมชน เช่น ชมรมร่วมใจสมานจิตร่วมมือกับโรงพยาบาลหางดงในการสนับสนุนให้ผู้พิการทางจิตสามารถมารับยาได้ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผู้ป่วยไม่ต้องเดินทางลำบากไปรับยาถึงโรงพยาบาลสวนปรุง เป็นต้น

นอกจากการดำเนินงานโดยชมรมร่วมใจสมานจิตตำบลหนองตองที่ประสบผลสำเร็จแล้ว ทางชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองตองก็มีการดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จเช่นกันคือ การจัดตั้งสวัสดิการของชมรมเอง ซึ่งก็คือ เงินกลุ่มศพ กิจกรรมนี้มีจุดเริ่มต้นมาจากประธานชมรมผู้สูงอายุ และรองประธานชมรมต้องการให้ผู้สูงอายุทุกคนมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อต่อกัน และมีการช่วยเหลือกันทั่วทั้งตำบลหนองตอง ทางชมรมผู้สูงอายุจึงดำเนินโครงการเพื่อนช่วยเพื่อน นอกจากนี้ทางชมรมผู้สูงอายุยังบอกกล่าวกับผู้สูงอายุในเจตนารมณ์ของการดำเนินเงินกลุ่มศพ นั่นคือ ต้องการช่วยเหลือญาติของผู้สูงอายุที่เสียชีวิตอย่างน้อยก็มีเงินในการจัดงานศพ โดยทางชมรมดำเนินประกาศรับสมัครสมาชิก ซึ่งมีผู้สนใจในปีพุทธศักราช 2546 พันกว่าคน ซึ่งสวัสดิการเงินกลุ่มศพนี้บุคคลที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกได้นั้นต้องมีอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยมีการเก็บเงินจากผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิก เก็บสัปดาห์ละ 10 บาท เก็บล่วงหน้าครั้งละ 5 สัปดาห์ ซึ่งการดำเนินงานเงินกลุ่มศพนี้ประสบความสำเร็จ ก็เนื่องมาจากมีผู้นำชมรมที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ประกอบกับเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา ก็ให้การสนับสนุนอีกทางหนึ่งด้วย

จากกรณีตัวอย่างของการดำเนินโครงการหรือการจัดกิจกรรม หรือที่เรียกว่าเป็นการบริหารจัดการเครือข่ายผู้พิการ รวมถึงเครือข่ายผู้สูงอายุ โดยมีชมรมที่เป็นตัวแทนจากภาคประชาชนเข้ามาเป็นแกนนำหลัก นั้น จะเห็นได้ว่า ชมรมที่เป็นตัวแทนจากภาคประชาชนนั้นจะกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับองค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ หรือที่เรียกว่า ภาวศิเครือข่าย เช่น เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา โรงพยาบาลหางดง ร้านค้าเอกชน คนในชุมชน เป็นต้น ซึ่งวัตถุประสงค์ที่กำหนดร่วมกันก็จะต้องมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะของความต้องการของสมาชิกชมรม หรือตาม

ความต้องการของคนในชุมชน ที่เห็นว่ากิจกรรมเหล่านั้นมีประโยชน์สำหรับผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส และทุกคนในชุมชน โดยชมรมที่เป็นตัวแทนจากภาคประชาชนนั้นจะเป็นแกนนำหลักในการระดมความคิดเห็นจากภาคีเครือข่าย และเป็นแกนนำหลักในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งชมรมที่เป็นตัวแทนจากภาคประชาชนนั้นมีรูปแบบการก่อตั้งเครือข่ายที่แตกต่างกันออกไป เช่น การติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยนทรัพยากรกับภาคีเครือข่าย โดยอาศัยวิธีการแบบเป็นทางการ กึ่งทางการ และไม่เป็นทางการ เช่น การติดต่อโดยใช้หนังสือราชการเพื่อเสนอของบประมาณ การติดต่อกันโดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว การประกาศเสียงตามสาย เป็นต้น นอกเหนือจากการกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันของชมรมที่เป็นตัวแทนจากภาคประชาชนกับภาคีเครือข่าย และรูปแบบการก่อตั้งเครือข่ายที่หลากหลายแล้วนั้น ทางชมรมที่เป็นตัวแทนจากภาคประชาชนในฐานะที่เป็นแกนนำหลักในการบริหารจัดการเครือข่ายแล้ว ต้องอาศัยลักษณะทางภูมิประเทศที่มีความใกล้ชิดกัน และลักษณะทางสังคมที่คนในชุมชนมีความสามัคคีกัน เพื่อสนับสนุนให้การดำเนินงานของเครือข่าย และการบริหารจัดการเครือข่ายดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

5.3 ตัวแบบการจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุ และเครือข่ายผู้พิการ

แผนภาพที่ 5.3 แผนภาพแสดงตัวแบบการจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุ และเครือข่ายผู้พิการ

จากแผนภาพที่ 5.3 แผนภาพแสดงการแสดงให้เห็นถึงตัวแบบการจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุ และเครือข่ายผู้พิการในเขตเทศบาลตำบลหนองดองพัฒนา ซึ่งตัวแบบได้นำเสนอถึงองค์กรที่เป็นองค์กรหลักในการบริหารจัดการเครือข่าย ทั้งเครือข่ายผู้สูงอายุ และเครือข่ายผู้พิการ ซึ่งองค์กรหลักดังกล่าว นั้นประกอบด้วย เทศบาลตำบลหนองดองพัฒนาเป็นองค์กรหลัก องค์กรอื่นๆเป็นองค์กรหลัก และชมรมที่เป็นตัวแทนจากภาคประชาชนเข้ามาเป็นแกนนำหลัก โดยองค์กรหลักนั้นจะมีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นจะกำหนดตามวัตถุประสงค์ของ

เครือข่ายอื่นๆ ตามบริบททางสังคม และวัฒนธรรม หรือตามนโยบายของรัฐและนโยบายของผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ตัวแบบยังนำเสนอเกี่ยวกับความสัมพันธ์ขององค์กรหลักทั้ง 3 องค์กร ซึ่งทั้ง 3 องค์กรมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สลับหมุนเวียนกันเป็นองค์กรหลัก หรือเป็นแกนนำของความสัมพันธ์ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากเทศบาลตำบลหนองดองพัฒนาเป็นองค์กรหลักมีความสัมพันธ์กับองค์กรอื่นๆ และมีความสัมพันธ์กับชมรมที่เป็นตัวแทนจากภาคประชาชน หรือองค์กรอื่นๆเป็นองค์หลักมีความสัมพันธ์กับเทศบาลตำบลหนองดองพัฒนา และมีความสัมพันธ์กับชมรมที่เป็นตัวแทนจากภาคประชาชน และชมรมที่เป็นตัวแทนจากภาคประชาชนเข้ามาเป็นแกนนำหลักมีความสัมพันธ์กับเทศบาลตำบลหนองดองพัฒนา และมีความสัมพันธ์กับองค์กรอื่นๆ

บทที่ 6

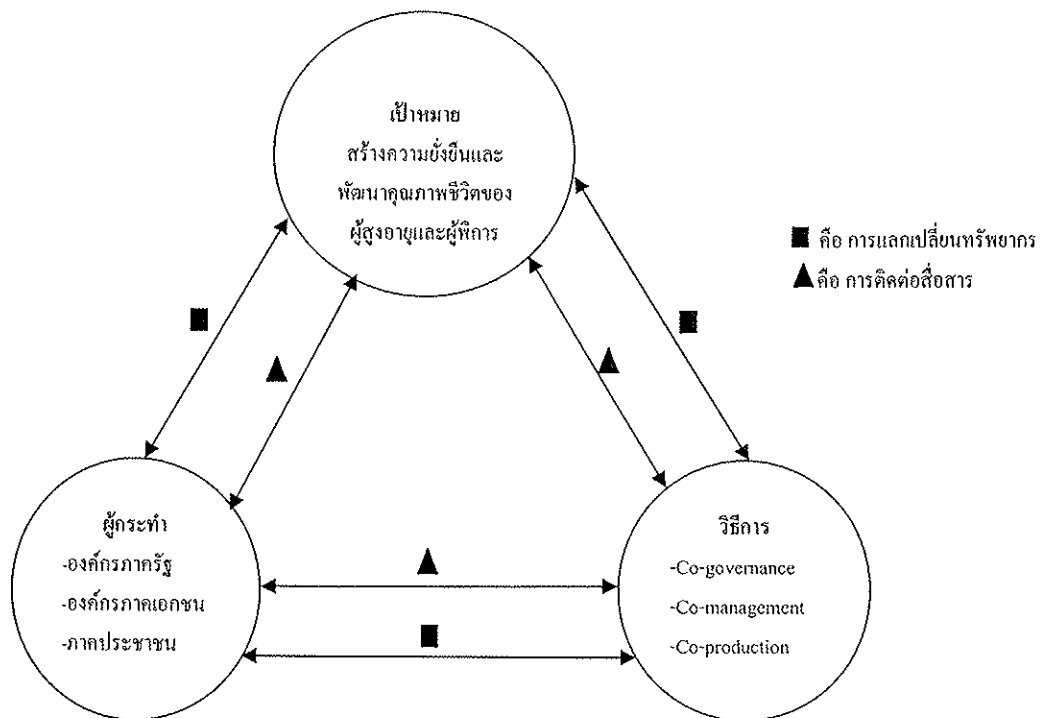
อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

6.1 อภิปรายผลการศึกษา

ในส่วนนี้จะแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ความสัมพันธ์และการบริหารภายในเครือข่ายของผู้สูงอายุและผู้พิการของเทศบาลตำบลหนองพัฒนา และรูปแบบของเครือข่ายผู้สูงอายุและผู้พิการของเทศบาลตำบลหนองพัฒนา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ความสัมพันธ์และการบริหารภายในเครือข่ายของผู้สูงอายุและผู้พิการของเทศบาลตำบลหนองพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายผู้สูงอายุหรือผู้พิการของเทศบาลตำบลหนองพัฒนาจะมีองค์ประกอบหลักภายในเครือข่ายทั้งสองคือ ผู้กระทำ (Actor) เป้าหมาย/วัตถุประสงค์ (Objective) และวิธีการ (Method) ซึ่งจากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า ผู้ที่เป็นผู้กระทำหลักมี 3 องค์การ คือ เทศบาลตำบลหนองพัฒนา องค์การที่ไม่ใช่องค์กรของรัฐ เช่น มูลนิธิแก้ว-อรุณ ร้านค้าเอกชน และชมรมผู้สูงอายุ และชมรมผู้พิการตัวแทนจากภาคประชาชน ซึ่งผู้กระทำทั้งสามนั้น จะดำเนินการกำหนดเป้าหมายร่วมกันกับผู้สูงอายุและผู้พิการ และภาคส่วนอื่นๆที่ไม่ได้เป็นผู้กระทำหลัก ให้เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายๆ ไม่ว่าจะเป็นร้านค้า โรงพยาบาลสวนปรุง ชมรมร่วมใจสมานจิตตำบลหารแก้ว ประชานเครือข่ายผู้สูงอายุเชียงใหม่ ผู้ทรงคุณวุฒิกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ดังนั้น จำนวนผู้กระทำในแต่ละเครือข่ายจะขึ้นอยู่กับเป้าหมายที่ผู้กระทำหลักได้กำหนดร่วมกันกับผู้สูงอายุและผู้พิการ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ ที่ผู้กระทำหลักทั้งสามกำหนดในระยะยาวที่มีร่วมกันคือ การสร้างความยั่งยืนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการและผู้สูงอายุ แต่ในการกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในระยะสั้นจะมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับผู้กระทำหลัก อย่างเช่น ในกรณีของเทศบาลตำบลหนองพัฒนาเป็นผู้กระทำหลักการกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์จะต้องคำนึงถึงอำนาจหน้าที่ของเทศบาลตามกฎหมายเป็นหลัก เช่น การพัฒนารายได้ซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ของแต่ละผู้กระทำ (ที่ไม่ใช่ผู้กระทำหลัก) เทศบาลจะมีลักษณะของความสัมพันธ์ของการเป็นผู้ให้ทรัพยากรและการสื่อสารจะเป็นไปในลักษณะกึ่งระหว่างการปฏิบัติตามกฎหมายและการขอความร่วมมือ แต่ถ้าผู้กระทำหลักเป็นองค์กรที่ไม่ใช่องค์กรภาครัฐ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์จะเป็นการประสานผลประโยชน์ในทางเกื้อกูลกับผู้กระทำที่เหลือในเครือข่าย และการสื่อสารจะเป็นการขอความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่สำหรับผู้กระทำหลักเป็นชมรมผู้สูงอายุและชมรมผู้พิการที่เป็นตัวแทนจากภาคประชาชนจะเป็นการกำหนดเป้าหมายที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุและผู้พิการ และประธานชมรมผู้สูงอายุแต่ละหมู่บ้านเป็นผู้กำหนดทิศทาง แต่สำหรับชมรมผู้พิการประธานชมรมผู้พิการจะเป็นผู้กำหนดทิศทางและการติดต่อสื่อสารส่วนใหญ่เป็นการใช้มาตรการทางสังคมเพื่อให้เกิดการดำเนินการในเครือข่าย

และองค์ประกอบสุดท้าย คือ วิธีการ ซึ่งผู้กระทำหลักถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดวิธีการ จากผลการศึกษาสามารถแบ่งวิธีการได้ 3 รูปแบบ ได้แก่ co-governance เป็นวิธีการในการดำเนินการที่เน้นการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการส่งมอบบริการสาธารณะซึ่งมักจะเป็นเครือข่ายที่มีเทศบาลตำบลหนองดองพัฒนาเป็นผู้กระทำหลัก เช่น การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยต่อผู้สูงอายุและทุกคนในชุมชนที่มีเทศบาลตำบลหนองดองพัฒนาเป็นแกนนำหลักในการติดต่อสื่อสาร ประสานงาน การแลกเปลี่ยนทรัพยากร หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆกับองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงภาคประชาชน เช่น คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ร้านค้าเอกชน สถานที่ราชการในชุมชน เป็นต้น เพื่อขอรับการสนับสนุนทางด้านบุคลากร หรือเพื่อขอความร่วมมือดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคม ปลอดภัยทางด้านกายภาพ เป็นต้น co-management เป็นวิธีการที่ให้ผู้กระทำในเครือข่ายมาผลิตบริการร่วมกัน ซึ่งมักจะเป็นแนวทางเครือข่ายที่มีองค์กรที่ไม่ใช่องค์กรของรัฐใช้เป็นวิธีการหลัก เช่น กิจกรรมค่ายครอบครัว โดยมีมูลนิธิแก้ว-อรุณ ร่วมดำเนินการกับสมาคมสามัคคี เป็นแกนนำหลักในการดำเนินงาน เป็นแกนนำหลักในการติดต่อสื่อสาร ประสานงาน การแลกเปลี่ยนทรัพยากร หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆกับองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมนั้น เช่น การส่งหนังสือเพื่อขอให้สถานที่กับองค์กรที่เกี่ยวข้อง หรือเจ้าของสถานที่ เป็นต้น ในขณะที่ชมรมผู้สูงอายุ และชมรมผู้พิการเป็นผู้กระทำหลัก co-production จะเป็นการเน้นการให้ประชาชนเข้ามาเป็นผู้ร่วมดำเนินการในเครือข่าย เช่น การดำเนินงานของชมรมร่วมใจสามานจิตที่เป็นตัวแทนจากภาคประชาชนในการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้พิการ รวมถึงผู้สูงอายุด้วย โดยจะเห็นได้จากการดำเนินโครงการฟื้นฟูสมรรถนะทางร่างกายผู้สูงอายุ และการพัฒนาสมรรถนะผู้ด้อยโอกาส และประชาชนทั่วไป โดยทางชมรมร่วมใจสามานจิตตำบลหนองดองจะเป็นแกนนำหลักในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน หรือองค์กรต่างๆ เช่น การขอความร่วมมือกับเทศบาลตำบลหนองดองพัฒนาและสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 1 เชียงใหม่ เพื่อขอรับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณในการดำเนินโครงการดังกล่าว เป็นต้น ซึ่งลักษณะของผู้กระทำ (Actor) เป้าหมาย/วัตถุประสงค์ (Objective) และวิธีการ (Method) สามารถแสดงในแผนภาพที่ 6.1

แผนภาพที่ 6.1 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์และการบริหารภายในเครือข่าย

2. รูปแบบของเครือข่ายของผู้สูงอายุและผู้พิการของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา จากผลการศึกษาสามารถที่จะแบ่งเครือข่ายของผู้สูงอายุและผู้พิการของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาตามแนวทางของทฤษฎีเครือข่ายร่วมกับทฤษฎีวิถีจักรขององค์กรสามารถที่จะแบ่งรูปแบบของเครือข่ายได้ 2 รูปแบบดังนี้

รูปแบบที่ 1 เป็นรูปแบบที่มีผู้นำเป็นหลักของเครือข่าย (Leadership-base network) เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นในช่วงต้นๆของการกำเนิดเครือข่ายและในช่วงที่เครือข่ายกำลังพัฒนา ผู้นำจะเป็นผู้กระทำหลักและเป็นผู้กำหนดการดำเนินงานในเครือข่ายรวมทั้งการกำหนดเป้าหมาย ทรัพยากร และลักษณะของการสื่อสารจะเป็นไปในลักษณะถึงการบังคับและการขอความร่วมมือ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้กระทำหลักว่าเป็นองค์กรประเภทใด ดังจะเห็นได้จากกรณีของยุคแรกๆของการจัดตั้งชมรมและเครือข่ายของผู้สูงอายุ และสภาพของเครือข่ายของชมรมผู้พิการที่ผู้นำคือ ประธานชมรมผู้พิการหรือชมรมร่วมใจสมานจิตจะเป็นแกนนำในการดำเนินงาน ซึ่งความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์แบบ Dyadic กล่าวคือ ความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายแต่ละผู้กระทำในเครือข่ายต่างเป็นอิสระซึ่งกันและกัน เพราะชมรมร่วมใจสมานจิต และโรงพยาบาลสวนปรุงเข้าร่วมกันเป็นเครือข่ายเพื่อที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการหรือผู้ที่มีบกพร่องทางจิตให้สามารถเข้ามาอยู่ร่วมกันในสังคมได้ ซึ่งทั้งสององค์กรมีความเป็นอิสระจากกัน

รูปแบบที่ 2 เป็นรูปแบบเครือข่ายแบบพันธมิตรแห่งดวงดาว (Star Alliances) ตามแนวคิดของปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ถิระพันธุ์ (อ้างในพระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2547) ซึ่งเป็นลักษณะที่เครือข่ายพัฒนาแล้ว ซึ่งประกอบด้วยองค์กรประกอบย่อยทั้งหมด 6 ส่วน ได้แก่

1. จุดมุ่งหมายร่วมการทำงานของเครือข่ายจะเกิดประสิทธิภาพสูงหากทุกฝ่ายสามารถกำหนดจุดหมายร่วมกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดหมายที่ทุกฝ่ายเห็น และต้องการให้เกิดขึ้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การกำหนดจุดมุ่งหมายร่วมของเครือข่ายจะขึ้นอยู่กับองค์กร หน่วยงานหรือกลุ่มต่างๆ ที่เข้ามาเป็นแกนนำหลักของเครือข่าย แต่อย่างไรก็ตามจุดมุ่งหมายร่วมของเครือข่ายในเขตเทศบาลตำบลหนองดองพัฒนาในระยะยาวนั้น คือ การสร้างความเข้มแข็งให้เครือข่าย สมาชิกในเครือข่ายสามารถพึ่งพิงตนเองได้ และเป็นการสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของชุมชน

2. บุคคลในการทำงานของเครือข่ายนั้น จะต้องมิจิตสำนึกร่วม มีความถนัดในงานที่ทำ และมีส่วนร่วมในกระบวนการการทำงาน รวมทั้งได้รับประโยชน์จากความเป็นสมาชิกในเครือข่าย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า บุคคลที่จะเข้ามาทำงานในเครือข่ายนั้น จะเป็นผู้กระทำที่มีส่วนร่วมในการดำเนินเครือข่ายสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการทางด้านต่างๆ โดยจะมีผู้กระทำหลักประกอบด้วย เทศบาลตำบลหนองดองพัฒนาเป็นองค์กรหลัก องค์กรอื่นๆเป็นองค์กรหลัก และชมรมที่เป็นตัวแทนจากภาคประชาชนเข้ามาเป็นแกนนำหลัก

3. การเชื่อมโยงการทำงานของเครือข่ายจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ในการเชื่อมโยงที่เหมาะสม โดยอาจเชื่อมต่อกันผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ การเชื่อมต่อโดยมีศูนย์ประสานงาน และการเชื่อมต่อโดยเทคโนโลยี ซึ่งกิจกรรมที่ดำเนินนั้นแต่ละผู้กระทำหลักได้ดำเนินการร่วมกันที่มีความสัมพันธ์ในแบบเครือข่าย ความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่าย (Interorganizational network) ซึ่งแต่ละองค์กรจะเชื่อมโยงโดยการประสานความร่วมมือตามบทบาทหน้าที่ขององค์กรหรือหน่วยงานนั้น

4. การสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ หลังจากเข้าร่วมเป็นเครือข่ายแล้วทุกฝ่ายจะต้องมีความรู้สึกร่วมกับกระบวนการทำงานของเครือข่ายเพื่อให้เกิดพลังในการผลักดันเป้าหมาย จากการศึกษาพบว่า การส่งเสริมให้ประชาชนรวมถึงผู้สูงอายุ ผู้พิการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่ผู้กระทำหลักจะเป็นองค์กรใดก็ตาม ส่งผลให้ประชาชนมีความรู้สึกภูมิใจ และรู้สึกว่าตนเองเป็นเจ้าของชุมชน

5. การตรวจสอบระบบ ระบบการทำงานของเครือข่ายจะต้องสามารถ และพัฒนาให้เกิดระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใส และตรวจสอบ ได้จากทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นการสร้างความรู้สึกร่วมที่ดีต่อทุกฝ่าย และผู้ที่เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า รูปแบบของการก่อตั้งเครือข่ายนั้นเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับอย่างต่อเนื่อง เช่น การดำเนินงานของเทศบาลตำบลหนองดองพัฒนาเพื่อการบริหารจัดการเครือข่ายนั้น คนในชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาลได้ ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลอย่างหนึ่ง

6. การจักระบบข้อมูลข่าวสาร ระบบการติดต่อสื่อสาร และสารสนเทศ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อความยั่งยืนของเครือข่าย เพราะจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทราบถึงกิจกรรมความเคลื่อนไหวของเครือข่าย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การติดต่อประสานงานซึ่งกันและกันสำหรับเครือข่ายในเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนานั้น จะมีผู้กระทำหลักเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร อาทิ การติดต่อประสานงานกับคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในการขอรับการสนับสนุนทางด้านบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดการสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ และผู้พิการ เป็นต้น

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าทั้งเครือข่ายผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้พิการล้วนมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องความเข้มแข็งในยุคเริ่มต้นเกิดความเข้มแข็งของผู้นำเครือข่ายภายหลังจากนั้นเป็นความเข้มแข็งของสมาชิกในเครือข่ายไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือองค์กร ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า

1. ควรเพิ่มกระบวนการในการสร้างค่านิยมในการพึ่งตนเองและสร้างค่านิยมถึงการเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น
2. รัฐบาลควรให้การสนับสนุนและสร้างกลไกการสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการร่วมกันกับเครือข่าย เช่น การให้สิทธิกับภาคเอกชนในการเป็นผู้แทนในการจัดทำบริการสาธารณะ
3. การศึกษาครั้งต่อไปควรมีการบูรณาการโดยการนำตัวแบบการจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุ และเครือข่ายผู้พิการไปดำเนินการทดลองใช้ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษาหรือพื้นที่อื่นๆที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

บรรณานุกรม

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2554. “การดำเนินงานจดทะเบียนคนพิการทั่วประเทศ เดือนกรกฎาคม 2554.” [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.m-society.go.th/content_stat_detail.php?pageid=855 (3 ตุลาคม 2554).
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543. การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : ชัคเชสมิเดีย จำกัด.
- โกวิท พวงงาม. 2553. การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.
- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2552. โครงการพัฒนารูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการ และคนทุกวัยในชุมชน. ม.ป.ศ.
- จอมขวัญ โยธาสมุทร และคณะ. 2553. รายงานการวิจัยโครงการศึกษาการมีส่วนร่วมระหว่างโรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขและภาคเอกชน, สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข และโครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ.
- เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา. 2554. “วิสัยทัศน์การพัฒนา เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา.” [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.nongthongcity.com/index.php?action=vision> (25 ตุลาคม 2554).
- _____. 2554. สถิติแสดงรายชื่อหมู่บ้าน และจำนวนประชากร ในเขตเทศบาลตำบลหนองตอง ประจำปี 2553.
- _____. 2554. เอกสารแนะนำเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา. ม.ป.ศ.
- _____. 2554. เอกสารประกอบการดำเนินงานศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา. ม.ป.ศ.
- ประสิทธิ์ ธีระพันธ์และเพ็ญประภา ศิวโรจน์. 2542. รายงานการวิจัยเรื่อง สถานการณ์ชมรมผู้สูงอายุไทยและแนวโน้มการพัฒนา, สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.
- พระมหาสุทนต์ อากาศโร. 2547. เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา
- “พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542” (2542, 17 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 114 ก. หน้า 48.
- “พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546” (2546, 31 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 120 ตอนที่ 130 ก. หน้า 1.
- “พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550” (2550, 27 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 124 ตอนที่ 61 ก. หน้า 8.
- ภัสสร ลิมานนท์ และคณะ. รายงานการวิจัยเรื่อง ผลการกำกับติดตามประเมินภายในโครงการเครือข่าย

- พัฒนาอาชีพอิสระของคนพิการ, แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย
สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, มีนาคม 2551.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. 2553. สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2552. กรุงเทพฯ:
ทีคิวพี.
- ระพีพรรณ คำหอมและคณะ. 2548. ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย.
กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เทพเพ็ญวานิชย์.
- “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540” (2540, 11 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. ไม่ระบุเล่ม
ตอนที่ 55 ก. หน้า 1.
- “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550” (2550, 24 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 124
ตอนที่ 47 ก. หน้า 1.
- วนิดา ก้องคำ. 2554. การสร้างเครือข่ายทางสังคมคนพิการเทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว. การค้นคว้าแบบ
อิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. 2550. เครือข่าย: นวัตกรรมการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่
1 กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- ศิริพร เป็งสลิ. 2554. การกำหนดทางเลือกกลยุทธ์ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ เทศบาล
เขลางค์นคร. การค้นคว้าแบบอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมาคมพยาบาลด้านผู้สูงอายุ. 2554. “ปฏิญญาผู้สูงอายุ.” [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
<http://www.nurse.cmu.ac.th/geronnursethai/promise.asp> (2 ธันวาคม 2554).
- สมบูรณ์ เศษสมบูรณ์สุข. 2548. ความรู้และกฎหมายเทศบาล. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ: หจก.พิมพ์อักษร
- สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. 2548. คู่มือแนวทางการจัดตั้งและ
ดำเนินการคลินิกผู้สูงอายุ. พิมพ์ครั้งที่ 1 นนทบุรี: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุภาภรณ์ จันทวานิช. 2552. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 17, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย, สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ
มูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย. 2552. อนุบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพ
ชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- เสรี พงศ์พิส. 2548. เครือข่าย ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง : วัฒนธรรมองค์กรของ
โลกยุคใหม่. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2551. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504-2509.” [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
<http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=91> (15 ตุลาคม 2554)

- _____. 2551. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2510-2514.”
[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=91>
(15 ตุลาคม 2554)
- _____. 2551. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2515-2519.”
[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=91>
(15 ตุลาคม 2554)
- _____. 2551. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520-2524.”
[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=91>
(15 ตุลาคม 2554)
- _____. 2551. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525-2529.”
[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=91>
(15 ตุลาคม 2554)
- _____. 2551. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530-2534.”
[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=91>
(15 ตุลาคม 2554)
- _____. 2551. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539.”
[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=91>
(15 ตุลาคม 2554)
- _____. 2551. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544.”
[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=91>
(15 ตุลาคม 2554)
- _____. 2551. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549.”
[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=91>
(15 ตุลาคม 2554)
- _____. 2551. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554.”
[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=91>
(15 ตุลาคม 2554)

สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2549. กระบวนการสร้างเครือข่ายงาน
พัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมในชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและ
ความมั่นคงของมนุษย์.

Akintola Akintoye, Matthias Beck and Cliff Hardcastle. 2003. **Public-Private Partnerships**

- Managing risk and opportunities.** UK: Blackwell Science Ltd.
- Avantika Singh and Gyan Prakash. 2010. **Public-Private Partnership in Health Services Delivery A network organizations perspective.** Public Management Review, 12, 6: 829-856.
- Dawn Iacobucci and Nigel Hopkins. 1992. **Modeling Dyadic Interactions and Networks in Marketing.** Journal of Marketing Research, 29, 1 (February): 5-17
- John W. Creswell. 1998. **Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Traditions.** California : Sage Publications, Inc.
- Laurence J. O'Toole, Jr. 1997. **Treating Networks Seriously: Practical and Research-Based Agendas in Public Administration.** Public Administration Review, 57, 1 (January/February): 45-52
- Richard H. Hall. 2002, 8th. **Organizations: Structures, Processes, and Outcomes.** New Jersey, USA: Pearson Education, Inc.
- Stuart M. Schmidt and Thomas A. Kochan. 1997. **Interorganizational Relationships: patterns and Motivations.** Administrative Science Quarterly, 22, 2 (June): 229-234
- Victor Pestoff and Taco Brandsen. 2008. **Co-production: The Third Sector and the Delivery of Public Service.** 1st. New York: Routledge.

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

รหัส	ตำแหน่ง	วันที่สัมภาษณ์
A001	ผู้บริหารเทศบาล	4 ก.ค. 2554, 19 ก.ค. 2554, 9 ธ.ค. 2554
A002	เจ้าหน้าที่เทศบาล	4 ก.ค. 2554, 19 ก.ค. 2554, 8 ส.ค. 2554, 6 พ.ย. 2554, 22 พ.ย. 2554, 15 มี.ค. 2555
A003	ประธานชมรมผู้สูงอายุ	8 ส.ค. 2554, 22 ส.ค. 2554, 7 ก.ย. 2554, 6 พ.ย. 2554, 22 พ.ย. 2554, 15 มี.ค. 2555
A006	ตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)	23 ส.ค. 2554, 8 ก.ย. 2554, 17 ม.ค. 2555
A007	ตัวแทนอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อผส.)	23 ส.ค. 2554, 8 ก.ย. 2554, 17 ม.ค. 2555
A008	เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบวก ครก	3 พ.ย. 2554
A009	ประธานกรรมการเครือข่ายองค์กรผู้สูงอายุเชียงใหม่	3 พ.ย. 2554
A010	ผู้สูงอายุที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่าย	22 ส.ค. 2554
A011	ผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้าน	3 พ.ย. 2554, 6 พ.ย. 2554
A012	ตัวแทนจากร้านค้าชุมชน	22 พ.ย. 2554
B001	ประธานชมรมผู้พิการ	22 ส.ค. 2554, 7 ก.ย. 2554, 22 พ.ย. 2554, 16 มี.ค. 2555
B002	ผู้ดูแลผู้พิการ	17 ม.ค. 2555, 16 มี.ค. 2555
B003	ประธานสมาคมสถานสัมพันธ์ โรงพยาบาลสวนปรุง	20 ธ.ค. 2554
B004	ประธานมูลนิธิแก้ว – อรุณเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ	20 ธ.ค. 2554
B005	ผู้พิการที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่าย	8 ก.ย. 2554, 9 ธ.ค. 2554
B006	ผู้พิการในแต่ละหมู่บ้าน	3 พ.ย. 2554, 6 พ.ย. 2554
B007	ตัวแทนจากโรงพยาบาลหางดง	19 ธ.ค. 2554

ภาคผนวก ข
รายชื่อผู้ที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

รหัส	ตำแหน่ง	วันที่สัมภาษณ์
A004	ประธานผู้สูงอายุแต่ละหมู่บ้าน	24 พ.ย. 2554
A005	ผู้ใหญ่บ้าน	24 พ.ย. 2554
A006	ตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)	24 พ.ย. 2554
A007	ตัวแทนอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อผส.)	24 พ.ย. 2554
A010	ผู้สูงอายุที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่าย	24 พ.ย. 2554
A011	ผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้าน	24 พ.ย. 2554
B005	ผู้พิการที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่าย	24 พ.ย. 2554
B006	ผู้พิการในแต่ละหมู่บ้าน	24 พ.ย. 2554

ภาคผนวก ค

รายชื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องในการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม

รหัส	ตำแหน่ง	เหตุการณ์	วันที่สัมภาษณ์
A001	ผู้บริหารเทศบาล	- อบรมให้ความรู้เรื่องสิทธิของผู้สูงอายุ - การให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ - เปิดศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ	4 ก.ค. 2554 3 พ.ย. 2554 3 พ.ย. 2554 9 ธ.ค. 2554
A002	เจ้าหน้าที่เทศบาล	- อบรมให้ความรู้เรื่องสิทธิของผู้สูงอายุ - การให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ - เปิดศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ	4 ก.ค. 2554 3 พ.ย. 2554 3 พ.ย. 2554 9 ธ.ค. 2554
A011	ผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้าน	- อบรมให้ความรู้เรื่องสิทธิของผู้สูงอายุ - การให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ - เปิดศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ	4 ก.ค. 2554 3 พ.ย. 2554 3 พ.ย. 2554 9 ธ.ค. 2554
B006	ผู้พิการในแต่ละหมู่บ้าน	- เปิดศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ	9 ธ.ค. 2554

ภาคผนวก ง

ภาพกิจกรรมการสนทนากลุ่ม

